

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

Fakulta mezinárodních vztahů

Hlavní specializace: Mezinárodní obchod

Příjmové nerovnosti: příklad Filipín

Diplomová práce

Vypracoval: Bc. Martin Sláma

Vedoucí diplomové práce: doc. Ing. Martina Jiránková, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Příjmové nerovnosti: příklad Filipín“ vypracoval samostatně. Veškerou použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v přiloženém seznamu literatury.

V Praze dne 7. 12. 2018

.....

Podpis

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval paní doc. Ing. Martině Jiráňkové, Phd. za její výjimečnou trpělivost, důvěru a cenná doporučení, která mi velmi pomohla při zpracování diplomové práce.

Obsah

Seznam grafů.....	ii
Seznam tabulek.....	iii
Seznam zkratk.....	iv
Úvod	1
1 Ekonomický pohled na nerovnosti	4
1.1 Základní pojmy a měření příjmové nerovnosti	6
1.2 Příčiny a současné trendy v rámci příjmových nerovností	16
2 Ekonomická charakteristika Filipín.....	28
2.1 Vývoj filipínského hospodářství	28
2.2 Filipíny v 21.století	35
3 Příjmová nerovnost a její vliv na Filipínách.....	48
3.1 Současné rozložení bohatství na Filipínách	49
3.2 Vliv příjmových nerovností na Filipínách a možná řešení	59
Závěr.....	63
Seznam literatury.....	67
Přílohy	

Seznam grafů

Graf č. 1: Giniho koeficient ve vybraných státech OECD, 2014.	10
Graf č. 2: Změna Giniho koeficientu v rámci příjmových nerovností ve vybraných státech OECD mezi lety 1985-2008.	12
Graf č. 3: Lorenzova křivka.....	14
Graf č. 4: Podíl příjmů horních 10 % obyvatel na národním důchodu v rámci jednotlivých světových regionů mezi lety 1980-2016.....	25
Graf č. 5: Podíl příjmů spodních 50 % obyvatel na národním důchodu v rámci jednotlivých světových regionů mezi lety 1980-2016.....	25
Graf č. 6: Podíl příjmů prostředních 40 % obyvatel na národním důchodu v rámci jednotlivých světových regionů mezi lety 1980-2016.....	26
Graf č. 7: Růst (v %) HDP na Filipínách a v regionu mezi lety 1993-2016.	37
Graf č. 8: HDP na obyvatele dle PPP na Filipínách a v regionu, 1993-2016.....	38
Graf č. 9: Studenti terciárního stupně na Filipínách a v regionu, 1993-2017.	42

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Rozdělení národního příjmu, USA, 2002.	7
Tabulka č. 2: Podíl (v %) nejbohatších částí společnosti na rozdělení bohatství ve vybraných státech a ve světě v letech 2000 a 2014.	19
Tabulka č. 3: Podíl (v %) na národním důchodu nejbohatší a nejchudší vrstvy společnosti v USA, na Filipínách a v České republice ve vybraných letech.....	19
Tabulka č. 4: Podíl na národním důchodu nejbohatších vrstev společnosti v USA, v Evropě a ve světě ve vybraných letech.....	20
Tabulka č. 5: Rozdělení zemí podle příjmů dle Světové banky.	37
Tabulka č. 6: Sazby daně z příjmu fyzických osob na Filipínách, 2018.	40
Tabulka č. 7: Teritoriální struktura obchodní bilance Filipín, 2015-2017.	45
Tabulka č. 8: Pilíře konkurenceschopnosti dle WEF.	54
Tabulka č. 9: Rodinné příjmy a výdaje v jednotlivých regionech Filipín.	57

Seznam zkratek

AEC	<i>ASEAN Economic Community</i> Ekonomické společenství ASEAN
AHFF	<i>Agriculture, Hunting, Forestry and Fishing</i> Zemědělství, lov, lesnictví a rybolov
ARMM	<i>Autonomous Region in Muslim Mindanao</i> Autonomní region na Muslimském Mindanau
ASEAN	<i>Association of Southeast Asian Nations</i> Sdružení národů jihovýchodní Asie
BSP	<i>Bangko Sentral ng Pilipinas</i> Centrální banka Filipín
CAR	<i>Cordillera Administrative Region</i>
CPI	<i>Consumer Price Index</i> Index spotřebitelských cen
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
HDP	Hrubý domácí produkt
IT	Informační technologie
MMF	Mezinárodní měnový fond
NCR	<i>National capital region</i>
OECD	<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i> Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
PHP	Filipínské peso

PPP	<i>Purchasing power parity</i> Parita kupní síly
PSA	<i>The Philippine Statistics Authority</i> Filipínský statistický úřad
TI	<i>Transparency International</i>
USA	<i>United States of America</i> Spojené státy americké
USD	<i>United States dollar</i> Americký dolar
WEF	Světové ekonomické fórum <i>World Economic Forum</i>
WID	<i>World Inequality Database</i> Světová databáze nerovností

Úvod

Současný svět je neustále se měnící a vyvíjející se prostředí. Moderní doba je vyznačována svoji provázaností a nepředvídatelností. Odborníci se neustále snaží popsat a vysvětlit nejrůznější prvky a události, avšak často se vývoj posune nečekaným směrem. Nicméně poučení se z minulosti a minulých chyb je jedním ze základních předpokladů pro jejich neopakování v budoucnu. Odborný výzkum by měl být vždy podporován, jakožto nedílná součást lidského poznání. Jedním z důležitých témat moderní doby je problematika rozložení bohatství ve společnosti. Jelikož se jedná o téma skutečně celosvětové, jsou právě příjmové nerovnosti hlavním zkoumaným předmětem diplomové práce.

Nerovnosti ve společnosti se již po nějakou dobu těší poměrně velké pozornosti ekonomů a sociologů. Jedná se o téma skutečně obsáhlé, jehož dopady mohou být do budoucna ještě vážnější. Již dnes se totiž právě nerovnoměrné rozložení bohatství ve společnosti stává příčinou mnohých negativní jevů. Mezi tyto jevy lze zařadit pocit frustrace nemalé části obyvatel, ovlivnění jejich nálad a volebních preferencí, které mohou mít za následek růst poptávky po populismus a jednoduchých řešeních. Dalším často zmiňovaným projevem společnosti frustrované svými vnitřními rozdíly je izolacionismus (v tomto směru se často mluví o současné politice amerického prezidenta Trumpa a jeho politickém stylu), který by mohl být dalším faktorem ohrožujícím současné světové hospodářství. Veřejná diskuze a snaha najít prostředky ke snížení nerovností by měly být cílem nejen ekonomů a sociologů, ale také (a možná především) politiků a veřejně činných osob. Důležité je v tomto ohledu uvědomění si problematiky ze strany širší veřejnosti a jejího následného tlaku na přijetí odpovídajících opatření. Jedním z nejvíce postižených států tímto „trendem“ jsou v současnosti Filipíny. Na druhou stranu jsou to právě Filipíny, které jsou považovány za ekonomicky velmi perspektivní oblast a i data z posledních let ukazují, že tamní hospodářství prožívá úspěšné období. V rámci snahy o zachování pokračujícího pozitivního vývoje by boj s příjmovými nerovnostmi uvnitř země měl být jednou z priorit tamní vlády.

Tématem této diplomové práce jsou právě příjmové nerovnosti a jejich projevy na Filipínách. Kvůli obsáhlosti problematiky nerovností zde bude pozornost věnována především jejím ekonomickým parametrům. V této souvislosti jsou Filipíny rozebrány jak z pohledu historického, tak v případě jejich současného hospodářského vývoje.

Cílem práce je zhodnocení projevů příjmových nerovností na Filipínách a možná řešení při snaze o jejich snížení. Teoretický základ probraný v první kapitole práce bude následně aplikován v závěrečné části. Probrané ekonomické ukazatele z druhé kapitoly budou dány do souvislosti s problematikou příjmových nerovností a čtenář si bude moci utvořit souhrnný náhled na Filipíny, jejich vývoj a současnou hospodářskou situaci. Nalezení základních příčin nerovného rozložení bohatství a příjmů na Filipínách by zároveň mělo sloužit jako hlavní indikátor při aplikaci možných řešení. Mnohá poskytnutá řešení mohou zároveň napovědět, jak se vypořádat s příjmovými nerovnostmi i v jiných, takto postižených, státech.

Práce se skládá ze tří kapitol a šesti podkapitol. První podkapitola se zabývá základními pojmy souvisejícími s nerovnostmi z ekonomického hlediska. Rozlišeny jsou termíny absolutní a relativní chudoby a stručně je zde zmíněn globální vývoj příjmových nerovností. Následně jsou charakterizovány základní a nepoužívanější způsoby jejich měření.

Druhá podkapitola práce se zaměřuje na nerovnosti z individuálního a společenského hlediska. Mnohdy veřejně diskutované příjmy nejbohatších částí obyvatel vůči ostatním jsou porovnány v rámci více zemí a z více dostupných zdrojů. U společenského pohledu se pozornost věnuje především kvalifikovanosti pracovníků a její souvislosti se vzděláním. Tématu vzdělání, jeho dopadům na životy obyvatel a (ne)rovnosti přístupu k němu je věnována pozornost po značnou část práce. Následně je zde probrána situace střední třídy z globálního hlediska a vývoj příjmových nerovností v poslední době.

Třetí podkapitola se věnuje Filipínám a jejich historickému vývoje. Popsány zde budou období španělské a americké kolonizace, zisku nezávislosti a následné Marcosovy diktatury, návratu k demokracii až po současnou politickou situaci v zemi.

V rámci čtvrté podkapitoly se práce zabývá charakteristikou současné ekonomické situace Filipín. Země je hodnocena nejprve z pohledu domácích makroekonomických faktorů, a následně je pozice Filipín dána do mezinárodního kontextu. S pomocí nejrozličnějších mezinárodních indexů a výzkumů jsou Filipíny dále podrobněji charakterizovány.

Poslední kapitola diplomové práce je rozdělena taktéž do dvou podkapitol. Získané znalosti jsou zde využity pro podrobnější analýzu příjmových nerovností na Filipínách. První podkapitola se zabývá regionální strukturou Filipín. Pozornost je kladena na rozdílnosti v rámci jednotlivých regionů. Právě výrazná nevyváženost jednotlivých oblastí je pro Filipíny typická. Regiony jsou zde hodnoceny jak z ekonomického, tak ze společenského pohledu (opět je zde výrazná pozornost kladena vzdělávání a jeho dopadům).

Závěrečná podkapitola se věnuje možnostem řešení příjmových nerovností a současnému postoji filipínské vlády. Mezi hlavní popisovaná opatření je zařazeno progresivní zdanění. Jak je dále zmíněno, filipínská vláda v poslední době prosazuje komplexní daňovou reformu, jejíž mnohé progresivní prvky by mohly a měly pomoci snížit nerovnoměrnost tamních příjmů. Každý stát je ve své podstatě velmi originální a při zkoumání Filipín je velmi důležitá podoba pracovního trhu. Mezi základní problémy patří zmíněná nevyváženost regionů, jež má za následek podstatné rozdíly pracovního trhu v jednotlivých oblastech. V rámci této podkapitoly se opět probírá i téma vzdělání, které do značné míry souvisí právě s pracovním trhem.

Jelikož se první kapitola zabývá teorií podloženou daty různých výzkumných institucí, je hlavní metodou v úvodní části práce vědecky založený popis jednotlivých pojmů souvisejících s nerovnostmi. Na základě uvedených statistických dat jsou dále dedukovány prvky, které společnost z pohledu nerovností ovlivňují nejvíce. Druhá kapitola se taktéž spoléhá z velké části na popis, a to především v případě historické charakteristiky Filipín. Na základě analýzy současné situace tamního hospodářství jsou zdůrazněny prvky, jež umožňují lépe pochopit charakter filipínské ekonomiky. Následnou syntézou relevantních prvků ve třetí kapitole je utvořen náhled na Filipíny z regionálního a společenského aspektu souvisejícího s příjmovými nerovnostmi.

Pro sepsání této práce je využita odborná literatura v tištěné i elektronické podobě, dále pak články z odborných časopisů, jež jsou přístupné přes elektronické databáze (JSTOR, ProQuest). Mezi nejvýznamnější autory, kteří se zasadili o propagaci a výzkum problematiky příjmových nerovností patří Thomas Piketty a Anthony Atkinson a jejich práce tvoří do značné míry (nejen) teoretický základ práce. Statistická data jsou získána především z databází Světové banky, OECD a Centrální banky Filipín. K interpretaci filipínské historie je využita zejména kniha Pavla Vondry „*Filipíny*“.

1 Ekonomický pohled na nerovnosti

Pro správné ukotvení předmětu zkoumání se práce nejprve věnuje teoretickým základům využitým při podrobnějších analýzách v dalších částech práce. Komplexnost studované problematiky vyžaduje postupovat od jednodušších principů, které budou následně sloužit k sestavení celkového obrazu daného tématu. V první části této kapitoly bude zkoumána teorie ekonomické nerovnosti z hlediska základního vymezení a možnostem jejího měření. V rámci druhé podkapitoly se poté práce zaměří na příčiny a současné světové trendy v dané problematice.

Součástí této práce je nejen teoretický rozbor problematiky ekonomické nerovnosti, ale také její konkrétní dopad na jeden z nejvíce ohrožených států tímto fenoménem – Filipíny. Pro správné uchopení tématu je však nutné nejprve uvést základní teoretické pozadí. Na následujících několika stranách budou zmíněny základní pojmy dané problematiky, jakožto teoretický pilíř práce.

Nerovnosti ve světě existují po celou dobu lidské historie. Utváření společnosti nevyhnutelně vedlo k jejímu nerovnováжному rozdělení. Žádná společnost není schopna zaručit svým členům faktickou rovnost – pokaždé bude docházet k jejímu rozdělení do určitých vrstev a skupin, které se budou odlišovat svým přístupem k moci, výší prestiže, bohatstvím.

Keller ve své knize *Úvod do sociologie* zmiňuje rozdíl mezi tradičními a moderními společnostmi, jež se liší především vztahem mezi veřejnou a soukromou oblastí. U tradiční společnosti se tyto hranice stírají a lidé, kteří mají přístup k žádaným hodnotám, disponují prakticky neomezeně vlastnictvím společnosti. Oproti tomu u moderní společnosti se vyvinuli poměrně silné hranice mezi zmíněnými oblastmi. Každý zde může disponovat podle své potřeby pouze s majetkem soukromým. Zajímavá je též Kellerova úvaha o moci a bohatství. Zatímco nerovnost ve tradiční společnosti se vyvíjí směrem moc – majetek – vyšší moc (podíl na moci tedy předchází podílu na bohatství), u moderních společností bychom mohli vzorec uvést následně: majetek – moc – větší majetek (bohatství předchází moci).¹ U každého z výše zmíněných typů společnosti je tedy patrný odlišný proces, který přispívá k růstu nerovného postavení mezi členy společnosti.

¹ KELLER, Jan. *Úvod do sociologie*. 5. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-864-2939-3. s. 30-32.

Tato práce se zabývá nerovnostmi především z ekonomického hlediska. Sociální faktory (věk, pohlaví, etnicita, náboženství apod.) zde nebudou důkladně rozebírány a budou sloužit jako doplňující podklady vysvětlující ekonomickou nerovnost.

Jak již bylo nastíněno výše, jisté nerovnosti se velmi pravděpodobně budou ve společnosti objevovat neustále. Naším cílem by nemělo být tyto rozdíly plně vymýtit (což je prakticky téměř neproveditelné), ale pochopit jejich příčiny a pokusit se o jejich snížení. V dnešní době si lidé navíc nerovné rozložení společnosti stále častěji uvědomují a značná část z nich vnitřně cítí morální konflikt problematiky. Pro udržení jednotné společnosti a demokracie by boj s nerovnostmi měl být jednou z dlouhodobých priorit každého státu / společnosti.

Ekonomická nerovnost je nejčastěji dávána do souvislosti s nerovností příjmovou. Je nepochybné, že právě příjmy jsou hlavním prvkem určujícím míru nerovnosti v distribuci prostředků ve společnosti. Spolu s příjmem zde však hraje důležitou úlohu i míra bohatství jedince či rodiny, která ovlivní další generace. Není náhodou, že mnozí autoři kladou důraz na rozlišení nerovnosti výsledků (rozdělení příjmů a bohatství) a nerovnosti příležitostí (rovnocenné výchozí podmínky). Často je zmiňována právě souvislost s mezigeneračním vlivem na rovnost příležitostí, která může mít následně přímý vliv na vývoj jedince a jeho výsledky ve společnosti.²

Z výše uvedených skutečností můžeme ekonomickou nerovnost hodnotit jako rozdíl v rozložení příjmů a příležitostí mezi různými skupinami společnosti.

Tato práce se zaměřuje na problematiku příjmových nerovností a jejich vlivu na filipínské hospodářství. Následující podkapitola bude věnována teoretickému hledisku této problematiky – zmíněny budou základní pojmy a možnosti / metody měření příjmových nerovností ve světě. Další podkapitola se zaměří na hodnocení hlavních příčin vzniků příjmových nerovností a nastíní převládající trendy v této oblasti.

² ATKINSON, A. B. *Ekonomika nerovnosti*. V Brně: BizBooks, 2016. ISBN 978-80-265-0508-2. s. 28-29.

1.1 Základní pojmy a měření příjmové nerovnosti

Problematika příjmových nerovností je jedním z často probíraných témat veřejných odborných diskuzí. Důležitost, jaká by měla být teorii příjmových nerovností věnována, dokazuje např. průzkum veřejného mínění ohledně největších světových hrozeb, kde relativní většina obyvatel Spojených států amerických a Evropy uvedla právě nerovnosti (publikováno v říjnu 2014).³ Mnozí odborníci se snaží poukázat na nutnost řešení vzájemných nerovností a najít způsoby, jak s nimi bojovat (mezi hlavní představitele můžeme zařadit např. bývalého britského ekonoma Anthonyho Atkinsona či Thomase Pikettyho z Francie). Téma nerovností je již ze své podstaty nejen problematikou ekonomickou, ale také (a možná především) sociální. I z pohledu států by zde tudíž měla být snaha o snížení rozdílů ve společnosti. Avšak nalezení účinných mechanismů, které by je dokázali úspěšně redukovat, je značně složité, neboť daná problematika zasahuje do mnoha oblastí a vyžaduje komplexní řešení. Jako primární teoretické uchopení problematiky bude sloužit definice několika základních pojmů.

Příjem

Dle OECD je při měření příjmové nerovnosti hlavním indikátorem celkový disponibilní příjem za rok. V podstatě se jedná o příjem domácnosti (mzdy; příjmy ze samostatně výdělečné činnosti; příjmy z majetku – dividendy, úroky, nájmy; sociální transfery ze strany státu – důchody, různá sociální podpora) okleštěný o závazné platby státu (daně, sociální platby, případně další povinné platby – např. alimenty). Jak již bylo zmíněno, je nutné brát v potaz i množství majetku domácnosti. Samotné bohatství může generovat dodatečné příjmy, a pokud je v dané zemi vysoká míra majetkové nerovnosti, bude následně ovlivňovat i příjmovou nerovnost. Pokud tedy dochází k rostoucí míře majetkové nerovnosti, bude pravděpodobně docházet ke stejnému efektu i u nerovnosti příjmové.⁴

V rámci výzkumu je nutné rozlišovat mezi již zmíněným disponibilním příjmem a příjmem sestávajícím čistě z práce a vlastnictví kapitálu. Jejich vzájemné srovnání nám zároveň umožní zhodnotit dopad a efektivitu některých vládních opatření a programů v rámci

³ *Middle Easterners See Religious and Ethnic Hatred as Top Global Threat: Europeans and Americans Focus on Inequality as Greatest Danger* [online]. Pew Research Center, October, 2014 [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <http://assets.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/2/2014/10/Pew-Research-Center-Dangers-Report-FINAL-October-16-2014.pdf>. s. 2-3.

⁴ BRIAN, Keeley. Income Inequality: The Gap between Rich and Poor. In: *OECD Insights* [online]. Paris: OECD Publishing, 2015 [cit. 2018-01-13]. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264246010-en>. ISBN 978-9264-24601-0. ISSN 1993-6753. s. 21-23.

boje s nerovnostmi. Pokud sečteme veškeré příjmy, získáme *národní příjem*. Jeho jednotlivé složky a příklady znázorňuje následující tabulka.⁵

Tabulka č. 1: Rozdělení národního příjmu, USA, 2002.

<i>Typ příjmu</i>	<i>Částka (mld. dolarů)</i>	<i>Podíl na celku (%)</i>	<i>Příklady</i>
<i>Pracovní příjem:</i>			
<i>Mzdy a platy</i>	5003,7	59,9	Mzda automechanika; učitelský plat
<i>Jiný pracovní příjem</i>	973,7	11,7	Příspěvek firmy do penzijního fondu
<i>Vlastnický příjem:</i>			
<i>Příjem vlastníka</i>	756,5	9,1	Příjem kadeřníka; podíl právníka na čistém příjmu kanceláře
<i>Renta</i>	142,4	1,7	Nájemné z bytů bez nákladů a opotřebení
<i>Dividendy</i>	787,4	9,7	Dividendy z Microsoftu
<i>Čistý úrok</i>	684,2	8,2	Úrok z vkladového účtu
<i>Celkem</i>	8347,9	100	

Zdroj: SAMUELSON, Paul Anthony a William D. NORDHAUS. *Ekonomie: 18. vydání*, s. 226.

Nerovnost

Pojem ekonomické nerovnosti byl částečně rozebrán již v úvodu této kapitoly, kde byla definována jako „rozdíl v rozložení příjmů a příležitostí mezi různými skupinami společnosti.“ Pokud bychom vzali v úvahu protiklad příjmové nerovnosti – příjmovou rovnost – došli bychom k závěru, že se jedná o situaci, ve které každá ze zkoumaných jednotek (např. jednotlivci, domácnosti) získávajících příjem, získává naprosto stejný poměr příjmů jako jednotky ostatní. Příjmovou nerovnost pak můžeme definovat jako jakoukoli její odchylku.⁶

⁵ SAMUELSON, Paul Anthony a William D. NORDHAUS. *Ekonomie: 18. vydání*. Praha: NS Svoboda, 2007. ISBN 80-205-0590-3. s. 226.

⁶ Schutz, R. (1951). On the Measurement of Income Inequality. *The American Economic Review*, 41(1), 107-122. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1815968>.

Z hlediska ekonomické nerovnosti se můžeme věnovat třem hlavním faktorům – již zmíněné nerovnosti v příjmu a bohatství a dále nerovnosti ve spotřebě. Atkinson ve své knize zmiňuje, že právě hodnocení spotřeby v problematice nerovnosti bývá poněkud přehlíženo. Připomíná, že je zde nutné brát ohled právě na porovnání poměrů růstu nerovnosti v příjmech a spotřebě, neboť tyto ukazatele nám mohou dále naznačit vývoj společnosti a jejích jednotlivých článků.⁷ Pokud dochází k většímu růstu příjmové nerovnosti, která není doprovázena odpovídajícím růstem nerovnosti ve spotřebě, lze vyvozovat, že ve společnosti dochází ke zvětšující se mezeře v úsporách ve prospěch domácností s vyšším důchodem.⁸ Analýza spotřeby (a její nerovnosti ve společnosti) nám může dát přesnější obraz studované společnosti – nejen v rámci současných trendů, ale také při hodnocení míry chudoby ve společnosti.

V rámci měření je nutné rozlišit relativní a absolutní hodnocení nerovností. Zatímco relativní nerovnost je založena na principu vzájemného poměru zkoumané veličiny, absolutní nerovnost představuje její absolutní rozdíly. V případě příjmové nerovnosti tedy relativní (resp. absolutní) rozdíly v příjmech mezi bohatými a chudými.⁹ Rozdíl v obou přístupech lze znázornit tím, že zatímco při stejné míře růstu příjmů se relativní míra příjmové nerovnosti nemění, její absolutní výše se měnit bude.

Chudoba a její pojetí

Pojem chudoby nelze brát pouze z hlediska nedostatku peněz k obstarání nezbytných životních potřeb. Na dané téma je třeba nahlížet i z pohledu širšího okruhu základních životních prvků – ať už se jedná o přístřeší, základní živiny, přístup ke službám (vzdělání, zdravotní péče, zajištěná bezpečnost apod.).¹⁰

Chudobu lze taktéž hodnotit z absolutního či relativního hlediska. Na absolutní chudobu je nahlíženo z pohledu denního příjmu osoby. V současné době Světová banka stanovila hranici

⁷ ATKINSON, A. B. *Ekonomika nerovnosti*, s. 50.

⁸ AGUIAR, Mark a Mark BILS. Has Consumption Inequality Mirrored Income Inequality? *National Bureau of Economic Research* [online], 2011, (Working Paper 16807) [cit. 2018-01-17]. Dostupné z: <http://www.nber.org/papers/w16807.pdf>. S. 2.

⁹ RAVALLION, Martin. Competing Concepts of Inequality in the Globalization Debate. *Policy Research Working Paper* [online]. World Bank Group, 2004 [cit. 2018-01-17]. Dostupné z: <http://documents.worldbank.org/curated/en/102381468761702296/pdf/wps3243inequality.pdf>. S. 5.

¹⁰ BRIAN, Keeley. *Income Inequality: The Gap between Rich and Poor*, s. 25.

extrémní chudoby na hodnotu 1,9 USD/den dle PPP.¹¹ Díky využití přepočtu dle PPP (parity kupní síly) tak lze eliminovat případné rozdíly na různých trzích. Odlišné životní úrovně jednotlivých států způsobují, že v bohatých zemích (např. Spojených státech amerických) bude kupní síla jednoho dolaru mnohem nižší než v zemích mnohem méně rozvinutých.¹² Na základě absolutního přístupu k chudobě se rovněž často stanovují dlouhodobé cíle pro její potlačení. Mezi hlavní aktéry zde patří např. Skupina Světové banky, jejímž cílem je vymýtit extrémní chudobu v rámci jedné generace. Do roku 2030 by se extrémní chudoba měla snížit na méně než 3 % světové populace. Spolu s tím se Skupina chce zaměřit na zvýšení příjmů dolních 40 % obyvatel společnosti. Koncept tzv. sdílené prosperity by měl klást důraz na potlačení nerovností, které udržují lidi v chudobě z generace na generaci.¹³

Relativní chudoba je obvykle vypočítávána prostřednictvím mediánové mzdy. OECD ve svých statistikách relativní chudobu určuje jako polovinu mediánové mzdy ve společnosti. Skrze počet lidí žijících pod stanovenou hranicí chudoby se poté určí míra chudoby ve společnosti. Pro vylepšení obrazu společenské chudoby lze poté užít tzv. „indikátor propadu příjmů“ (*poverty gap*), což je poměr, ve kterém se mediánová výše příjmu lidí žijících pod hranicí chudoby liší od stanovené výše hranice chudoby. S jeho pomocí si tak lze vytvořit lepší představu o výši chudoby lidí žijících pod stanovenou hranicí.¹⁴ Zatímco např. v roce 2015 procento lidí žijících pod hranicí chudoby bylo ve Francii i Norsku 8,1 %, ¹⁵ mediánový příjem těchto lidí ve Francii byl 23,8 % pod výší hranice chudoby, avšak v Norsku již 35,2 % pod touto hranicí.¹⁶ Je tedy nepochybné, že lidé v Norsku trpí relativně vyšší mírou chudoby než ve Francii.

¹¹ Jedná se o přepočet na americký dolar dle parity kupní síly – tj. jsou brány v potaz odlišné ceny statků na různých trzích. V principu tak PPP představuje poměr cen v národních měnách za stejné výrobky a služby v různých zemích. Výsledek odráží tzv. mezinárodní dolar – hypotetická jednotka, která má v daném místě stejnou kupní sílu jako americký dolar v USA.

¹² BRIAN, Keeley. *Income Inequality: The Gap between Rich and Poor*, s. 25-26.

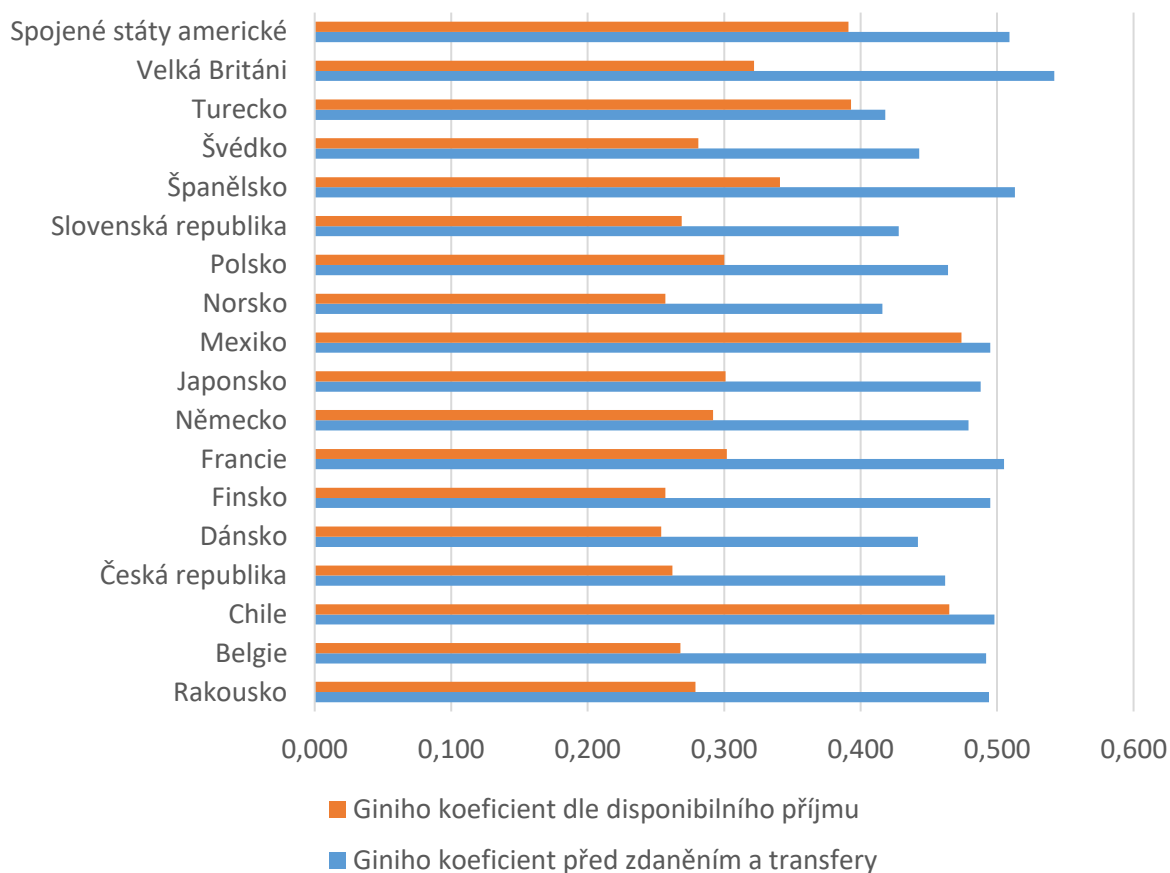
¹³ Poverty. *World Bank* [online]. 2016 [cit. 2018-01-17]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/topic/poverty/overview#2>.

¹⁴ BRIAN, Keeley. *Income Inequality: The Gap between Rich and Poor*, s. 26-27.

¹⁵ Poverty rate. *OECD Data* [online]. OECD, 2018 [cit. 2018-04-06]. DOI: 10.1787/0fe1315d-en. Dostupné z: <https://data.oecd.org/inequality/poverty-rate.htm>.

¹⁶ Tamtéž.

Graf č. 1: Giniho koeficient ve vybraných státech OECD, 2014.

Zdroj: OECD Statistics. Regional Well-Being : Regional income distribution and poverty, vlastní zpracování.

Z pohledu statistik jednotlivých států můžeme pozorovat, že některé státy jsou více schopny svoji vnitrostátní míru příjmové nerovnosti redukovat a udržet na relativně nižší míře než státy jiné. Při hodnocení dat OECD¹⁷ můžeme konstatovat, že jednotlivé státy jsou schopny míru příjmové nerovnosti ovlivnit skrze svojí hospodářskou politiku. V tomto ohledu jsou obecně úspěšnější státy střední a severní Evropy (např. Česká republika, Slovenská republika, Rakousko, Dánsko, Norsko a další). Naopak značné nedostatky lze sledovat především v případech Mexika, Chile či Turecka. Data OECD vychází z měření pomocí tzv. Giniho koeficientu (princip jeho měření bude rozebrán v další části práce), přičemž se hodnotí jeho výše jak po aplikaci daní a transferů ze strany státu, tak před jejich započtením. Díky tomuto postupu lze obecně vypořádat míru efektivity politiky státu při jeho boji

¹⁷ Jedná se o mezivládní organizaci 35 ekonomicky rozvinutých států světa, jejímž cílem je prosazování vládní spolupráce za účelem porozumění a zlepšení sociálních, ekonomických a environmentálních problémů.

s příjmovou nerovností. Na následujících stranách se práce zaměří na problematiku měření příjmové nerovnosti.

Kuznetsova křivka a globální nerovnost

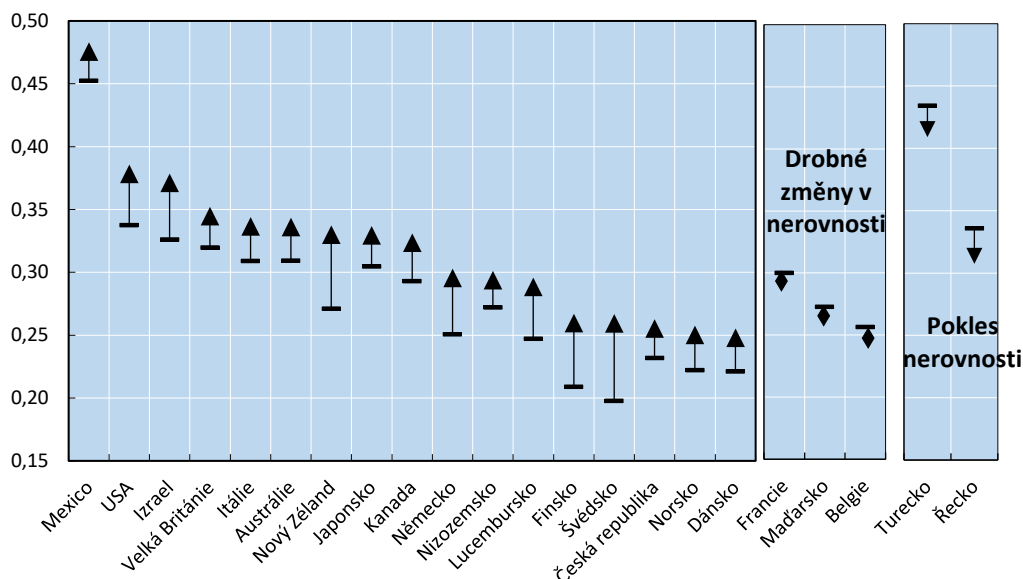
Výzkum příjmových nerovností se může zaměřit na konkrétní státy (zkoumání nerovností v rámci států), na nerovnosti mezi zeměmi či na nerovnosti mezi všemi obyvateli Země. Dle Atkinsona lze vývoj globální nerovnosti v posledních letech rozdělit do dvou období: „*první období, kdy nerovnost v rámci bohatých zemí klesala, avšak nerovnost mezi státy vzrůstala, a druhé období, kdy nerovnost v bohatých zemích roste, avšak nerovnost mezi jednotlivými zeměmi klesá.*“¹⁸ Je pravdou, že z hlediska rozvinutých zemí, vnitrostátní nerovnost za období 1980 – 2010 skutečně ve většině zemí vzrostla (v rámci zemí OECD v průměru o 10 %).¹⁹ Naopak z pohledu nerovností mezi jednotlivými státy by zmíněný trend globální distribuce byl jistě pozitivní skutečností. Avšak i Atkinson dodává, že tento jev je do značné míry ovlivněn vývojem v Číně a Indii, jakožto největších představitelů rozvojových zemí s poměrně rychlým tempem hospodářského růstu. Dále zmiňuje, že i když se propast mezi bohatými a rozvojovými zeměmi relativně snižuje, absolutní rozdíly pokračují v růstu. Příkladem budiž srovnání USA a Číny, kde je predikován rostoucí růst absolutních nerovností mezi zeměmi i po několik následujících desetiletí. Navzdory procentuálně vyššímu růstu v Číně se totiž tento růst vztahuje k mnohem menší základně.²⁰ I přes průměrně rostoucí trend nerovností v některých bohatých státech je třeba zdůraznit, že k jejich růstu nedochází neustále a v jistých obdobích může docházet k jejich snížení. Příčinám a trendům v rámci nerovností se však bude zabývat až další podkapitola.

¹⁸ ATKINSON, A. B. *Ekonomika nerovnosti.*, s. 59.

¹⁹ BRIAN, Keeley. *Income Inequality: The Gap between Rich and Poor*, s. 32-33.

²⁰ ATKINSON, A. B. *Ekonomika nerovnosti.*, s. 60.

Graf č. 2: Změna Giniho koeficientu v rámci příjmových nerovností ve vybraných státech OECD mezi lety 1985-2008.

Zdroj: OECD 2011. An Overview of Growing Income Inequalities in OECD Countries: Main Findings, s. 24.

Jednou ze základních křivek zobrazujících vztah mezi hospodářským růstem a sociální nerovností je Kuznetsova křivka. Základní hypotézou je zde fakt, že hospodářský růst v první fázi industrializace zemí přispívá ke zvýšení nerovností (zvýhodněna je především malá část držitelů potřebného kapitálu či technologií), avšak s postupem času a růstem produktivity práce dochází k poklesu nerovností. Simon Kuznets publikoval svoji teorii v roce 1955²¹ a znatelně ovlivnil přístup k problematice hospodářského růstu a nerovností. Kuznetsova křivka nejen že pomohla ve světě vyvolat debatu o daném tématu, ale zároveň byla podrobena rozšiřujícím teoriím a modifikacím (např. koncept environmentální Kuznetsovy křivky²²). Mezi nejčastější výhrady vůči Kuznetsově teorii patří její nedostatečné empirické důkazy. Sám Kuznets vystavěl svoji křivku především na datech získaných z USA mezi lety 1913-1948 (v rámci rozvinutých zemí použil dále data ze Spojeného království po roce 1880 a Pruska po roce 1854; pro preindustriální země získal výzkumná data z Indie (1949-1950),

²¹ MORAN, Timothy Patrick. Kuznets's Inverted U-Curve Hypothesis: The Rise, Demise, and Continued Relevance of a Socioeconomic Law. *Sociological Forum* [online]. 2005, 20(2), [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/4540893. s. 209–210.

²² Popisuje vztah mezi ekonomickým růstem a degradací životního prostředí. S počátečním růstem příjmu na osobu nejprve dochází ke zhoršování životního prostředí, avšak od jisté hodnoty se trend obrací. Křivka má taktéž tvar obráceného písmene U.

Srí Lanky (1950) a Portorika (1948)).²³ Thomas Piketty ve své knize *Kapitál v 21. století* tvrdí, že pokles nerovností mezi lety 1914-1945 ve většině rozvinutých zemích v daném období byl důsledkem světových válek a dramatických hospodářských a politických šoků, které se dotkly především bohatší vrstvy obyvatel. Kuznets tak podle něj neměl přesná a odpovídající data.²⁴

Kuznetsově křivce se podrobně věnovali i ekonomové Emmanuel Saez a již zmíněný Thomas Piketty, kteří Kuznetsovu teorii rozšířili o třetí stádium vývoje. Pokud se totiž podíváme na data z posledních několika desetiletí, lze si všimnout opětovného trendu růstu příjmových nerovností ve většině vyspělých zemí. Vysvětlení je dle Pikettyho a Saeze v globalizaci a finanční propojenosti vyspělých ekonomik, díky čemuž dochází k současnému růstu příjmové nerovnosti v rozvinutých společnostech.²⁵ Kuznetsova křivka je zobrazením pouze prvních dvou výše zmíněných fází vývoje a má tvar obráceného písmene U (osa x obvykle představuje HDP na osobu, osa y výši Giniho koeficientu). Publikace Kuznetsovy teorie měla nezpochybnitelný vliv v rámci ekonomických debat na téma nerovností a Simon Kuznets byl jedním z klíčových přispěvatelů do diskuze na danou problematiku.

Metod měření příjmových nerovností je mnoho. Mezi často využívané patří srovnávání poměrů příjmů horních a dolních procent populace. Dle výše příjmů domácností tak můžeme společnost rozdělit na jednotlivé segmenty a vzájemně je mezi sebou porovnávat. Je jen na nás, jak velké segmenty utvoříme a porovnáme – hojně využívaná je např. komparace horních a dolních 20 %. V odlišném přístupu pak můžeme zkoumat výši podílu národního důchodu na chudší polovinu obyvatelstva (obvykle 20–25 %).²⁶ Mezi nejběžnější způsoby zobrazení nerovností ve společnosti patří metoda využívající Giniho koeficientu.

²³ MILANOVIC, Branko, Peter H. LINDERT a Jeffrey G. WILLIAMSON. Measuring ancient inequality. *Policy Research Working Paper* [online]. World Bank Group, 2007 [cit. 2018-04-06]. Dostupné z: <http://siteresources.worldbank.org/INTDECINEQ/Resources/AncientInequality.pdf>. s. 4.

²⁴ PIKETTY, Thomas. *Kapitál v 21. století*. Praha: Knižní klub, 2015. Universum (Knižní klub). ISBN 978-80-242-4870-7. s. 32.

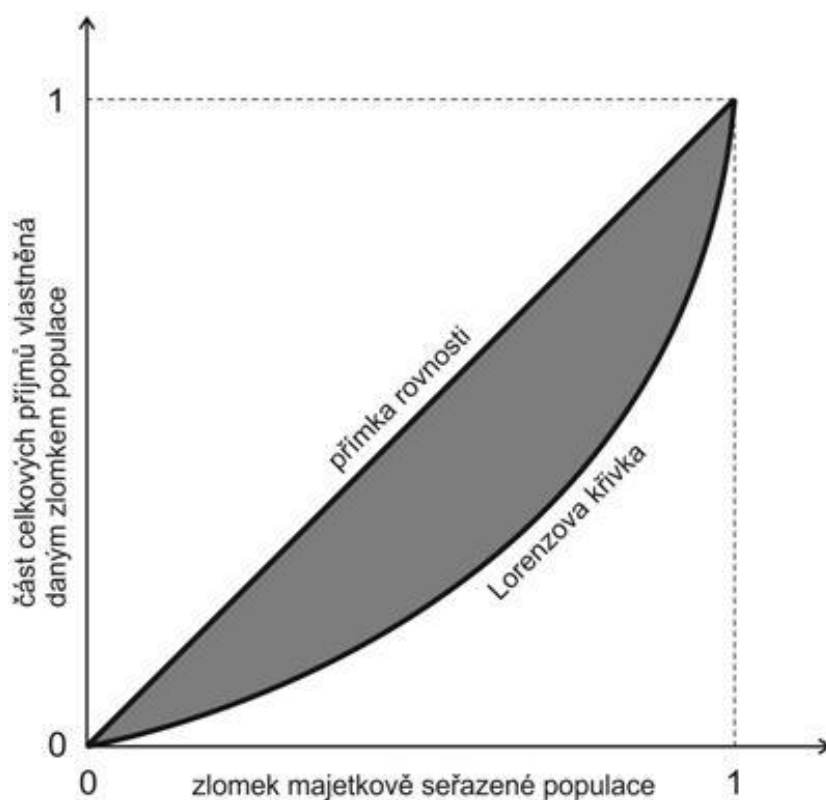
²⁵ PINI, Davide. *The Kuznets Curve and Inequality: A Comparative Study of 27 OECD Countries Across 30 years of Neo-Liberal Economic Policies* [online]. 2014 [cit. 2018-01-27]. Dostupné z: <http://econ.jhu.edu/wp-content/uploads/sites/27/2016/02/Pini-The-Kuznets-Curve-and-Inequality.pdf>. Johns Hopkins University.

²⁶ WILKINSON, Richard G. a Kate PICKETT. *Rovnováha: proč je rovnost výhodná pro každého*. Všeň: Grimmus, 2013, 328 s. Sociologie. ISBN 978-80-87461-09-9. s. 34.

Lorenzova křivka a Giniho koeficient

Dříve než si ujasníme definici Giniho koeficientu, zaměříme se na Lorenzovu křivku. Ta nám umožňuje zobrazit, jak velkou část celkových příjmů ve společnosti obdrží určitý zlomek její populace. Při jejím grafickém vyobrazení (graf č. 3) je doplněna o tzv. přímku rovnosti (diagonální přímka), která znázorňuje případ absolutně rovné společnosti (jakékoliv procento populace obdrží odpovídající procento příjmů – např. 20 % populace získává 20 % celkových příjmů). Samotná Lorenzova křivka poté znázorňuje skutečné rozdělení příjmů ve zkoumaných společnostech (seřazení příjmů od nejmenšího po největší na horizontální ose). Její přesný tvar závisí na konkrétním případě (např. 20 % nejchudších obyvatel získává pouze 5 % celkových příjmů). Jelikož žádná země není schopna dosáhnout ve společnosti absolutní příjmové rovnosti či nerovnosti (teoretický příklad, kdy jeden příjemce vlastní celý národní příjem – křivka by v takovémto případě byla souběžná s horizontální a následně pravou vertikální osou), Lorenzova křivka se bude nacházet napravo od přímky rovnosti. Z míry zakřivení (odchýlení se od přímky rovnosti) Lorenzovy křivky lze odvodit příjmovou nerovnost ve společnosti – čím vyšší zakřivení, tím vyšší nerovnost.

Graf č. 3: Lorenzova křivka.

Zdroj: Finmag.cz. Fetiš čísel: Jak neměřit nerovnost

Na Lorenzovu křivku navazuje již zmíněný ukazatel – Giniho koeficient. Jedná se o pravděpodobně nejznámější přístup k zobrazení příjmových nerovností ve společnosti, který definoval italský sociolog a statistik Corrado Gini na počátku 20. století. Základním principem při užití Giniho koeficientu je nabývání jeho hodnot od nuly do jedné,²⁷ přičemž nulová hodnota znázorňuje společnost, ve které má každý stejný příjem (Lorenzova křivka shodná s přímkou rovnosti) a naopak dosažení hodnoty 1 znamená společnost, kde všechen příjem pobírá pouze jeden subjekt (absolutní nerovnost). V rámci statistik jsou hodnoty nabývající vyšších hodnot nežli 0,4 (resp. 40) považovány za kritické a jedná se o výrazně nerovnou společnost.²⁸

Výpočet Giniho koeficientu v grafickém vyjádření odpovídá prostoru mezi přímkou rovnosti a skutečnou Lorenzovou křivkou děleným celým prostorem pod přímkou rovnosti.^{29,30} Jedním z největších nedostatků Giniho koeficientu je jeho neschopnost rozlišovat různé typy nerovností. Při srovnání více států a mír tamních nerovností ve společnosti nám při grafickém vyjádření Lorenzových křivek může dojít k jejich překřížení (což reflektuje odlišné rozložení nerovností mezi státy), ale Giniho koeficient nám i přesto může dosahovat shodných hodnot. Kvůli jeho citlivosti na nerovnosti ve střední části příjmového spektra se tudíž doporučuje brát získaná data jako ideálně jednu z více použitých metod pro výzkum příjmových nerovností (především pokud se zaměřujeme na srovnání nejbohatších a nejchudších vrstev populace).³¹

Mezi další indikátory nerovnosti patří např. tzv. index Robina Hooda. Stejně jako Giniho koeficient je navázán na Lorenzovu křivku. Tento index nám říká, jaké procento národního důchodu by bylo potřeba vzít bohatší polovině obyvatel a dát jej chudší polovině populace, aby bylo dosaženo absolutní rovnosti.³²

²⁷ Případně se uvádějí procentuálně vyjádřené hodnoty od 0 % (absolutní rovnost) do 100 % (absolutní nerovnost).

²⁸ BRIAN, Keeley. *Income Inequality: The Gap between Rich and Poor*, s. 22.

²⁹ Pokud plochu mezi přímkou rovnosti a Lorenzovou křivkou označíme jako oblast A a plochu pod Lorenzovou křivkou jako B, dostaneme vzorec $G = A / (A+B)$.

³⁰ NIÑO-ZARAZÚA, Miguel, Laurence ROOPE a Finn TARP. GLOBAL INEQUALITY: RELATIVELY LOWER, ABSOLUTELY HIGHER. *Review of Income and Wealth* [online]. 2017, **63**(4), 661-684 [cit. 2018-04-11]. DOI: <https://doi.org/10.1111/roiw.12240>. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/roiw.12240>.

³¹ Income inequality measures. *BMJ Journals* [online]. [cit. 2018-04-11]. Dostupné z: <http://jech.bmj.com/content/61/10/849>.

³² WILKINSON, Richard G. a Kate PICKETT. *Rovnováha: proč je rovnost výhodná pro každého*. s. 35.

1.2 Příčiny a současné trendy v rámci příjmových nerovností

Předchozí část práce nám pomohla představit základní teoretický úvod do problematiky příjmových nerovností. Co je však onou příčinou, která způsobuje nerovnoměrnosti v příjmech a bohatství mezi občany? Jak je možné, že někteří si vydělají miliony dolarů ročně, zatímco jiní získají pouze několik dolarů denně? A jakým směrem se v současné době tyto rozdíly vyvíjí a co můžeme očekávat v budoucnu? Na následujících několika stranách se pokusíme nalézt odpovědi.

Na problematiku příčin příjmových nerovností se můžeme dívat z několika různých pohledů. Nahlízet na ni lze z pohledu individuálního (nerovnost pracovních příjmů vs. nerovnost majetkových příjmů) či společenského (vliv globalizace, technologií, tržních mechanismů, státní politiky – včetně rozdělení přírodních a lidských zdrojů, kapitálu apod.). V rámci obou zmíněných kategorií se pokusíme o identifikaci klíčových faktorů, které do značné míry ovlivňují (a případně jak) nerovnosti ve společnosti.

Nerovnosti z individuálního hlediska

V individuálním pohledu můžeme na příjmovou nerovnost nahlížet jako na součet dvou složek – nerovnosti pracovních a kapitálových důchodů.³³ V předešlé části práce jsme si již uvedli, že pracovní příjem tvoří většinu celkových příjmů (viz tabulka č. 1). Mezi jednu z příčin nerovné výše výdělků patří rozdílné schopnosti a kvalifikace pracovníků – ať už se jedná o fyzické (síla, výška atd.) či mentální přednosti (inteligence, umělecké schopnosti atd.). I přesto, že se lidé svými vlastnostmi zásadně liší, vysvětlují poměrně malou část rozdílů v příjmech. „*Tím nechceme říci, že na individuálních schopnostech příliš nezáleží. Schopnost dát hatrick či pobavit diváky určitě osobní příjmový potenciál podstatně zvýší. Avšak schopnosti, které trh oceňuje, jsou velmi různé a často je těžké je měřit. Trh obvykle oceňuje ochotu riskovat, ambice, štěstí, polibek stavitelské múzy, dobrý úsudek a tvrdou práci. Nic z toho však nelze měřit standardními testy.*“³⁴ Poněkud odlišný názor představuje teorie anglického vědce Francise Galtona,³⁵ který přirovnal rozložení výše příjmů k rozdělení individuálních přirozených schopností ve společnosti. Dle jeho tvrzení jsou tyto schopnosti distribuovány dle tzv. normálního (Gaussova) rozdělení a tomu odpovídají i odlišnosti

³³ PIKETTY, Thomas. *Kapitál v 21. století.*, s. 276-277.

³⁴ SAMUELSON, Paul Anthony a William D. NORDHAUS. *Ekonomie: 18. vydání.*, s. 387.

³⁵ Francis Galton byl vědcem aktivním v různých oborech (statistika, sociologie a další) v 19. a na počátku 20. století. Jeho teorie je tak zároveň jednou z nejstarších teorií zabývajících se příjmovými nerovnostmi.

v příjmech. Tuto teorii šlo následně potvrdit např. studiem inteligenčního kvocientu (IQ) v populaci, které Gaussově rozdělení odpovídá. Postupně se však empiricky ověřilo, že samotné příjmy ve společnosti tomuto rozdělení neodpovídají a bylo zřejmé, že srovnávat příjmy se specifickými schopnostmi (např. zmíněné IQ) nelze.³⁶ V dnešní době existuje obrovská škála nejrozumnějších profesí a samotné přirozené schopnosti člověka nemohou určit jeho (budoucí) příjem. Faktorů, které ovlivní výši pracovního důchodu je mnohem více a nelze je zkoumat pouze z jednoho specifického hlediska.

Podstatnější složku v rámci rozdílných příjmů patrně tvoří odlišnosti ve výši pracovního nasazení. Jsou lidé, kteří své práci věnují značnou část svého jinak volného času a naopak jiní, kteří se spokojí s nižší pracovní náplní (a v průměru tudíž i nižším mzdovým ohodnocením). Je samozřejmě volbou každého z nás (v běžném tržním, demokratickém prostředí), jak velkou část svého času obětuje práci na úkor volna. Jiná situace nastane, když se zaměříme přímo na typ práce. Odlišnosti v profesích jsou velmi významné a výrazně souvisejí s již zmíněnou kvalifikací pracovníků. Vzdělání hraje jednu z klíčových rolí v tomto ohledu (svojí roli zde hrají také schopnosti). Tržní mechanismy tak na jedné straně stupnice ohodnotí nízkými odměnami nekvalifikované činnosti (obsluha v restauracích rychlého občerstvení, pomocník v obchodě či na stavbách) a naopak vysoce kvalifikované, specializované či nedostatkové práce dosahují podstatně vyšších mezd (finanční experti, experti na marketing, IT).³⁷

Co se dalších faktorů týče, podstatnou roli v rozdílné výši výdělků mohou hrát diskriminační prvky – ať už se jedná o nerovné postavení žen či menšin ve společnosti. Vedle toho je zároveň nutné brát v úvahu odlišnosti vzniklé v rodinném prostředí. Výchova, domov a společenství, se kterým přichází dítě do styku, hraje významnou roli na jeho pozdější příjmy. Bohaté rodiny mají prostředky na to, dát svým potomkům kvalitní vzdělání, výchovu, což do značné míry ovlivňuje i budoucí lepší společenské postavení dítěte.³⁸ Ostatně vzdělání samotné je v rámci nerovností opravdu velice široké téma. Na toto téma můžeme nahlížet ze všech úhlů pohledu – tj. individuálního, společenského a státního. Jeho výhody jsou totiž nesporné jak pro jednotlivce, tak pro celou společnost. Vzdělanější lidé nejen že mají v průměru větší výdělky, ale také se ve větší míře podílejí na pozitivním společenském přístupu (věnování času dobrovolnické práci, nižší míra páchaní trestné činnosti). Z uvedeného výčtu bychom mohli dedukovat následující vztah: *vyšší vzdělání → vyšší příjem*

³⁶ MINCER, Jacob. Investment in Human Capital and Personal Income Distribution. *Journal of Political Economy* [online]. 1958, **66**(4), 281–302 [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/1827422.

³⁷ SAMUELSON, Paul Anthony a William D. NORDHAUS. *Ekonomie: 18. vydání.*, s. 387.

³⁸ Tamtéž.

→ vyšší vzdělání dětí → vyšší příjem dětí → ... (případně bychom mohli aplikovat opačný postup – tj. nižší vzdělání → nižší příjem atd.). Pokud tedy přijmeme toto tvrzení a rozšíříme jej o závěry, ke kterým došli Richard Wilkinson a Kate Pickettová ve své knize *Rovnováha: proč je rovnost výhodná pro každého*, kde tvrdí, že dosažené skóre vzdělávacích výsledků má silnou souvislost s příjmovou nerovností, nelze nebrat faktor školství ve společnosti jako jeden z hlavních důvodů pro vzniklé společenské rozdíly.³⁹ Při srovnávání příjmů jednotlivých domácností je dále zapotřebí věnovat pozornost počtu členů rodiny a jejich věku (kolik členů disponuje příjmy a jestli jsou nějací členové finančně závislí na ostatních – např. děti; otázka výše podpory v důchodovém věku).

Ještě výraznější jsou rozdíly při srovnávání nerovností ve vlastnictví kapitálu. Porovnávání určité části populace a jejího podílu na celkovém majetku společnosti nám umožní hlouběji nahlédnout na společenské rozdíly a lépe jim porozumět. Pokud se podíváme na srovnání následujících tabulek níže, je evidentní, že majetkové rozdíly jsou výrazně vyšší než rozdíly v příjmech. Z dat nám vyplývá, že podíl nepatrné části obyvatel na celosvětovém bohatství je výrazně nerovný. V současné době navíc dochází k dalšímu výraznému nárůstu bohatství v držení nejbohatšího 1 % obyvatel Země. Dle dostupných dat tento trend pokračuje od roku 2008 (v tu dobu vlastnilo 1 % nejbohatších 42,5 % celosvětového bohatství a v období mezi lety 2000-2008 byl dokonce zaznamenán opačný, klesající trend) až do současnosti (dle nynějších odhadů vzrostl tento podíl na 50,1 %).⁴⁰ Ještě lépe lze ilustrovat zmíněnou nerovnost tvrzením, že nejbohatších 42 lidí na světě vlastní stejné akumulované bohatství jako nejchudší polovina lidstva.⁴¹ Tato nerovnost je také způsobena tím, že značná část spodních 50 % zahrnuje lidi, jejichž majetek je nulový či téměř nulový a lidi, jejichž majetek je negativní (jejich dluhy jsou vyšší než jejich aktiva). Složení majetkové struktury je znatelně závislé na celkovém bohatství domácnosti. Čím výše postupujeme po společenské hierarchii v rámci horního decilu obyvatel, tím více klesá podíl nemovitostí na majetku.

³⁹ WILKINSON, Richard G. a Kate PICKETT. *Rovnováha: proč je rovnost výhodná pro každého*. s. 115-118

⁴⁰ SHORROCKS, Anthony, Jim DAVIES a Rodrigo LLUBERAS. *Global Wealth Report 2017* [online]. In: Zurich: Credit Suisse Group, 2017 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://publications.credit-suisse.com/tasks/render/file/index.cfm?fileid=12DFFD63-07D1-EC63-A3D5F67356880EF3>. s. 16-17.

⁴¹ Richest 1 percent bagged 82 percent of wealth created last year - poorest half of humanity got nothing. *Oxfam International* [online]. 2018 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://www.oxfam.org/en/pressroom/pressreleases/2018-01-22/richest-1-percent-bagged-82-percent-wealth-created-last-year>.

V rámci nejvyššího percentilu se pak dostáváme do situace, kdy je výrazná většina majetku vlastněna v podobě finančních a profesních aktiv (akcie a podíly ve společnostech).⁴²

Tabulka č. 2: Podíl (v %) nejbohatších částí společnosti na rozdělení bohatství ve vybraných státech a ve světě v letech 2000 a 2014.

	<i>Filipíny</i>		<i>USA⁴³</i>		<i>ČR</i>		<i>svět</i>	
	2000	2014	2000	2014	2000	2014	2000	2014
10 % nejbohatších	79.0	76.0	74.6	74.6	62.7	67.3	88.5	87.4
1 % nejbohatších	56.0	51.1	38.5	38.4	32.9	38.6	48.7	48.2

Zdroj: Credit Suisse Group, Global Wealth Databook 2014

Tabulka č. 3: Podíl (v %) na národním důchodu nejbohatší a nejchudší vrstvy společnosti v USA, na Filipínách a v České republice ve vybraných letech.

	<i>USA r. 2016</i>	<i>Filipíny r. 2015</i>	<i>ČR r. 2015</i>
10 % nejbohatších	30.6	31.3	22.1
10 % nejchudších	1.6	2.7	3.9

Zdroj: World Bank, World Development Indicators, vlastní zpracování.

⁴² PIKETTY, Thomas. *Kapitál v 21. století.*, s. 292-293.

⁴³ Dle dat OECD (OECD: Wealth. *OECD.Stat* [online]. OECD [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=WEALTH>) dosáhla tato hodnota v USA v roce 2016 výše 79.47 % (u 10 % nejbohatších) a 42.48 % (u nejbohatšího procenta populace).

Tabulka č. 4: Podíl na národním důchodu nejbohatších vrstev společnosti v USA, v Evropě a ve světě ve vybraných letech.

	USA r. 2014	Evropa r. 2016	svět r. 2016
10 % nejbohatších	47	37.8	52.1
1 % nejbohatších	20.2	12.5	20.4

Poznámka: Jedná se o procentuální vyjádření získaného podílu před zdaněním.

Zdroj: World Inequality Database, Data, vlastní zpracování.

Data uvedená v tabulkách výše nám potvrzují, že majetková nerovnost je opravdu znatelně vyšší nežli nerovnost v získaném příjmu. Nicméně je nutno dodat, že kvalitních výzkumů týkajících se této problematiky není ani v dnešní době mnoho a zároveň je zřejmé, že zmíněná čísla se neustále, byť drobně a postupně, mohou měnit. Z tabulky č. 3 a 4 můžeme vyčíst poměrně výrazné odchylky v měření nerovnosti v USA (při srovnání více zemí bychom došli také k odlišným výsledkům). Tuto nesrovnalost lze vysvětlit odlišnou metodologií výzkumu dat. Zatímco data sesbíraná prostřednictvím Světové banky či OECD jsou založena především na průzkumech, mapování domácností, autoři WID (*World Inequality Database*)⁴⁴ kombinují data z průzkumů, z národních účtů a zdrojů z fiskálních dat. Problém u dotazníkového šetření spočívá v samotném principu získávání odpovědí od respondentů. U podobných výzkumů totiž dochází k podhodnocení příjmů a bohatství ze strany nejvíce vydělávajících a nejmajetnějších částí společnosti.⁴⁵ Dle tvrzení WID jsou tudíž jejich data přesnější a spolehlivější než ta od Světové banky či OECD, nicméně je nutno dodat, že v rámci této problematiky nemohou být v současné době data 100% přesná a plně odpovídající skutečnosti. Cílem této práce ani není takováto data nalézt, ale jen poskytnout

⁴⁴ Volně přeloženo jako *Světová databáze nerovností*. Jedná se o projekt původně založený v roce 2011 pod názvem *The World Top Incomes Database* (WTID). Dříve také známo jako *the World Wealth and Income Database* (světová databáze bohatství a majetku). *World Inequality Database* a jejich internetová a volně dostupná databáze [WID.world](http://wid.world) má za cíl poskytnout co možná nejobsáhlejší databázi na vývoj příjmových a majetkových nerovností. Mezi hlavní osobnosti zde patří v práci již zmínění a několikrát citovaní Thomas Piketty či Emmanuel Saez. WID.world je řízena výkonným výborem (*executive committee*) o pěti členech. Kromě T. Pikettyho a E. Saeze sem patří Lucas Chancel, Facundo Alvaredo (oba *Paris School of Economics*) a Gabriel Zucman (*University of California at Berkeley*). Celkem se jedná o mezinárodní síť čítající přes 100 výzkumníků pokrývajících více než 70 zemí světa. Jedním ze zakladatelů WID byl i Sir Anthony B. Atkinson.

⁴⁵ Frequently asked questions. *World Inequality Database* [online]. [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <http://wid.world/wid-world/>.

čtenáři co možná nejobektivnější náhled na téma nerovností ve společnosti. Výzkum a prezentace dat z více zdrojů by k tomu měly pomoci.

Nerovnosti ze společenského hlediska

Na příčiny nerovností se můžeme dívat i z pohledu společenského. Současný civilizační vývoj zažívá období, kdy dochází k velkému pokroku ovlivňujícího nejružnější části společnosti. Mezi nejvýraznější vlivy můžeme zařadit globalizaci a technologický progres.

Jako jeden z klíčových dopadů globalizace na nerovnosti uvádí Atkinson rostoucí poptávku po kvalifikovaných pracovnících. Hlavní hypotézou je zde vztah mezi kvalitou výrobků a mírou kvalifikace pracovníků použitých k jejich výrobě. V současném globalizovaném světě totiž rozvinuté ekonomiky čelí zvýšené konkurenci zemí, kde jsou mzdy nekvalifikovaných pracovníků nižší. Výroba statků, jež jsou méně náročné kvalifikovanost pracovníky, je často přesouvána do zahraničí. Na druhou stranu však roste poptávka po zaměstnancích s vyššími odbornými znalostmi. Dle předpokladů existuje vztah mezi relativními cenami výrobků (základní produkty oproti produktům s vyšší přidanou hodnotou) a relativními mzdovými sazbami pracovníků (nekvalifikovaných oproti kvalifikovaným). Závěr zní, že při platnosti hypotézy relativního růstu poptávky po kvalifikovaných pracovnících, dochází k růstu relativní mzdy kvalifikovaným pracovníkům. *„Z toho lze usuzovat, že pokud globalizace znamená, že některá země může dovážet základní výrobky levněji a platit za ně exportem pokročilých služeb s vyšší hodnotou, pak mzda kvalifikovaného dělníka roste v poměrném vztahu ke mzdě nekvalifikovaného dělníka. Poměr rovnovážné tržní ceny se vychyluje směrem od nekvalifikovaných dělníků.“*⁴⁶

Investice do vzdělání ze strany států mohou ve střednědobém horizontu pomoci zmírnit společenské rozdíly. Kvalitní a dostupné vzdělání hraje v tomto ohledu významnou roli. V řadě rozvojových a rozvíjejících se zemích je přístup ke vzdělání stále podmíněn socioekonomickým postavením jedince a jeho rodiny (i v rámci primárního vzdělávání jsou výrazné rozdíly především ve státech Subsaharské a severní Afriky a oblasti Středního východu⁴⁷). Právě socioekonomické postavení je navíc dle dat MMF důvodem rozdílných výstupů ve vzdělání – a to v rámci všech světových regionů. Příčinou horšího výstupu takto znevýhodněných jedinců je nižší kvalita dostupných vzdělávacích institucí (školy s menšími

⁴⁶ ATKINSON, A. B. *Ekonomika nerovnosti.*, s. 99.

⁴⁷ Z anglického *Middle East*, označení pro státy východního Středomoří a Perského zálivu (státy ležící na ose Írán – Egypt, Turecko – Jemen.

finančními a materiálními prostředky, s méně kvalifikovaným personálem).⁴⁸ Thomas Piketty ve své knize (*Kapitál v 21. století*) čerpá z práce amerických vědců Claudie Goldinové a Lawrence Katze a jejich studie (*The Race between Education and Technology: The Evolution of U.S. Educational Wage Differentials, 1890 to 2005*). V návaznosti na jejich práci zmiňuje investice do vzdělání ze strany státu jako jeden z klíčů pro dlouhodobé snížení nerovnosti v pracovních důchodech. Zároveň podotýká, že ani plošná demokratizace školství nemusí vést k jejímu potlačení, avšak zabrání jejímu růstu.⁴⁹ Na příkladu Spojených států amerických z 20. století uvádí souvislosti mezi počtem vysokoškolských absolventů a mzdovou nerovností. Trend rostoucí nerovnosti začal v 80. letech v okamžiku stagnujícího počtu vysokoškolsky vzdělaných lidí. Jako důvod je dle Goldinové a Katze nastíněn předpoklad, že „*zvýšení mzdové nerovnosti je důsledkem nedostatečných amerických investic do vysokoškolského vzdělávání, nebo přesněji řečeno situace, kdy velká část populace nemá přístup ke vzdělání z důvodů vysokého školného, které musí platit studenti a jejich rodiny.*“⁵⁰ A dále: „*Tuto tendenci lze zvrátit jedině intenzivním financováním školství a zaručením práva na univerzitní vzdělání co nejširší populaci.*“⁵¹ Dle Pikettyho by tak v případě USA pomohla výraznější investice do vzdělání a zpřístupnění kvalitního odborného a vysokoškolského školství širší části obyvatelstva.⁵² Jedním z názorných příkladů zobrazení nerovného přístupu ke vzdělání je srovnání míry počtu absolventů vysokoškolského stupně studia v závislosti na rodinném příjmu. Ve Spojených státech se 30 ze 100 studentů, jejichž rodina příjmově patří do spodních 10 % populace, věnuje terciárnímu studiu. Pokud se však podíváme na rodiny patřící do horních 10 % v souvislosti s příjmem, již 90 ze 100 dětí z těchto rodin pokračuje ve studiu na této úrovni.⁵³ Vyšší příjem rodičů tak ovlivňuje nejen přístup ke kvalitnějšímu vzdělání, ale spolu s tím i další související materiální i nemateriální výhody

⁴⁸ *Fiscal monitor: Tackling Inequality* [online]. In: Washington: International Monetary Fund (IMF), 2017 [cit. 2018-06-14]. ISBN 978-1-48431-741-9. Dostupné z: <http://www.imf.org/~media/Files/Publications/fiscal-monitor/2017/October/pdf/fmstatapp.ashx?la=en>. s. 21-22.

⁴⁹ Vysvětlením tohoto faktu je dle Pikettyho posun kvalifikace v přibližně stejném tempu v rámci všech úrovní vzdělávání (lidé, kteří dříve dosáhli pouze základní úrovně vzdělání, nyní dosáhnou maturity a obdobně lidé dříve s maturitou nyní studují vysokoškolské programy). Nerovnost se tak pouze přesunula na vyšší úroveň kvalifikace.

⁵⁰ PIKETTY, Thomas. *Kapitál v 21. století.*, s. 343.

⁵¹ Tamtéž., s. 343-344.

⁵² Tamtéž., s. 344.

⁵³ ALVAREDO, Facundo, Lucas CHANCEL, Thomas PIKETTY, Emmanuel SAEZ a Gabriel ZUCMAN. *World Inequality Report 2018* [online]. In: World Inequality Lab, 2017 [cit. 2018-06-13]. Dostupné z: <http://wir2018.wid.world/files/download/wir2018-full-report-english.pdf>. s. 269.

– ať už se jedná o knihy, různé mimoškolní aktivity či, do jisté míry, možné ovlivnění prostřednictvím přístupu k lepší výživě a zdraví matky během vývoje dítěte.⁵⁴

V současném globalizovaném moderním světě navíc hraje podstatnou roli technologický pokrok. S neustálým vývojem nových technologií musí pružně reagovat i pracovní trh.⁵⁵ Automatizace výrobních systémů často způsobí nevyváženou poptávku po kvalifikovaných pracovnících na úkor nekvalifikovaných a tímto tak může dojít k pomyslnému rozevírání nůžek v příjmu obou skupin. Technologický prvek vývoje však má dle Atkinsona v tomto případě nejasný dopad – záleží především na míře, v jaké je možné nahradit nekvalifikované pracovníky těmi kvalifikovanými – tzv. elasticitou substituce mezi dvěma faktory.⁵⁶ Kvalifikace pracovníků nás opět přivádí k problematice vzdělání, které do značné míry definuje míru odbornosti zaměstnance.

Vzdělání je jen jeden z příkladů, kdy hraje státní politika přerozdělování prostředků důležitou úlohu v boji s nerovnoměrným rozdělením důchodů a příležitostí ve společnosti. Ve snaze o snížení nerovností by bylo vhodné zapojit vládu jako celek – tj. v rámci agendy různých ministerstev. Političtí představitelé státu mohou do určité míry ovlivnit směr, jakým se hospodářství bude ubírat. Významnou roli hraje vědecký výzkum a systém grantů, které podporují inovace. V tomto ohledu by vláda měla důkladně zvážit jejich dopad na celkovou distribuci prostředků ve společnosti a směřovat prostředky tam, kde to z dlouhodobého hlediska přispěje ke spravedlivější alokaci zdrojů.⁵⁷

Působnost vlády je však mnohem širší – ať už se jedná o vytváření a udržování zdravého ekonomického prostředí (respekt vůči zákonům, vymahatelnost práva, nastavení minimální mzdy apod.), aplikaci a využití různých druhů fiskální politiky (nastavení daňové politiky či výdajů prostřednictvím vládních transferů), vztah k odborovým institucím v zemi či využití přírodních zdrojů.⁵⁸ Podrobnější analýze dopadů vládní politiky se budeme věnovat v závěrečné části práce, kde bude naše pozornost zaměřena na možná řešení při snaze

⁵⁴ BRIAN, Keeley. *Income Inequality: The Gap between Rich and Poor*, s. 72.

⁵⁵ Pracovní trh je však vystaven i proměnám strukturálních faktorů, na něž musí reagovat. Může se jednat například o rostoucí podíl sektoru služeb na hospodářství státu na úkor průmyslu. Méně kvalifikovaní zaměstnanci mohou být nuceni změnit své zaměstnání a přejít na mzdově níže ohodnocenou činnost, čímž dochází k rostoucímu rozdílu v příjmech pracovníků.

⁵⁶ ATKINSON, A. B. *Ekonomika nerovnosti.*, s. 99-100.

⁵⁷ Tamtéž, s. 132.

⁵⁸ Existence přírodního bohatství nutně neznamená vyšší úroveň rozvoje státu. Klíčové je jeho efektivní zpracování. Na straně jedné zde můžeme mít příklad Norska a jeho využití ropného bohatství pro další rozvoj a na straně druhé současnou situaci Venezuely a stav jejího hospodářství.

o snížení nerovností ve společnosti. Geografické a demografické podmínky (klimatické podmínky, zmíněné přírodní zdroje, lidské zdroje atd.) hrají z hlediska postavení státu ve světě významnou roli a při komplexním hodnocení současného stavu daného státu je vhodné je brát v úvahu.

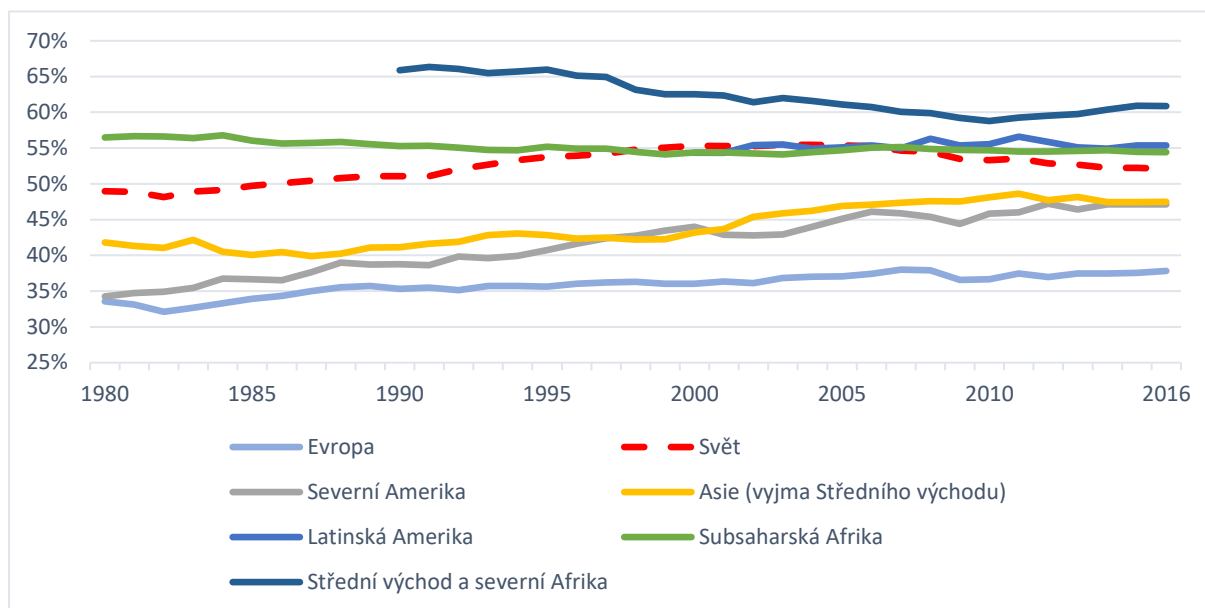
Nerovnosti ve světě a situace střední třídy

V případě nerovností můžeme v rámci jednotlivých světových regionů nalézt značné rozdíly. Kupříkladu Evropa v tomto hledisku vychází ve vzájemném srovnání v relativně dobré pozici. Následující série grafů nám zobrazuje vývoj příjmových nerovností za několik posledních desetiletí v jednotlivých světových regionech. Každý z grafů se věnuje odlišné části populace dle podílu jejího příjmu na celkovém příjmu ve společnosti. Vzájemným srovnáním grafů dojdeme k několika důležitým závěrům. V první řadě je nutné podotknout, že od 80. let 20. století došlo k zvýhodnění hlavně ve prospěch příjmově nejbohatší skupiny obyvatel. Tento trend je patrný nejvíce v zemích západního světa (v Evropě posun zmíněného podílu z 33,55 % v roce 1980 na 37,8 %, v Severní Americe dokonce z 34,26 % na 47,11 %). Drobný pokles v tomto ohledu zaznamenala Afrika. Za druhé se celosvětově zvýšil podíl příjmu spodních 50 % obyvatel (ve prospěch afrických zemí, naopak na úkor Evropy (která si však nadále v tomto ohledu vede nejlépe) a výrazně v neprospěch Severní Ameriky – zde značný pokles z podílu 19,89 % v roce 1980 na 12,54 % v roce 2016). Z výše uvedených tezí nám logicky vychází rostoucí tlak na střední příjmovou třídu (jedná se o zbylých 40 % populace v rámci posledního ze série grafů), u které dochází k poklesu jejího podílu na celkovém národním důchodu. Početná střední třída⁵⁹ je brána jako klíčová součást společnosti, jež se zásadním způsobem podílí na stabilitě celého systému. Pokud dochází k rostoucím příjmovým rozdílům ve společnosti, je zastoupení lidí ve střední třídě často v ohrožení. Vše může vyústit ve větší radikalizaci některých obyvatel a nárůst populismu. Silná střední třída podporuje nejen politické instituce (demokracii, občanská aktivita), ale zprostředkovaně nahrává i ekonomickému růstu.⁶⁰

⁵⁹ Pro definování střední třídy se používají různé metody. Mezi ně patří stanovení dle násobku mediánové mzdy (např. v rozmezí 0,5 - 2násobku mediánového disponibilního důchodu v daném státě) či dle hodnocení denního příjmu (např. 10-20 dolarů/den).

⁶⁰ JOHNSON, Nathaniel a David JOHNSON. *Where are the Middle Class in OECD Countries?* [online]. In: Dresden: 34th IARIW General Conference, 2016 [cit. 2018-06-16]. Dostupné z: <http://www.iariw.org/dresden/johnson.pdf>.

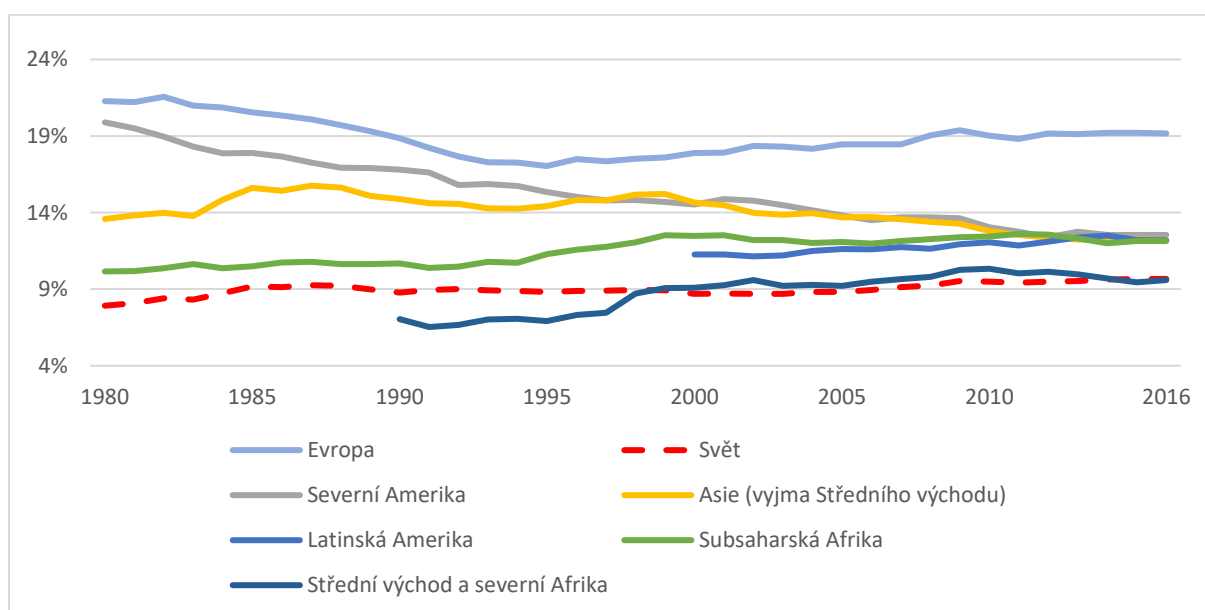
Graf č. 4: Podíl příjmů horních 10 % obyvatel na národním důchodu v rámci jednotlivých světových regionů mezi lety 1980-2016.

Poznámka: Jedná se o procentuální vyjádření získaného podílu před zdaněním.

Zdroj: World Inequality Database, Data, vlastní zpracování.

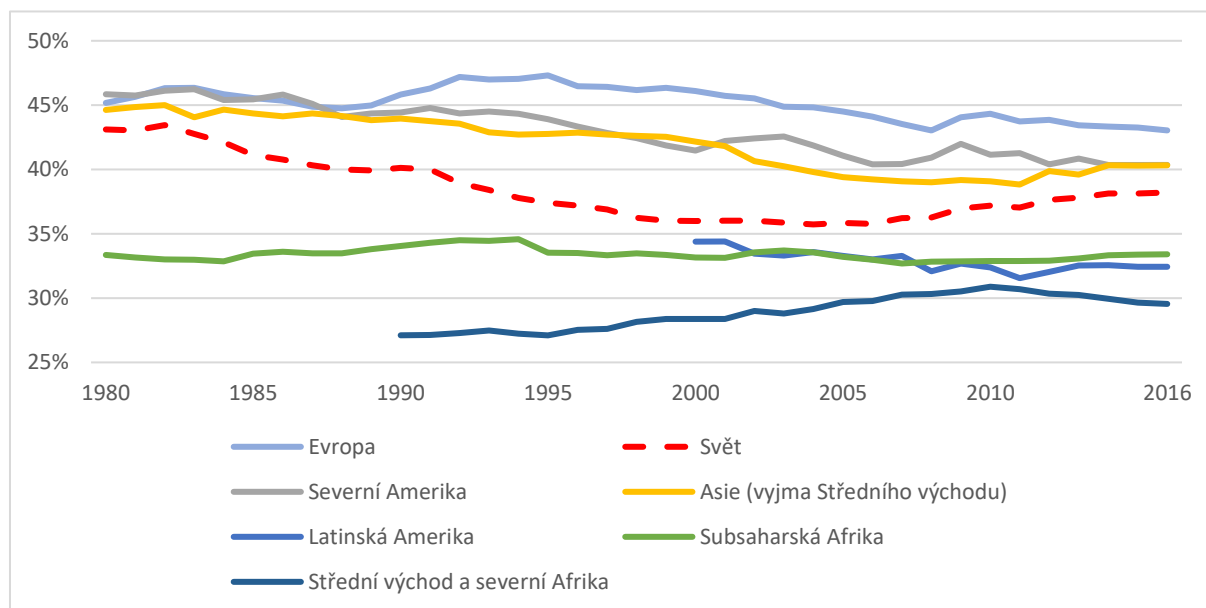
Graf č. 5: Podíl příjmů spodních 50 % obyvatel na národním důchodu v rámci jednotlivých světových regionů mezi lety 1980-2016.

Poznámka: Jedná se o procentuální vyjádření získaného podílu před zdaněním.

Zdroj: World Inequality Database, Data, vlastní zpracování.

Graf č. 6: Podíl příjmů prostředních 40 % obyvatel na národním důchodu v rámci jednotlivých světových regionů mezi lety 1980-2016.

Poznámka: Jedná se o procentuální vyjádření získaného podílu před zdaněním.

Zdroj: World Inequality Database, Data, vlastní zpracování.

K problematice střední třídy se vyjadřují mnozí analytici včetně generální ředitelky Mezinárodního měnového fondu Christine Lagardové. Sama Lagardová přiznává jistou změnu kurzu uvnitř MMF, který se nyní ve větší míře soustředí na zkoumání a studium nerovností a nastavení (resp. doporučení) správné politiky pro boj proti nim. Základním východiskem je předpoklad, že nerovnosti ve společnosti (především pokud se jedná o nerovnosti výrazné) představují překážku pro udržitelný rozvoj a pro zaručení dlouhodobého růstu je třeba najít řešení a věnovat boji s nerovnostmi značné úsilí. Spolu s tím zároveň Lagardová poukazuje na fakt, že globálně dochází k růstu střední třídy, avšak v krizi se nachází se vyspělých tržních ekonomik (země OECD). Střední třída se tak ve své podstatě rozšiřuje a smrskává zároveň. Další poté zmiňují vliv politické situace na chování obyvatel. Je zde zmíněna především situace v Evropě, kde dochází ze strany střední třídy k nespokojenosti, zklamání politikou, kdy si mnozí připadají přehlíženi (na úkor bohatých či naopak chudých, případně zástupců menšin). Důsledkem je pak negativní postoj k politice a odmítání – ať už se jedná o případ tzv. Brexitu či zvolení Donalda J. Trumpu prezidentem USA. Rostoucí populismus v některých zemích se stává globálním problémem a v jeho dopadu

se vliv na celosvětové hospodářství může projevit zaváděním nových protekcionistických opatření.⁶¹

V současné době se již mnohé mezinárodní organizace do jisté míry zabývají problematikou nerovností ve společnosti a dochází ke snaze najít vhodná řešení. Jedná se však o téma mimořádně komplexní, ve kterém dochází k interakci vzájemně propojených činitelů. Cílem první kapitoly bylo tyto činitele identifikovat a objasnit. Mnohé z těchto příčin je možné nalézt v rámci historického vývoje země. V úvodní části druhé kapitoly práce se zaměříme na popsání stručných dějin Filipín, což by nám mělo dopomoci pochopit a objevit některé z důvodů vzniku významných nerovností ve filipínské společnosti. Získané znalosti poté využijeme v závěrečné kapitole práce.

⁶¹ Davos 2017 - Squeezed and Angry: How to Fix the Middle-Class Crisis. In: *Youtube* [online]. 20. 1. 2017 [vid. 2018-06-16]. Kanál uživatele World Economic Forum. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=tR-9u_UzgIU.

2 Ekonomická charakteristika Filipín

Po teoretickém uvedení problematiky ekonomických nerovností se nyní více zaměříme na námi zkoumanou zemi – Filipíny. V následující části se nejprve budeme věnovat stručné charakteristice Filipín a tamního historického vývoje – od období kolonialismu přes zisk nezávislosti až po počátek 21. století. Druhá podkapitola se poté pokusí analyzovat současnou hospodářskou situaci Filipín a jejich pozici (nejen) v asijském regionu.

Filipíny (oficiálním názvem Filipínská republika) jsou jednou z perspektivně se rozvíjejících ekonomik Asie. Historický vývoj zároveň předurčil jejich originální postavení v asijském prostoru – ať už se jedná o období španělské kolonizace, které z Filipín učinilo nejpočetnější asijskou zemi s dominantní převahou katolictví, či o dobu uplatňování amerického vlivu, díky čemuž byla v zemi masivně rozšířena výuka angličtiny a která se stala vedle filipínštiny úředně používaným jazykem.⁶² Rychle rostoucí trh přesahující sto mil. obyvatel a jeho výše zmíněné „prozápadni“ kulturní vlastnosti (jsou zároveň považovány za nejstarší demokracii v jihovýchodní Asii) z Filipín činí jeden z častých cílů zahraničních investorů. Právě historický vývoj nám pomůže porozumět současné podobě Filipín. Náhled na utváření filipínské společnosti by nám měl nastínit příčiny jejích současných projevů a důsledků – především z námi zkoumané problematiky rozložení bohatství a příjmů.

2.1 Vývoj filipínského hospodářství

Období kolonizace mělo vliv na množství národů v jihovýchodní Asii, avšak důsledky koloniální éry jsou na Filipínách viditelné i dnes. Filipíny jsou dnes brány jako katolický stát s mnohými západními prvky a silným vlivem USA. Nicméně cesta k této podobě byla velmi dlouhá a složitá. Již ke konci 13. století je datován definitivní příchod islámu na ostrovní části jihovýchodní Asie. Na Filipíny se jeho vliv rozšířil koncem 14. století (zpravidla datováno rokem 1380 s příchodem arabského misionáře Karíma aŭ-Machdúma⁶³). Následně došlo v polovině 15. století k ustanovení suluského sultanátu, který se zároveň stal prvním skutečně organizovaným státním útvarům se strukturovaným politickým systémem na území Filipín.

⁶² BLOOM, Greg. *Filipíny*. Praha: Svojtka & Co., 2013. Z řady průvodců Lonely Planet. ISBN 978-80-256-0842-5. s. 417-420.

⁶³ Někteří historici kladou datum příchodu islámu na Filipíny již ke konci 13. století, kdy se zde začínají objevovat první zmínky o jednotlivých vyznavačích islámu.

S postupující dobou docházelo k stále rostoucímu vlivu nově zaváděného náboženství a islamizace nabírala na síle. Dá se předpokládat, že by si islám podmanil dříve či později celé souostroví, nebýt objevení nového strategického hráče v oblasti – Evropanů.⁶⁴

Období španělské kolonizace

Významný krok k ovládnutí obchodních tras k Orientu učinil Vasco da Gama, který jako první Evropan proplul kolem Afriky až do Indie. Ovládnutí trhu bohatého na koření, po kterém byla v Evropě velká poptávka, bylo jedním z hlavních cílů portugalské snahy v úvodu 16. století. Skrze dobytí Malakky v roce 1511 se Portugalcům otevřela cesta na Moluky,⁶⁵ které poskytovaly jedny z nejžádanějších druhů koření. Vedle Portugalců však cestu k Orientu hledali také Španělé. Financování cesty Kryštofa Kolumba bylo ukázkou takovéto snahy. Potvrzení možnosti doplnout do asijských vod západním směrem měl následně potvrdit Fernão de Magalhães, Portugalec ve službách Španělska, kterému se i přes útrapy podařilo překonat Tichý oceán a zakotvit u břehů dnešních Filipín. Počáteční snahy o přijetí křesťanství ze strany domorodých kmenů skončily Magalhãesovou smrtí v roce 1521.⁶⁶ V průběhu 16. století se Španělé nadále snažili oslabit pozici Portugalců v tamní oblasti a skrze diplomacii i vojenskou sílu prosadit svůj vliv (a křesťanství) mezi domorodci. Po mnoha neúspěšných misích se podařilo až conquistadorovi Legazpimu upevnit moc a za odměnu jej král Filip II. V roce 1569 jmenoval prvním španělským guvernérem na Filipínách. Legazpi následně udělil Manile titul města a oficiálně prohlásil Manilu za nové správní středisko španělského koloniálního panství na Filipínách. Legazpiho expedice znamenala faktický počátek kolonizace souostroví.⁶⁷

Manila se stala důležitým překladištěm zboží a sehrávala hlavní roli v obchodu mezi španělskými koloniemi v Asii a Americe (obchodní trasa Manila – Acapulco). Skrze vzájemnou výměnu zboží se na Filipíny dostaly nové plodiny a hospodářská zvířata (např. kukuřice, tabák, koně, skot). Rostoucí obchod nalákal na Filipíny čínské obchodníky, řemeslníky, dělníky. S jejich zvyšujícím se počtem docházelo ke vzájemným střetům, které několikrát vyústily násilně potlačené vzpoury. S postupem času však docházelo k vzájemné integraci Číňanů s místním obyvatelstvem a vznikla tak specifická vrstva filipínsko-čínských

⁶⁴ VONDRA, Pavel. *Filipíny*. Praha: Libri, 2016. Stručná historie států. ISBN 978-80-7277-511-8. s. 18-20.

⁶⁵ Moluky jsou souostroví v Indonésii a jsou součástí širšího Malajského souostroví.

⁶⁶ VONDRA, Pavel. *Filipíny*, s. 21-23.

⁶⁷ Tamtéž, s. 29-32.

míšenců nazývaných Tsinoy/-ové (složenina Tsino – Číňan a Pinoy – Filipínek), kteří i přes svůj odhadem asi 2% podíl na filipínské populaci hrají vedoucí úlohu v tamním podnikatelském sektoru a v ekonomice Filipín hrají klíčovou roli.⁶⁸

I přes udržení nadvlády (snahy o ovládnutí území probíhaly během 17. a 18. století nejprve ze strany Nizozemců a poté i Britů), nebyla situace na Filipínách pro Španěly příznivá. Oslabená koloniální velmoc se musela vypořádat i s tamními hospodářskými problémy. Snahy o přeorientování ekonomiky (pěstování exportních plodin – tabáku, cukru, kávy a dalších) však mnohdy vedly ke vzpourám (samotní Filipínci ze vzniklého zisku zpočátku neprofitovali). I přes občasné nepokoje však postupně došlo k ekonomickému rozvoji a během 19. století došlo k integraci filipínské ekonomiky do světové. Komericializace zemědělství dala za vznik filipínské střední třídě. Spolu s tím se koncem 19. století začalo utvářet filipínské národní hnutí a pod vlivem nuceného exilu příslušníků manilské liberální inteligence formovat politicky aktivní filipínská diaspora (v Hongkongu či evropských velkoměstech). Španělé již čelili rostoucímu revolučnímu hnutí. Nakonec však na průběh filipínské revoluce měla zásadní vliv Španělsko-americká válka, která skončila mírovou smlouvou z Paříže v roce 1898, v níž Španělé předali Filipíny Spojeným státům americkým za 20 milionů USD.

Období americké kolonizace

Filipínské diplomatické snahy zvrátit ratifikaci pařížské smlouvy, byly neúspěšné. Americký Senát smlouvu 6. února 1899 schválil – navzdory původní převaze odpůrců koloniálních výbojů ze strany USA. Důvodem bylo vypuknutí bojů mezi oběma stranami o dva dny dříve. Vše se zároveň odehrálo poté, co byla během ledna jmenována nová filipínská vláda a vyhlášena První filipínská republika. Brzy po začátku konfliktu se projevila americká převaha a i přes pokračující snahu o vedení partyzánského způsobu boje byla válka 4. července 1902 prohlášena za ukončenou. Američané tak získali Filipíny pod svou kontrolu.⁶⁹

Jedním z prvních kroků americké administrativy bylo založení tzv. Schurmanovy komise. Jacob Schurman byl odpůrcem expanzionistické politiky a chování Američanů k Filipínám kritizoval. Americký prezident McKinley ho však v roce 1899 informoval o nutnosti řešit

⁶⁸ VONDRA, Pavel. *Filipíny*, s. 42.

⁶⁹ Tamtéž, s. 43-75.

filipínskou situaci a požádal ho o vedení vyšetřovacího týmu. Cílem Schurmana a jeho kolegů bylo zhodnotit současnou situaci na souostroví, najít možná řešení a přesvědčit Filipínce o dobrých úmyslech ze strany americké vlády (sám Schurman byl nabídkou překvapen, nakonec však souhlasil). Nalezení vhodných reforem a způsobu efektivnější administrativy Filipín se stalo hlavním posláním nově zřízené komise. Jednalo se o velice komplexní problém, navíc ztížený o fakt probíhající války (Američané v té době ovládali pouze Manilu a její blízké okolí). Schurman viděl vývoj současné situace pouze ve třech možných scénářích – prvním byl zdoluhavý konflikt (kterému se chtěl vyhnout), druhým bylo ponechat Filipíncům, co by nebylo možné jim sebrat silou či diplomaticky a konečně třetí alternativou byla co nejrychlejší porážka povstaleckých sil. Jelikož byly USA odhodlány na Filipínách setrvat, viděl jediné východisko v třetí možnosti (sám Schurman navíc uznal, že odejít z Filipín by byla ze strany USA strategická chyba). Schurman byl pro poskytnutí lokální autonomie a během války se snažil ze své pozice prosadit mírové řešení založené na diplomacii. To se nakonec nepovedlo a s postupem času (s ohledem na chování amerických sil) se z Schurmana stal odhodlaný zastánce filipínské nezávislosti.⁷⁰ V březnu 1900 Schurmanovu komisi nahradila komise druhá – Taftova (podle pozdějšího amerického prezidenta Williama Howarda Tafta). Tato komise již měla legislativně-exekutivní pravomoci a mohla tak začít zavádět principy civilní vlády.⁷¹

Jedním z důležitých prvků americké vlády byla snaha o zapojení Filipínců do veřejné služby. Výsledkem bylo, že po první dekádě americké kontroly nad Filipínami bylo ve státní službě dvakrát více Filipínců než Američanů. V očích tamních obyvatel se tak Američané zásadně pozitivně odlišovali od svých předchůdců – Španělů. Nicméně hlavním opěrným bodem zlepšujících se vzájemných vztahů se stalo školství a americký důraz na dostupné vzdělání pro nejširší vrstvy obyvatel. Důležitý prvek pro budoucí vývoj mělo zavedení výuky v angličtině. Američanům jednak chyběla znalost místních jazyků, jednak mohla angličtina sloužit jako výborný sjednocující prvek na jazykově roztržštěných Filipínách.⁷² Nejvýznamnějším aktem se pro Filipíny stal 29. srpna 1916 zákon o filipínské autonomii. *„Americký Kongres v něm vůbec poprvé jasně vyjádřil závazek udělit Filipínám nezávislost, jakmile bude možné na ostrovech vytvořit stabilní samosprávu‘. Zákon též učinil filipínský*

⁷⁰ Hendrickson, K. (1967). Reluctant Expansionist: Jacob Gould Schurman and the Philippine Question. *Pacific Historical Review* [online]. 1967, 36(4), 405-421. DOI:10.2307/3636775. Dostupné z: www.jstor.org/stable/3636775.

⁷¹ VONDRA, Pavel. *Filipíny*, s. 79.

⁷² Tamtéž, s. 82.

*parlament plně volitelným – vedle 93 křesel dolní komory (nově nazývané Sněmovnou reprezentantů) měli voliči do budoucna rozhodovat i o obsazení 24 křesel horní komory – Senátu...*⁷³ Dalším milníkem se stal rok 1934, kdy se Filipíncům podařilo vyjednat schválení zákona, který jim sliboval nabytí nezávislosti po 10 letech přechodného období (filipínské Ústavodárné shromáždění následně předložilo konstituci, kterou v roce 1935 posvětil americký prezident Roosevelt a následně i filipínský lid). Toto období měly Filipíny překlenout ve formě autonomního společenství přidruženého k USA (oficiálně *The Commonwealth of the Philippines*). Relativně poklidná cesta k nezávislosti byla přerušena dalším globálním konfliktem – druhou světovou válkou.⁷⁴

Od druhé světové války po současnost

Filipínské vedení si uvědomovalo nutnost značné investice do obranyschopnosti. Japonské expanzionistické tendence byly stále viditelnější, a když v červenci roku 1941 vyhlásilo protektorát nad francouzskou Indočínou, Filipíny se ocitly v sevření Japonska. I přes snahu Američanů o doplnění stavu a výzbroje na Filipínách dosáhlo Japonsko svého cíle. V koordinaci s nálety na americkou základnu Pearl Harbor na Havaji Japonsko zahájilo nálety i na Filipíny. Ke kapitulaci zbývajících spojeneckých sil nakonec došlo pět měsíců po japonské invazi (partyzánský způsob boje nicméně pokračoval nadále). Následně došlo k vyhlášení druhé filipínské republiky (na rozdíl od první byla uznána i státy v zahraničí – ovšem pouze ze strany mocností Osy). Obrat ve válce v Pacifiku nastal v červnu roku 1942 bitvou u Midwaye. S postupem času získávali Američané stále větší převahu a po kapitulaci Japonska se vzdali i japonské okupační síly na Filipínách. S koncem války nadešlo poslední období Commonwealthu a Filipíny se chystaly na získání nezávislosti.⁷⁵

Američané se však svého vlivu na Filipínách zcela nevzdali. V rámci poválečného obnovení se angažovali nejen při poskytnutí finanční pomoci (výměnou za možnost využití tamního přírodního bohatství), ale taktéž se aktivně snažili prosadit jim nakloněné lidi v politice. Poválečné období však bylo poznamenáno značnou mírou korupce, nevyváženou hospodářskou politikou (příkladem budiž rok 1958 a zavedená protekcionistická politika prezidenta Garcii, z níž hlavní prospěch měli podnikatelé z prezidentova okolí) a nutností

⁷³ VONDRA, Pavel. *Filipíny*, s. 86.

⁷⁴ Tamtéž, s. 87.

⁷⁵ Tamtéž, s. 91-103.

potlačit komunistickou hrozbu. Jednou z hlavních postav druhé poloviny 20. století se pro Filipíny stala osoba Ferdinanda Marcose.⁷⁶

Marcos byl poprvé zvolen prezidentem v roce 1965 a byl považován za demokratického, antikomunistického politika. Během svého prvního volebního období se však musel vypořádat s komunistickým odbojem a protivládním odporem ze strany muslimů na jihu země. Marcos byl však i přes hospodářské problémy (nutnost mezinárodních půjček, devalvace měny) přesvědčen kandidovat i do druhého volebního období. Situace se během voleb značně vyostřila a Marcos se nebál využít pro své znovuzvolení veškerých prostředků – včetně finančních i silových zdrojů, které měl k dispozici. Výsledkem voleb (Marcos byl prohlášen za vítěze) byli rozčarováni především studenti a následovala série demonstrací. Marcos obvinil komunisty z jejich podněcování, a i přes obavy opozice v roce 1972 vyhlásil stanné právo (pod záminkou všeobecného neklidu v zemi, zrušeno bylo až v roce 1981). Následovalo zatýkání oponentů z řad opozice a navzdory tomu, že Marcos byl ve svém druhém funkčním období (a podle ústavy mělo být posledním), se Marcos udržel u moci ještě dlouhých 14 let. Nastalo období Marcosovy diktatury.⁷⁷

Spojené státy americké braly Filipíny jako důležitého strategického partnera v oblasti během období studené války a nadále se tak příliš neangažovali ve vnitropolitické situaci Filipín (klíčové pro ně bylo udržení tamní vojenské základny). Jelikož Marcos byl Spojeným státem z geopolitického hlediska nakloněn, USA reagovaly na jeho vyhlášení stanného práva mlčením. Naopak, během let 1972-1983 USA poskytly Filipínám finanční pomoc (2,5 mld. USD v rámci bilaterálních dohod a kolem 5,5 mld. USD skrze multilaterální instituce jakou je Světová banka).⁷⁸

Hlavním momentem konce Marcosovy vlády se stal atentát na opozičního představitele Benigna Aquina. Následovaly desítky protestů a shromáždění, jež donutily Marcose vypsát nové parlamentní a později i prezidentské volby. Ani pokusy zfalšovat výsledky voleb již nezabránilly zvolení nové prezidentky – vdovy po Aquinovi, Corazon Aquinové. Marcos byl následně donucen opustit Filipíny a odcestovat (byl evakuován za asistence Američanů) na Havaj. Odhaduje se, že během své vlády si Marcos odklonil na bankovní účty v zahraničí

⁷⁶ VONDRA, Pavel. *Filipíny*, s. 108-111.

⁷⁷ Tamtéž, s. 112-116.

⁷⁸ WATTS, Stephen, Jason H. CAMPBELL, Sarah H. BANA, Sameer LALWANI a Patrick B. JOHNSTON. Counterinsurgency in the Philippines. In: *Countering Others' Insurgencies: Understanding U.S. Small-Footprint Interventions in Local Context* [online]. RAND Corporation, 2014, 63–110 [cit. 2018-06-18]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/10.7249/j.ctt5vjvnm.12.

z veřejných fondů až 10 miliard USD. Aquinová se následně pustila do mohutné demontáže minulého režimu a zaváděla obnovené prvky demokracie. Zároveň se musela vypořádat s nemálo pokusy o puč ze strany bývalých Marcosových stoupenců, jež měly za následek zhoršenou hospodářskou situaci (oslabení cestovního ruchu a investic ze zahraničí), která už tak byla po vládě Marcose ve špatném stavu. Její vytrvalá snaha a věrnost ústavním pořádkům ji přinesla status ikony boje za demokracii.⁷⁹ Míra její obliby a sympatií se projevila při její smrti v roce 2009, jež do úřadu prezidenta vynesla jediného syna Benigna a Corazon Aquinové – Benigna („Noynoye“) Aquina III, který sloužil v úřadu do roku 2016 (v rámci nové ústavy bylo ustanoveno jediné, šestileté funkční období prezidenta).⁸⁰ Současné politické situaci na Filipínách se budeme podrobněji věnovat v závěrečné části práce.

Jak můžeme vidět ze stručného popisu filipínské historie, tamní vývoj byl velmi ovlivněn zahraničními prvky. Ať už se jedná o první koloniální nadvládu Španělů, kterým se podařilo zavést na ostrovech katolickou víru a reformovat tamní zemědělství, či o období vlivu Spojených států amerických. Právě díky USA se ve filipínské společnosti rozšířilo vzdělání a s postupnou reformou administrativní správy došlo k edukaci tamních úředníků, což bylo následně využito při postupném získávání nezávislosti země. Jednou z hlavních výhod amerického vlivu se zároveň stala výuka angličtiny, která se stala jedním z úředních jazyků na Filipínách. Po druhé světové válce patřily Filipíny mezi hlavní spojence USA, avšak po konci Marcosovy diktatury se na jejich vojenskou přítomnost dívalo negativně a Američané byli nuceni uzavřít tamní vojenské základny.⁸¹ Současný filipínský prezident Rodrigo Duterte navíc dal několikrát najevo svůj nesouhlas ohledně americko-filipínské vojenské spolupráce (navzdory pokračujícím společným vojenským cvičením).⁸² Společnost na Filipínách však má v současnosti stále výrazně kladný vztah k USA (byť za současné vlády Donalda Trumpa došlo oproti éře Baracka Obamy k poklesu v důvěře).⁸³

⁷⁹ VONDRA, Pavel. *Filipíny*, s. 123-131.

⁸⁰ Tamtéž, s. 143.

⁸¹ Tamtéž, s. 131.

⁸² MOGATO, Manuel. Philippine-U.S. war games to include allies Japan, Australia. *Reuters* [online]. Manila, 2018 [cit. 2018-06-18]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-philippines-usa-defence/philippine-u-s-war-games-to-include-allies-japan-australia-idUSKBN1HQ1B5>.

⁸³ POUSHTER, Jacob a Caldwell BISHOP. People in the Philippines Still Favor U.S. Over China, but Gap Is Narrowing: Duterte and his war on drugs are seen positively by most Filipinos. *Pew Research Center* [online]. 2017 [cit. 2018-06-18]. Dostupné z: <http://www.pewglobal.org/2017/09/21/people-in-the-philippines-still-favor-u-s-over-china-but-gap-is-narrowing/>.

2.2 Filipíny v 21. století

Filipíny se rozprostírají na více než 7 000 ostrovech (v roce 2016 bylo toto číslo upřesněno na celkový počet 7 641 – některé však dosud nebyly ověřeny). Celková rozloha je 300 000 km² a jedná se o 12. nejlidnatější zemi světa. Obyvatelstvo je koncentrováno na severozápadě a středu Luzonu⁸⁴ (především v metropolitní oblasti Manily, v jejíž aglomeraci žije okolo 13,5 milionu lidí) a na ostrovech ve Visajanském moři.⁸⁵ Hlavním městem je již zmíněná Manila, která patří jako jedno z 16 měst do oblasti nazývané Metro Manila (oficiálně se jedná o *National Capital Region of the Philippines* – NCR⁸⁶). Jedná se o nejhustěji obydlenou oblast Filipín (nejvíce lidí žije v regionu, má zde sídlo vláda a součástí je taktéž Quezon City, nejlidnatější město na Filipínách. Filipíny jsou rozděleny do celkem 18⁸⁷ administrativních regionů v rámci tří hlavních skupin ostrovů – Luzonu, Visayas a Mindanaa.⁸⁸ Jedná o prezidentskou republiku, v jejímž čele stojí od června 2016 již zmíněný Rodrigo Duterte (mandát mu skončí v roce 2022).

Demografický vývoj ve 20. století zaznamenal prudký nárůst obyvatel (z necelých 35 mil. na konci 70. let k současnému počtu kolem 105 mil.⁸⁹ obyvatel⁹⁰) a i přes pokračující pokles míry přibývání populace (dnes 1,6 %)⁹¹ je do roku 2045 odhadován počet lidí na Filipínách na 142 mil. (meziroční nárůst populace mezi lety 2040-2045 je predikován v míře 0,65 %).⁹² Zároveň je k dnešní filipínské populaci zapotřebí přičíst množství Filipínců žijících v zahraničí, který se odhaduje na 2,2 mil. lidí (2016, tzv. *Overseas Filipino Workers* – OFWs)⁹³ a jejichž důležitost spočívá v zasílání značných prostředků ve formě remitencí svým rodinám. Poloha Filipín a množství ostrovů spadajících pod jejich správu předurčila jejich etnickou rozmanitost. Spolu s množstvím etnických skupin existuje také početná

⁸⁴ Luzon je největší a nejvíce zalidněný ostrov Filipín.

⁸⁵ The World Factbook: East & Southeast Asia :: PHILIPPINES. *Central Intelligence Agency* [online]. [cit. 2018-06-16]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/rp.html>

⁸⁶ National Capital Region. *LOCAL GOVERNMENT ACADEMY* [online]. [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: <https://lga.gov.ph/region/national-capital-region>.

⁸⁷ Jako 18. a nejnovější region byl v roce 2015 zaveden *Negros Island Region*.

⁸⁸ BLOOM, Greg. *Filipíny*, s. 32.

⁸⁹ World Bank, 2018. *World Bank Data* [online]. Washington, D.C.: World Bank Group [cit. 2018-11-21]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/>.

⁹⁰ Mapa současného rozložení obyvatelstva je v Příloze 1.

⁹¹ World Bank, 2018. *World Bank Data*.

⁹² Highlights of the 2010 Census-Based Population Projections. *Philippine Statistics Authority* [online]. 2016 [cit. 2018-06-20]. Dostupné z: <https://psa.gov.ph/content/highlights-2010-census-based-population-projections>.

⁹³ Overseas Filipinos. *Philippine Statistics Authority* [online]. 2016 [cit. 2018-06-20]. Dostupné z: <https://www.psa.gov.ph/tags/overseas-filipinos>.

skupina nářečí, jazyků. Z tohoto důvodu bylo zavedení angličtiny jako oficiálního jazyka velmi praktické. Mezi hlavní etnické skupiny patří Tagalogové (především lidé z Manily a okolních provincií, kteří tvoří 28,1 % populace), Cebuánci (13,1 %) a Ilokánci (9 %).⁹⁴ Z náboženského (či případně regionálního) hlediska můžeme rozlišit určité nadskupiny – např. jako Morové se souhrnně označuje třináct různých etnolingvistických skupin z jihu Filipín, jejichž pojítkem je muslimská víra a v rámci Filipín můžeme najít jediný autonomní region s vlastní vládou – Autonomní region na Muslimském Mindanau (ARMM - *Autonomous Region in Muslim Mindanao*) s většinovým zastoupením muslimského obyvatelstva.⁹⁵

Domácí ekonomické parametry

Růst HDP na Filipínách se až do nedávné minulosti pohyboval v rámci průměru východoasijského regionu. Nicméně v poslední době se filipínské hospodářství nachází na úspěšné vlně a tento trend má i nadále pokračovat. Dle dat a Světové banky se růst filipínského hospodářství v prvním čtvrtletí tohoto roku pohyboval na úrovni 6,8 % a dle predikcí by tempo růstu mělo vydržet (na rok 2018 předpokládán růst 6,7 %). Zatímco zpracovatelský průmysl zaznamenal znatelný rozvoj, problémy by se mohly objevit v otázce exportu. V březnu byl registrován meziroční pokles exportů o 8,2 %. Jedním ze současných trendů na Filipínách je významná podpora infrastruktury. Ze strany státu se jedná o stále mohutnější investice (za první čtvrtletí 2018 se jednalo dokonce o meziroční nominální růst 33,7 % - v loňském roce se tato hodnota pohybovala na 12,2 %), což má za následek i prohlubující se fiskální deficit (během prvních 3 měsíců v míře 4,1 %, loni 2,3 %).⁹⁶ O stavu současné společenské situace na souostroví nám napoví ukazatel přepočtu HDP na obyvatele dle PPP. V tomto ohledu se vývoj na Filipínách nevyvíjel v pozitivním směru. Během devadesátých let docházelo k jen velmi malému růstu kupní síly obyvatel a až v nedávné době se podařilo neutěšenou situaci navést správným směrem. Výrazný vliv zde navíc sehrála asijská měnová krize, jež vypukla v regionu jihovýchodní Asie a zasáhla do té doby dynamicky se rozvíjející státy regionu (Thajsko, Malajsie, Indonésie, Filipíny, Jižní Korea). Výsledkem byl nárůst sociálních problémů v oblasti. Z dostupných dat navíc vyplývá, že

⁹⁴ The World Factbook: East & Southeast Asia :: PHILIPPINES. *Central Intelligence Agency*.

⁹⁵ VONDRA, Pavel. *Filipíny*, s. 164-165.

⁹⁶ World Bank, 2018. *Philippines Monthly Economic Developments: May 2018* [online]. In: Washington, D.C.: World Bank Group [cit. 2018-06-19]. Dostupné z: <http://documents.worldbank.org/curated/en/363621526305068559/Philippines-monthly-economic-developments-May-2018>.

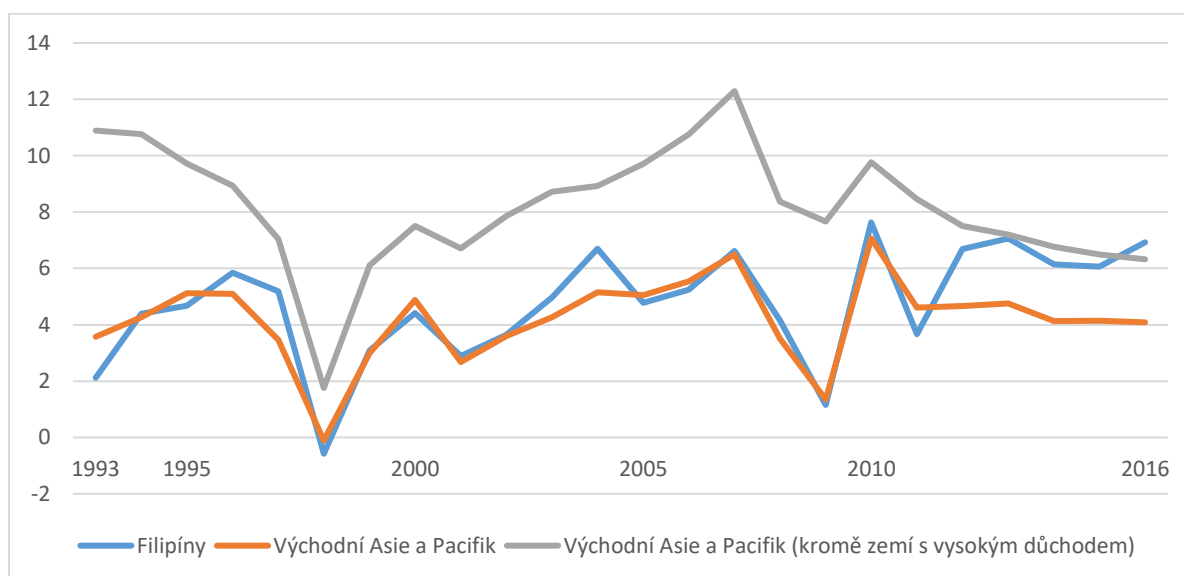
filipínské obyvatelstvo se v rámci své kupní síly dostalo až s příchodem nového tisíciletí pod úroveň ostatních východoasijských států (za předpokladu že z nich vyjmemme státy s vysokými příjmy – viz rozdělení dle Světové banky poskytnuté níže) a v tomto směru nebyly Filipíny schopné držet kroky s ostatními státy v regionu. V rámci níže použitých grafů jsou pro lepší srovnání a nástin vývoje v jednom z parametrů vyjmuty státy s vysokým příjmem. Světová banka rozděluje státy do jednotlivých kategorií podle přepočtu HND na osobu. Přehled jednotlivých kategorií spolu s příklady je uveden v následující tabulce.

Tabulka č. 5: Rozdělení zemí podle příjmů dle Světové banky.

<i>Skupina zemí</i>	<i>HND na osobu</i>	<i>Příklad</i>
<i>(v současných USD)</i>		
<i>Nízký důchod</i>	< 1,005	Afgánistán, Rwanda
<i>Nižší střední důchod</i>	1,006 - 3,955	Filipíny, Egypt, Kosovo
<i>Vyšší střední důchod</i>	3,956 - 12,235	Thajsko, Mexiko, Makedonie
<i>Vysoký důchod</i>	> 12,235	USA, Norsko, ČR

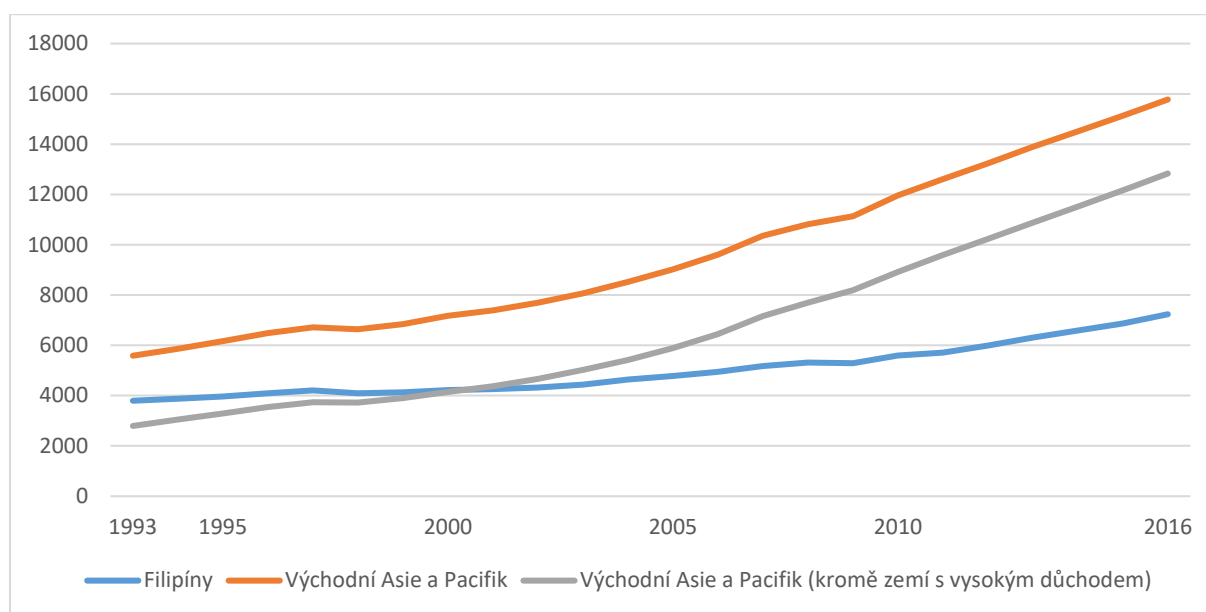
Zdroj: World Bank, Data Help Desk, vlastní zpracování.

Graf č. 7: Růst (v %) HDP na Filipínách a v regionu mezi lety 1993-2016.

Zdroj: World Bank, World Development Indicators, vlastní zpracování.

Graf č. 8: HDP na obyvatele dle PPP na Filipínách a v regionu, 1993-2016.

Poznámka: Jedná se o konstantní ceny z roku 2011 dle hodnoty mezinárodního dolaru.

Zdroj: World Bank, World Development Indicators, vlastní zpracování.

V současné době se problémem stává rostoucí míra inflace. Filipínská centrální banka (Bangko Sentral ng Pilipinas – BSP) praktikuje monetární politiku s cílováním inflace. Jejím hlavním cílem je „podporovat cenovou stabilitu s cílem zajištění stabilního a dlouhodobého udržitelného růstu“⁹⁷ Cílování inflace bylo zavedeno v roce 2002 a BSP stanovila svůj současný cíl koncem roku 2015. Hranice byla stanovena na 3 % s možnou odchylkou ± 1 %. Jedná se o meziroční srovnání průměrné změny v CPI⁹⁸ během kalendářního roku.⁹⁹ Průměrný růst meziroční inflace v roce 2017 byl 2,9 %. Se začátkem nového roku začala inflace neúměrně stoupat. Zatímco v lednu byla meziroční změna inflace „pouze“ 3,4 %, v březnu se již dostala přes 4% limit stanovený Centrální bankou (konkrétně 4,3 %). Tento trend se však zastavit nepodařilo a data z posledního měření ukazují, že inflace pokračuje ve svém růstu – v říjnu 2018 byl naměřen meziroční nárůst 6,7 %.¹⁰⁰ Inflace byla hnána

⁹⁷ Inflation Targeting: The BSP's Approach to Monetary Policy. *Bangko Sentral ng Pilipinas* [online]. [cit. 2018-06-19]. Dostupné z: <http://www.bsp.gov.ph/monetary/targeting.asp>.

⁹⁸ Jedná se o index spotřebitelských cen (z anglického *consumer price index*), který slouží k zjištění pohybu cenové hladiny během určitého časového období. CPI je tvořen spotřebním košem obsahujícím položky spotřebovávané průměrnou domácností.

⁹⁹ Inflation Targeting: The BSP's Approach to Monetary Policy. *Bangko Sentral ng Pilipinas*.

¹⁰⁰ Inflation rates. *Bangko Sentral ng Pilipinas* [online]. Philippine Statistics Authority (PSA), 2018 [cit. 2018-12-06]. Dostupné z: http://www.bsp.gov.ph/statistics/spei_new/tab34_inf.htm.

především v oblasti cen potravin (již od počátku roku), které spolu s dalšími vysoce volatilními produkty (kromě potravin například energie) byly hlavními příčinami vysoké inflace. Mezi další cenově rostoucí položky lze zařadit bydlení, pohonné hmoty (v souvislosti se světovým růstem cen ropy) či dopravu.¹⁰¹ Rostoucí inflace mohla být znakem přehřívání tamní ekonomiky, což by v dlouhodobém důsledku mohlo mít vážné dopady. Stanovení ekvivalentní monetární politiky s ohledem na současné inflační tendence je v současné době hlavním cílem Centrální banky a v reakci na inflační vývoj dochází k zvyšování úrokových sazeb. První zvýšení sazeb v letošním roce nastalo 10. května, kdy došlo k růstu krátkodobých (přes noc) úrokových sazeb BSP o 25 bazických bodů (lombardní sazba tak byla na úrovni 3,75 % p.a., repo sazba 3,25 % p.a. a diskontní 2,75 % p.a.). Od té doby došlo již čtyřikrát ke zvýšení těchto sazeb. Nejaktuálnější rozhodnutí filipínské banky bylo v tomto ohledu učiněno 15. listopadu 2018¹⁰², kdy se rozhodlo o jejich dalším navýšení (v současné době je lombardní sazba 5,25 % p.a., repo sazba 4,75 % p.a. a diskontní 4,25 % p.a.).¹⁰³ Je patrné, že hrozba inflace je ze strany centrální banky vnímána velmi vážně a současné zvyšování úrokových sazeb je toho důkazem.

Mezi překážky v rozvoji filipínského hospodářství je uváděna nižší efektivita výběru daní. Mezi lety 2006 a 2016 se příjmy filipínského rozpočtu v průměru pohybovaly na 15 % HDP. Toto je výrazně méně, než mají ostatní země v regionu (Malajsie 20,1 %, Čína 20,5 %, či Vietnam s 25 %). Až v poslední době se dařilo výběr daní zefektivnit a se zavedením nové daňové reformy se nadále očekává růst příjmů (v roce 2010 se rovnaly 12,1 % HDP, v roce 2017 již 14,2 % HDP).¹⁰⁴ Reforma zachovala a rozšířila progresivní zdanění příjmů fyzických osob. Sazba daně z přidané hodnoty zůstala stejná (12 %) a korporátní daň se snížila na 30 %.¹⁰⁵ Zákon je platný od 1. ledna 2018 a výsledkem by měl být růst veřejných příjmů

¹⁰¹ *Philippines Economic Update, October 2018 : Staying in the Course Amid Global Uncertainty* [online]. Washington, DC.: World Bank, 2018 [cit. 2018-12-06]. Dostupné z: <http://documents.worldbank.org/curated/en/209201538533339474/pdf/130421-PEU-October-2018-WEB3.pdf>.

¹⁰² Monetary Policy Decisions. *Bangko Sentral ng Pilipinas* [online]. 2018 [cit. 2018-11-23]. Dostupné z: <http://www.bsp.gov.ph/monetary/monetary.asp>.

¹⁰³ Interest Rates. *Bangko Sentral ng Pilipinas* [online]. 2018 [cit. 2018-11-23]. Dostupné z: <http://www.bsp.gov.ph/statistics/keystat/winteresrates.htm>.

¹⁰⁴ CHUA, Kevin. *Philippines Economic Update: Investing in the future* [online]. In: Washington, D.C.: World Bank Group, 2018 [cit. 2018-06-19]. Dostupné z: <http://pubdocs.worldbank.org/en/280741523838376587/Philippines-Economic-Update-April-15-2018-final.pdf>.

¹⁰⁵ Income Tax. *Bureau of Internal Revenue* [online]. 2018 [cit. 2018-06-19]. Dostupné z: https://www.bir.gov.ph/index.php/tax-information/income-tax.html#it_rates.

o 82,3 mld. PHP (filipínské peso) v prvním roce¹⁰⁶ (reformy bude dále rozebírána ve třetí kapitole).

Tabulka č. 6: Sazby daně z příjmu fyzických osob na Filipínách, 2018.¹⁰⁷

Zdanitelná částka (v PHP)	Výše daně
Méně než 250 000	0 %
250 000-400 000	20 % z částky přes 250 tis. PHP
400 000-800 000	30 tis. PHP + 25 % z částky přes 400 tis. PHP
800 000-2 000 000	130 tis. PHP + 30 % z částky přes 800 tis. PHP
2 000 000-8 000 000	490 tis. PHP + 32 % z částky přes 2 mil. PHP
8 000 000 a více	2 410 000 PHP + 35 % z částky přes 8 mil. PHP

Zdroj: Bureau of Internal Revenue, Income Tax.

Pozitivní vývoj zaznamenaly Filipíny v oblasti nezaměstnanosti. Začátkem roku byla míra nezaměstnanosti¹⁰⁸ na úrovni 5,3 % (v meziročním srovnání pokles o 1,3 %) a celkový počet nezaměstnaných osob se dostal na 2,3 mil. Nejvyšší míra nezaměstnanosti byla zaznamenána v oblasti NCR (7,8 %, jedná se však o poněkud specifický region Filipín a jeho podrobnější analýze se bude věnovat třetí kapitola práce). Nejvíce lidí pracuje v sektoru služeb (55,9 %) následované zemědělstvím (26 %) a průmyslem (18,1 %). Problémem z hlediska (ne)zaměstnanosti se ukazuje být tzv. podzaměstnanost. Jedná se o lidi, kteří si přejí pracovat více hodin, než je jim současně umožněno. Na Filipínách se počet těchto lidí odhaduje na 7,5 mil. (leden 2018), což odpovídá celkové míře 18 %.¹⁰⁹ Analýzy Světové banky

¹⁰⁶ CHUA, Kevin. *Philippines Economic Update: Investing in the future*.

¹⁰⁷ Od roku 2023 je naplánována drobná změna sazeb, kdy by mělo dojít ke snížení celkové daňové zátěže. Plánovaná redukce by měla jít ve prospěch především chudší části obyvatel.

¹⁰⁸ Jedná se o podíl nezaměstnaných aktivně hledajících práci k ekonomicky aktivnímu obyvatelstvu (celkový počet zaměstnaných a nezaměstnaných).

¹⁰⁹ Employment Situation in January 2018 (Final Results). *Philippine Statistics Authority* [online]. 2018 [cit. 2018-06-19]. Dostupné z: <https://psa.gov.ph/content/employment-situation-january-2018-final-results>.

přisuzují podzaměstnanosti značný podíl na chudobě obyvatel. Pokles míry nezaměstnanosti za posledních 10 let nebyl doprovázen dostatečným poklesem v podzaměstnanosti a příjem některých domácností se tak v důsledku toho může pohybovat pouze v rozmezí 50-100 PHP (1-2 USD).¹¹⁰

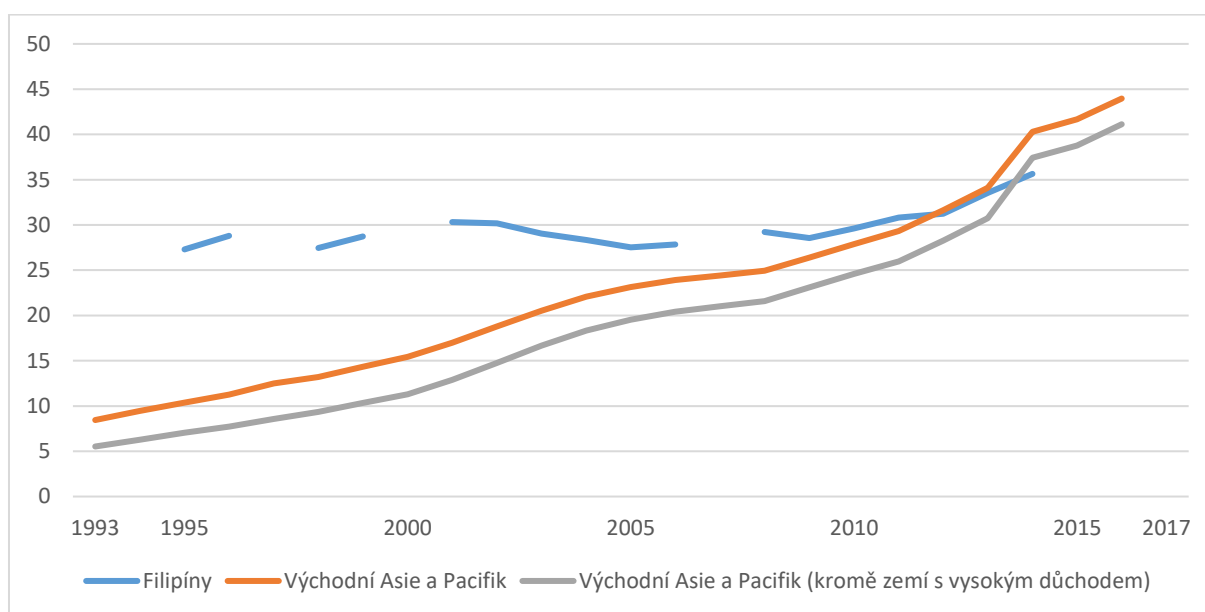
Souvisejícím tématem je vzdělání a veškeré důsledky související s ním. Problémem Filipín se stala přeměna hospodářství ze zemědělsky zaměřeného na ekonomiku s největším podílem sektoru služeb. Spolu s ubývajícím počtem osob zaměstnaných v zemědělství, kdy se jedná – a to je podstatné – o nekvalifikovanou pracovní sílu, byli tito pracovníci nuceni hledat novou práci v sektoru služeb. Pracovníci opouštějící zemědělství často skončili v sektoru služeb s nízkými mzdami. Ostatní asijské státy se s tímto trendem byly schopné vypořádat lépe. V jejich případě se dařilo úspěšně rozvíjet průmyslový sektor, který tak pohltit pracovníky odcházející ze zemědělství a dokázal jim poskytnout vyšší mzdy. V tomto směru mají Filipíny značnou nevýhodu a neúspěšnou situaci odpovídá i růst reálných mezd, který dosáhl pouze 4 % za poslední dekádu. Ještě nižší růst zaznamenaly mzdy vysokoškolsky vzdělané části populace (2 %), což má za následek vyšší míru emigrace této skupiny obyvatel. Z dlouhodobého hlediska by navíc mohlo docházet k dalšímu zhoršování konkurenceschopnosti Filipín, pokud se odliv vzdělaných a kvalifikovaných pracovníků do zahraničí nepodaří zastavit. Mnoho lidí z chudých domácností má omezené vzdělání a 31 % z nich dokončilo sekundární stupeň studia (v případě terciárního studia se jedná o 2 %). Oproti tomu lidé pocházející z nechudých rodin mají přístup ke vzdělání snazší (jedná se o 59 % lidí se sekundárním vzděláním, resp. 15 % u terciárního stupně). Výrazné rozdíly se projevují ve mzdách podle dosaženého vzdělání. Lidé s dosaženým vysokoškolským vzděláním mají v průměru téměř 4,5krát vyšší mzdu oproti nevzdělané části pracovníků (v případě středoškolského studia se jedná o 1,8násobek oproti lidem bez vzdělání).¹¹¹ Nedostatek vzdělané a kvalifikované pracovní síly se poté následně promítá do zhoršené podnikatelského prostředí opakovaný cyklus sestávající z nerovností příležitostí a příjmů. Stagnující trend vývoje filipínského školství je znázorněn na následujícím grafu. Ve srovnání s ostatními asijskými státy na Filipínách došlo k pouze nepatrnému nárůstu podílu studentů v terciárním stupni studia (konkrétně od roku 1995 z 27,3 % na současných 35,3 % oproti

¹¹⁰ World Bank, 2018. *Making growth work for the poor: a poverty assessment for the Philippines* [online]. In: Washington D.C.: World Bank Group [cit. 2018-06-19]. Dostupné z: <http://documents.worldbank.org/curated/en/273631527594735491/Making-growth-work-for-the-poor-a-poverty-assessment-for-the-Philippines>. s.121.

¹¹¹ Tamtéž, s. 7.

růstu z 10,4 % na 44 % v celém regionu východní Asie a Pacifiku a například v zemích současné eurozóny¹¹² došlo k navýšení ze 44,1 % na 71,9 %).¹¹³ Tento negativní aspekt byl zaznamenán a v rámci vládní politiky se nasměřovala na větší podporu školství. Důkaz vlivu vzdělání na živobytí je evidován vysokou pozitivní korelací mezi vzděláním a chudobou. Dle dat Světové banky až 80 % Filipínců žijících v chudobě, žije v domácnosti řízené osobou s nižším než středoškolským vzděláním.¹¹⁴

Graf č. 9: Studenti terciárního stupně na Filipínách a v regionu, 1993-2017.

Poznámka: Jedná se o procentuální podíl studentů terciárního studia mezi celkovým počtem vrstevníků.

Zdroj: World Bank, World Development Indicators, vlastní zpracování.

Pozice Filipín v mezinárodním srovnání

Filipíny patří k rychle rostoucím ekonomikám regionu a zlepšující se pozice filipínského hospodářství je zaznamenána v různých mezinárodních srovnáních. Hlavní výhodou je dobrá makroekonomická situace a velikost trhu. V rámci hodnocení konkurenceschopnosti prostřednictvím *Global Competitiveness Report*¹¹⁵ se Filipínám daří z dlouhodobého hlediska

¹¹² Euro oblast – tj. území, na kterém státy používají evropskou měnu euro. V současné době je v eurozóně 19 členských států.

¹¹³ World Bank, 2018. *World Bank Data*.

¹¹⁴ World Bank, 2018. *Making growth work for the poor: a poverty assessment for the Philippines*, s. 37.

¹¹⁵ Jedná se o každoročně publikovaný report Světového ekonomického fóra hodnotící konkurenceschopnost jednotlivých zemí světa na základě různých kritérií.

zlepšovat své mezinárodní postavení. Mezi největší nedostatky v tomto ohledu patří slabší institucionální zázemí a infrastruktura. V hodnocení Filipín se však vyskytuje mnoho aspektů, které by bylo zapotřebí zlepšit. Jako největší překážky jsou zmiňovány neefektivní vládní byrokracie a slabá infrastruktura následovaná korupcí. V současné době patří Filipínám v indexu 56. místo na světě.¹¹⁶ Nadprůměrné hodnocení můžeme zaznamenat také v hodnocení ekonomické svobody (*Index of Economic Freedom*). Stejně jako v předchozím srovnání je i zde postavení Filipín velmi ovlivněno současným hospodářským růstem. Vládní výdaje a zdravá fiskální politika (klesající podíl vládního dluhu na HDP) tak kompenzují nedostatky v podobě slabého právního zázemí (neefektivní, zdlouhavé, podfinancované soudnictví; korupce; problematika praní špinavých peněz; pocit beztrestnosti). I přes veškeré zmíněné negativní faktory však Filipíny zůstávají v nadprůměrném hodnocení (na 13. pozici ze 43 asijsko-pacifických států a 61. na světě).¹¹⁷ Čistě problematikou korupce a korupčního prostředí se zabývá mezinárodní nezisková nevládní organizace *Transparency International* (TI). V tomto ohledu Filipíny za posledních 5 let nedosáhly znatelného pokroku (navíc oproti roku 2014 došlo k poklesu v celkovém hodnocení) a nachází se až na 111. pozici v mezinárodním srovnání. Ještě nedávno to však vypadalo na stále se zlepšující trend, kdy se Filipíny dokázaly posunout ze 141. pozice v roce 2008 na 85. místo ve světě v roce 2014.¹¹⁸ Nutno však dodat, že TI varuje před rostoucí mírou korupce i ostatní státy jihovýchodní Asie (na předních pozicích se již tradičně umisťují Nový Zéland a Singapur). Korupce by mohla do značné míry ohrozit další hospodářský růst regionu a zkomplikovat cestu v boji s nerovnostmi. V rámci hodnocení TI je hodnocena i např. svoboda tisku a konkrétně u Filipín se jedná o velice negativně hodnocený aspekt.¹¹⁹ Jednou z příčin může být snaha prezidenta Duterteho, který v rámci protidrogového boje projevuje jisté autoritativní tendence (především vůči opozici).¹²⁰ Důležitým indexem hodnotícím podnikatelské prostředí v zemi je *Doing Business* Světové banky. V případě Filipín je poukazováno na trvajících

¹¹⁶ SCHWAB, Klaus. *The Global Competitiveness Report 2017–2018* [online]. In: Geneva: World Economic Forum, 2017 [cit. 2018-06-20]. ISBN 978-1-944835-11-8. Dostupné z: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf>.

¹¹⁷ Philippines. *Index of Economic Freedom* [online]. 2018 [cit. 2018-06-20]. Dostupné z: <https://www.heritage.org/index/country/philippines>.

¹¹⁸ Corruption Perceptions Index. *Transparency International* [online]. 2017 [cit. 2018-06-20]. Dostupné z: <https://www.transparency.org/research/cpi/overview>.

¹¹⁹ SALAS, Alejandro. Slow, Imperfect Progress across Asia Pacific. *Transparency International* [online]. 2018 [cit. 2018-06-20]. Dostupné z: https://www.transparency.org/news/feature/slow_imperfect_progress_across_asia_pacific.

¹²⁰ Philippines. *Index of Economic Freedom*.

problémy pro zahraniční investory, a především v kategorii *Starting Business* (jako jedno z hodnotících témat) jsou podstatné nedostatky (byrokratická nařízení, požadavky či již probíraná korupce). Opět se navíc jedná o zhoršující trend za poslední léta.¹²¹

Filipíny jsou součástí skupiny zemí ASEAN¹²² (*Association of Southeast Asian Nations*) a v roce 2015 došlo ke zřízení Společenství ASEAN, jež sestává ze tří základních pilířů: Politicko-bezpečnostním společenstvím ASEAN (*ASEAN Political-Security Community*), Ekonomickým společenstvím ASEAN – AEC (*ASEAN Economic Community*) a Socio-kulturním společenstvím ASEAN (*ASEAN Socio-Cultural Community*).¹²³ Jedná se velmi dynamicky rozvíjející se trh a v současné době má spojený trh členských států větší HDP než Indie (v roce 2016 bylo HDP Indie 2 263 mld. USD a zemí ASEAN 2 550 mld. USD).¹²⁴ Do budoucna se dá očekávat pokračující dynamický růst a trh zemí ASEAN by měl svoji velikostí hrát stále významnější roli. Součástí vize Společenství je vytvoření integrovaného, konkurenceschopného, inovativního a dynamického trhu se zaměřením na vzájemnou spolupráci a propojení se světovou ekonomikou.¹²⁵ Po Indii a Číně se jedná o třetí největší trh v populačním měřítku (v roce 2016 přes 640 mil. lidí).¹²⁶

Dle prognóz HSBC (nadnárodní instituce poskytující bankovní a finanční služby) by mělo filipínské hospodářství do roku 2050 patřit mezi 16. největších ekonomik světa. Z analýzy dále vyplývá, že Filipíny by měly spolu s Pákistánem patřit mezi populačně nejvíce se rozvíjející země Asie a míra jejich ekonomického růstu by měla do roku 2050 být vůbec nejvyšší z asijských zemí.¹²⁷ Do jaké míry dojde k naplnění prognóz je otázkou (ať už se jedná o domácí či globální vlivy na hospodářství), avšak je nepochybné, že potenciál filipínské ekonomiky je značný. Důsledkem toho je i otevírání nových velvyslanectví států na území Filipín a snaha o zlepšení obchodních příležitostí pro zahraniční podnikatele

¹²¹ Doing Business in Philippines. *World Bank Group* [online]. World Bank Group, 2018 [cit. 2018-06-20]. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/philippines>.

¹²² ASEAN je regionální mezinárodní organizace založená v roce 1967 pěti zakládajícími státy – Filipínami, Malajsií, Thajskem, Indonésií a Singapurem. Mezi hlavní cíle patří podpora ekonomického růstu, kulturního vývoje a regionální stability. V současné době je členem ASEANu deset států jihovýchodní Asie.

¹²³ About ASEAN. ASEAN [online]. [cit. 2018-06-20]. Dostupné z: <http://asean.org/asean/about-asean/>.

¹²⁴ World Bank, 2018. *World Bank Data*.

¹²⁵ About ASEAN. ASEAN [online]. [cit. 2018-06-20]. Dostupné z: <http://asean.org/asean/about-asean/>.

¹²⁶ World Bank, 2018. *World Bank Data*.

¹²⁷ WARD, Karen. *The World in 2050: From the Top 30 to the Top 100* [online]. In: London: HSBC Bank, 2012 [cit. 2018-06-20]. Dostupné z: https://www.hsbc.com.mx/1/PA_esf-ca-app-content/content/home/empresas/archivos/world_2050.pdf.

(otevření dánské ambasády v roce 2014, švédské v roce 2016 či nově otevřené velvyslanectví Polské republiky).¹²⁸

Výrazná propojenost s asijským trhem, která je znázorněna v níže poskytnuté tabulce, je vzhledem k poloze Filipín pochopitelná. Na vzájemném obchodu se nejvíce podílí členové zemí ASEAN následované Čínou, Japonskem, trhem zemí Evropské unie (EU) a USA.¹²⁹ Mezi hlavní zahraniční investory na Filipínách patří Singapur, Japonsko, USA a EU (zde způsobeno především investicemi plynoucími z Nizozemska jakožto velice liberálně, obchodně zaměřené země, kde sídlí mnohé obchodní korporace).¹³⁰

Tabulka č. 7: Teritoriální struktura obchodní bilance Filipín, 2015-2017.

<i>země</i> (v mil. USD)	2015			2016			2017		
	vývoz	dovoz	saldo	vývoz	dovoz	saldo	vývoz	dovoz	saldo
<i>Celkem</i>	58827	71067	-12240	57406	84108	-26702	68713	96093	-27380
<i>USA</i>	9023	7468	1554	8851	7576	1275	9661	7782	1879
<i>Japonsko</i>	12300	6368	5932	11670	9882	1788	10853	10912	-59
<i>Čína</i>	6175	11471	-5296	6373	15565	-9192	8017	17464	-9447
<i>Asie celkem</i>	38640	49370	-10730	38123	62474	-24351	45512	71880	-26368
<i>EU</i>	7186	6695	491	6970	6743	228	9607	6644	2963

Zdroj: Bangko Sentral ng Pilipinas, Selected Philippine Economic Indicators.

Rostoucí atraktivita trhu bude i nadále lákat zahraniční podnikatele. Důležitými indikacemi zdraví hospodářství země jsou hodnocení poskytovaná ratingovými agenturami. Nejznámějšími agenturami jsou Standard and Poor's, Moody's a Fitch. Ratingové ohodnocení je pomocí škály rozděleno od nejnižšího spekulativního stupně až po nejvyšší investiční

¹²⁸ Filipíny: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled. *BusinessInfo.cz* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí (MZV), 2018 [cit. 2018-06-20]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/filipiny-zakladni-charakteristika-teritoria-19331.html>.

¹²⁹ Selected Philippine Economic Indicators. *Bangko Sentral ng Pilipinas* [online]. 2018 [cit. 2018-06-20]. Dostupné z: http://www.bsp.gov.ph/publications/regular_SPEI.asp.

¹³⁰ Tamtéž.

stupeň. Škála všech tří agentur je v podstatě stejná a např. Moody's používá ohodnocení Aaa pro investice s minimálním kreditním rizikem a stupeň C pro opačné případy – jedná se o velmi spekulativní stupeň s nízkou šancí splacení. Samotné ohodnocení je doprovázeno důvodovou zprávou a zpravidla i výhledem (pozitivní, neutrální nebo negativní). Rating se uděluje jak státům, tak soukromým emitentům dluhopisů, kteří mají obvykle nižší rating než stát.¹³¹ Do ratingu se promítá více různých faktorů a pro případné investory slouží jako měřítko ekonomické vyspělosti země a jejích institucí. Pokud se například bude země nacházet v období výrazné politické nestability, může se to projevit ve snížení ratingu ze strany agentur. Získání informací a důkladné analýzy o potenciálním trhu hraje pro investory důležitou roli a mnohokrát rozhoduje o jejich investicích. Rating je tedy v podstatě ohodnocení rizikovosti emitovaných dluhopisů (a jedná se o v podstatě veškeré cenné papíry s konstantním příjmem ve formě úroků). Ratingové ohodnocení může zároveň obdržet také emitent – v případě států, firem. Ratingové agentury byly mnohokrát zpochybňovány a kritizovány – naposledy především v době poslední celosvětové ekonomické krize, jež naplno propukla v roce 2008. Nicméně faktem nadále zůstává, že zmíněné tři největší agentury jsou stále dominantními subjekty na trhu a jejich síla je značná. Pokud dojde ke zhoršení ratingu u cenného papíru, mnohé finanční instituce na to ve své podstatě „musí“ reagovat (aniž by reagovaly na samotnou podstatu snížení ratingu). Nižší ratingové ohodnocení nutí emitenta k vyšším úrokům a půjčování peněz se stává nákladnějším.¹³² Jedná se o ekonomický princip, kdy je vyšší míra rizikovosti doprovázena vyšší požadovanou výnosností.

Na pozitivní vývoj makroekonomické situace na Filipínách tudíž reagovaly i ratingové agentury. V poslední době došlo ke zlepšení hodnocení u všech tří hlavních agentur, což značí zlepšující se investiční prostředí v zemi. Dle Moody's tak i nadále zůstává hlavním tahounem ekonomický růst podporován silnou domácí poptávkou, která zároveň vyrovnává případné externí ekonomické šoky. Dále se v analýze zmiňují o politické situaci, která i přes probíhající protidrogový boj a polarizaci politické scény, nepředstavuje výraznou

¹³¹ Ratingové hodnocení České republiky. *Česká národní banka* [online]. Praha: Česká národní banka, 2011 [cit. 2018-06-21]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2011/2011_IV/box_a_prilohy/zoj_2011_IV_box_2.html.

¹³² White, L. Markets: The Credit Rating Agencies. *The Journal of Economic Perspectives* [online]. 2010, 24(2), 211-226. [cit. 2018-06-21]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/25703508>.

hrozbu (je však zapotřebí udržet pozornost vlády na provádění potřebných reforem).¹³³ Moody's v současné době Filipínám přiznává hodnocení Baa a Filipíny jsou druhou nejrychleji rostoucí ekonomikou s tímto ratingem. I přes rostoucí míru inflace (především začátkem a v průběhu letošního roku) a pokračují pokles kurzu filipínského pesa oproti americkému dolaru (nedávné dosáhnutí 12ročního minima) se však neočekávají větší hospodářské problémy země. V rámci doporučení je zmíněna potřeba investic do infrastruktury, což by mělo zvednout hospodářský potenciál trhu a zabránit tak jeho přehřívání.¹³⁴

Filipíny zažívají z makroekonomického pohledu dobré období a potenciál tamního trhu do budoucna je nezpochybnitelný. Jsou tu však stále významné společenské problémy, které je nutné řešit. V přepočtu HDP na obyvatele se Filipíny řadí mezi nejhorší ze zemí ASEAN a rostoucí inflace (zejména růst cen potravin a nemovitostí) by mohla ohrozit růst reálných mezd obyvatel. Pro pokračující a udržitelný růst je zapotřebí věnovat pozornost potřebným reformám. Kritice mnohých mezinárodních nevládních organizací je vystavena neefektivní byrokracie a neúspěšný boj s korupcí. Filipíny navíc i nadále zůstávají zemí s velkými příjmovými rozdíly a mnozí nekvalifikovaní pracovníci jsou odkázáni na život v chudobě. V následující kapitole práce se již konkrétně zaměříme na problematiku nerovností na Filipínách, kde budou rovněž nastíněna možná řešení současné situace.

¹³³ Moody's assigns provisional (P)Baa2 rating to the Philippines' global bond offering. *Moody's* [online]. Moody's Corporation, 2018 [cit. 2018-06-21]. Dostupné z: https://www.moody's.com/research/Moodys-assigns-provisional-PBaa2-rating-to-the-Philippines-global-bond--PR_378039.

¹³⁴ Moody's: Overheating risks in Philippines not material. *Moody's* [online]. Moody's Corporation, 2018 [cit. 2018-06-21]. Dostupné z: https://www.moody's.com/research/Moodys-Overheating-risks-in-Philippines-not-material--PR_381668.

3 Příjmová nerovnost a její vliv na Filipínách

Současný svět je velice dynamické, neustále se vyvíjející prostředí. Nyní, jako pravděpodobně nikdy v lidské historii, je nutné reagovat na velice komplexní systém, jež má na svědomí značně proměnlivý vývoj v nejrůznějších oblastech našeho světa. Tato práce se v předchozích kapitolách pokusila přehledně popsat teoretické uchopení jednoho z nejvýraznějších fenoménů dnešní doby – příjmových nerovností. Máme mnoho indikací, jež svědčí o tom, že právě rozložení bohatství ve společnostech hraje jednu z nejdůležitějších rolí ve směřování a chování společnosti jako celku. Zejména Wilkinson a Pickettová hovoří ve své knize o sociálních aspektech této problematiky. Zmiňují spojitost disfunkční společnosti (vyšší četnost zdravotních a sociálních problémů) s příjmovou nerovností. Dle jejich výsledků jsou právě země s nižší příjmovou nerovností (skandinávské země a Japonsko) ty „zdravé“ a naopak jako nezdravé označují např. USA (které v tomto ohledu vychází jednoznačně nejhůře), Portugalsko či Spojené království.¹³⁵ Moderní, technologicky zaměřený svět je velice náchylný na jakékoliv společenské výkyvy. Tato problematika je pak zvýrazněna především v demokratických státech, jež jsou plně odkázány na veřejné mínění a nálady svých obyvatel. Právě nerovné rozdělení příjmů může značně ovlivnit společenský vývoj a tím i budoucnost té které země. Pocit frustrace nízkopříjmových skupin obyvatel tedy nejen dopadá na politický vývoj státu, ale mnohdy může negativně ovlivnit i bezpečnostní situaci (inklinace k populismu a jednoduchým řešením, nárůst agrese ve společnosti apod.). Je tedy bezpochyby možné konstatovat, že problematika příjmových nerovností je velice široké téma a lze na něj nahlížet z mnoha různých pohledů. Tato práce je zaměřena především na ekonomický pohled v případě konkrétního státu – Filipín.

Jaké jsou příčiny nerovného rozložení bohatství na Filipínách? Jaké důsledky tyto rozdíly mají na filipínskou společnost a její hospodářství? A jaké jsou možnosti, jež se Filipínám naskytují v případě snaze o jejich redukci? Na základě skutečností popsanych v minulých kapitolách bude důraz kladen právě na výše zmíněné otázky. Mnohá řešení, která budou nastíněna na závěr této práce, budou mít obecnější charakter a navržená doporučení by se tak dala aplikovat i v dalších, výraznějšími nerovnostmi zasažených, zemích. Snahou najít ta správná řešení se zabývá mnoho světových ekonomů, což odpovídá důležitosti, které se tento negativní fenomén v dnešní době těší.

¹³⁵ WILKINSON, Richard G. a Kate PICKETT. *Rovnováha: proč je rovnost výhodná pro každého*, s. 180-181.

3.1 Současné rozložení bohatství na Filipínách

Tato podkapitola se zaměří na popis filipínského hospodářství z hlediska jednotlivých regionů. Tento přístup následně poslouží k celkové analýze rozložení bohatství na Filipínách, jež se bude věnovat příjmovým nerovnostem z pohledu komplexně fungujícího a na sebe vzájemně působícího systému. Mezi tyto prvky můžeme zařadit nejen přírodní a lidské zdroje jednotlivých regionů, ale také již v předchozích kapitolách zmíněné vzdělání, hospodářskou politiku státu, či globalizační efekty světové ekonomiky. Na základě těchto podkladů se poté bude závěrečná podkapitola práce věnovat analýze dopadů příjmových nerovností na Filipíny a její obyvatele a na filipínském případě budou nastíněna i možná řešení problematiky.

Jak již bylo nastíněno v předchozích kapitolách textu, Filipíny jsou geograficky velmi rozmanitý stát. Administrativní správa jednotlivých regionů je proto velmi náročná a mezi jednotlivými oblastmi Filipíny existují značné hospodářské rozdíly. Filipíny praktikují poměrně centralizovaný systém státní správy, který má své centrum v Manile v NCR (zmíněný *National Capital Region of the Philippines*). Od svého nástupu do funkce však současný prezident Duterte již mnohokrát veřejně proklamoval svoji snahu o zavedení federalismu. Dle Duterteho by tato změna pomohla ekonomickému rozvoji a vyváženosti filipínských regionů (jak bude nastíněno dále, některé regiony – např. NCR – jsou z hlediska finančních toků v mnohém zvýhodňovány oproti ostatním). Tento krok by samozřejmě vyžadoval revizi současné ústavy a schválení její změny. I přes snahu prezidenta Duterteho (původně plánoval tuto změnu prosadit již během roku 2018¹³⁶) se však zdá, že Filipíny se cestou federalizace zatím nevydají. Lze však očekávat, že Duterte od své snahy neupustí a během následujících několika let se tak bude i nadále svoji vizi protlačit. Mnozí oponenti současného prezidenta však namítají, že se za tím skrývá pouze snaha o delší udržení u moci ze strany prezidenta (i přes jeho veřejné důrazné odmítnutí těchto námitek) a vehementně proti potenciální změně systému varují.¹³⁷ Duterte je další v řadě populistických, tvrdých (mnohdy nejen verbálně) a výrazných osobností v čele některého ze států světa. Mezi další takovéto osobnosti mnozí řadí např. Viktora Orbána v Maďarsku, Donalda Trumpa v USA či

¹³⁶ PHILIPPINES: Federalism plans may be frustrated. (2018, Apr 10). *Oxford Analytica Daily Brief Service* Dostupné z: <https://search-proquest-com.zdroje.vse.cz/docview/2023419428?accountid=17203>.

¹³⁷ Koutsoukis, J., & Calonzo, A. (2018, Feb 08). Duterte's bid to give away power raises eyebrows in manila. *Bloomberg Wire Service*. Dostupné z: <https://search-proquest-com.zdroje.vse.cz/docview/2007502641?accountid=17203>.

nedávno zvoleného Jaira Bolsonara v Brazílii¹³⁸. Sám Duterte je z vnitrostátního i mezinárodního hlediska nejvýraznější osobností na Filipínách a o jeho vlivu na tamní vývoj se zmíníme později.

Základní ekonomické parametry, zmíněné v předchozí kapitole práce, na následujících několika stranách doplní konkrétnější údaje týkající se obyvatelstva, jednotlivých filipínských regionů a struktury tamního hospodářství.

Filipíny se svými 105 mil. obyvateli jsou druhou nejlidnatější zemí skupiny ASEAN a spolu s pozitivními demografickými předpoklady (relativně mladá populace, růst počtu lidí v produktivním věku, který je předvídan i na dalších 30 let) mají předpoklady stát se do budoucna ještě významnějším hráčem na poli světového hospodářství. I přes svou výraznou propojenost s asijským trhem jsou však v porovnání s ostatními zeměmi v rámci skupiny ASEAN méně otevřenou ekonomikou¹³⁹. Jejich míra otevřenosti se pohybuje kolem 65 %, což je vedle Vietnamu (185 %), Malajsie (128 %), či Thajska (123 %) mnohem méně (v tomto ohledu je v rámci ASEAN bezkonkurečně nejvíce obchodně otevřený Singapur¹⁴⁰, který jakožto městský stát a jeden z nejvýznamnějších přístavů světa dosahuje v této míře hodnot kolem 320 %).¹⁴¹

Filipíny jsou zajímavé nejen svou geografickou rozmanitostí, ale zároveň z ní plynoucí demografické nevyváženosti. Rozdíly v hustotě obydlení jednotlivých oblastí jsou značné. Na základě populačního censu z roku 2015 data ukazují, že hlavní souostroví (v čele s největším ostrovem Luzonem) tvoří více jak polovinu (56,9 %) celkové populace a skládá se z 8 regionů. Další oblast tvoří Mindanao a jeho 6 regionů s 23,9 % obyvatel. Nejmenší část obyvatelstva se poté soustředí do souostroví Visayas, jež je rozděleno do 4 administrativních regionů.¹⁴² Logická provázanost s výše zmíněnými fakty nastává i v případě hustoty zalidnění jednotlivých regionů. Nejvýrazněji v tomto vyčnívá právě NCR s hustotou větší než 20 tis.

¹³⁸ Muggah, R. (2018, Nov 03). Will turning right lead brazil the wrong way? *The Globe and Mail*. Dostupné z: <https://search-proquest-com.zdroje.vse.cz/docview/2128467809?accountid=17203>.

¹³⁹ Míra otevřenosti je měřena jako podíl celkového obchodu (součet exportů a importů zboží a služeb) na HDP.

¹⁴⁰ V tomto ohledu je Singapur rovněž jednou z nejvíce otevřených ekonomik světa, kde zaujímá třetí místo za Lucemburskem a Hong Kongem.

¹⁴¹ *Charting philippines 4Q 2018*. (2018). (). Pathum Thani: Chart Maker Company Limited. Retrieved from ProQuest Central. Dostupné z: <https://search-proquest-com.zdroje.vse.cz/docview/2117119119?accountid=17203>.

¹⁴² Philippine Population Surpassed the 100 Million Mark (Results from the 2015 Census of Population). *Philippine Statistics Authority* [online]. 2017 [cit. 2018-11-23]. Dostupné z: <https://psa.gov.ph/population-and-housing/node/120080>.

obyvatel na km². V rámci celých Filipín se přitom jedná v průměru o 337¹⁴³ obyvatel na km² a je tedy zřejmé, že NCR je regionem, v němž se soustředí velmi podstatná část ekonomické aktivity. Manila samotná přitom dosahuje neuvěřitelného počtu více jak 71 tis. obyvatel na km² a jedná se tak o jedno z vůbec nejhustěji obydlených míst na světě.¹⁴⁴

Nerovné rozložení populace následně ovlivňuje samotné hospodářství regionů. V tomto ohledu opět velmi vyčnívá právě NCR, jakožto oblast, ve které se soustředí více než třetina veškeré tvorby HDP na Filipínách. Dalším kritériem, ve kterém se NCR velmi liší od ostatních regionů, je struktura tamního hospodářství. Ekonomiku každého státu můžeme rozdělit do tří základních sektorů – služeb, průmyslu a zemědělství. V případě Filipín je rozložení těchto sektorů následující: služby se podílí na HDP z 59,9 %¹⁴⁵, průmysl z 30,5 % a zemědělství¹⁴⁶ z 9,7 % (zde je na místě srovnání se zaměstnaností jednotlivých sektorů zmíněné na straně 38, z čehož vychází poměrně nižší efektivita využití pracovních sil v zemědělství). Výše zmíněný region je oproti celonárodnímu průměru mnohem více zaměřen na služby, které v tomto případě tvoří přes 84 % regionálního produktu (následováno 15,7 % průmyslu a pouze 0,2 % zemědělství).¹⁴⁷ Takto výrazně zastoupený sektor služeb má dokonce více jak poloviční podíl (dle dat z roku 2017 odpovídající hodnotě 52,1 %) ¹⁴⁸ na celkové produkci sektoru v rámci celých Filipín. Jeden z nejdůležitějších indikátorů životní úrovně je přepočet HDP na obyvatele. I v tomto ohledu NCR převyšuje ostatní regiony. Dle dat Filipínského statistického úřadu (*The Philippine Statistics Authority – PSA*) byl v rámci Filipín index průměrného reálného regionálního HDP na obyvatele v roce 2017 82 592 PHP¹⁴⁹, přičemž v NCR dosáhl téměř trojnásobku této hodnoty – 244 453 PHP. Pouze další dva regiony dosáhly vyšší úrovně indexu, než byl národní průměr (CAR¹⁵⁰ – 83 044

¹⁴³ Jedná se o údaj z censu v roce 2015, a tudíž se v současné době dá očekávat jeho mírné zvýšení (při odhadované populaci čítající 105 mil. se hodnota pohybuje na úrovni 350 obyvatel na km²).

¹⁴⁴ Philippine Population Density (Based on the 2015 Census of Population). *Philippine Statistics Authority* [online]. 2017 [cit. 2018-11-23]. Dostupné z: <https://psa.gov.ph/population-and-housing/node/62690>.

¹⁴⁵ Uvedená čísla jsou měřena jako procentuální zastoupení na HDP v rámci indexu současných cen.

¹⁴⁶ Do zemědělského sektoru je započítáno kromě samotného zemědělství také lesnictví, rybolov a lov (oficiálně AHFF - Agriculture, Hunting, Forestry and Fishing).

¹⁴⁷ *Gross Regional Domestic Product [GRDP]: Base Year: 2000, 2015–2017* [online]. In: Quezon City, Philippines: Philippine Statistics Authority, 2018 [cit. 2018-11-23]. ISSN 0119-4518. Dostupné z: https://psa.gov.ph/sites/default/files/attachments/grdp/GRDP%20Publication_no%20map.pdf. s. 71.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. H-16.

¹⁴⁹ Současný kurz (listopad 2018) se pohybuje na přibližné úrovni 52,5 PHP za 1 USD.

¹⁵⁰ Oficiálně *Cordillera Administrative Region* (Administrativní oblast Cordillera).

PHP/obyv. a Calabarzon¹⁵¹ – 99 328 PHP/obyv.).¹⁵² To pouze potvrzuje významné rozdíly v produkční efektivitě filipínských regionů.

Výše zmíněný region – Calabarzon¹⁵³ – je zároveň tím s největším počtem obyvatel (při censu z roku 2015 zde žilo 14,41 mil. obyvatel a po NCR, jež je se svými 12,88 mil. obyvatel početně na druhém místě, je druhý nejhustěji osídlený).¹⁵⁴ Dle populace by se tedy mohlo jednat o podobný region jako NCR. Nicméně struktura tamního hospodářství se značně liší. Jak již bylo řečeno výše, NCR je se svým procentuálním zastoupením služeb velmi originální v kontextu celých Filipín (žádný další region nemá procentuální příspěvek sektoru služeb na svém HDP vyšší než 60 % a v některých oblastech má naopak větší váhu průmyslový sektor). V případě Calabarzonu je právě průmysl nejvýznamnější částí jeho hospodářství a v rámci Filipín se jedná o region s vůbec největším zastoupením průmyslu na tamním hospodářství (konkrétně se jedná o 57,6 % regionálního HDP vytvořeného průmyslovým sektorem, 36,5 % službami a 5,9 % zemědělstvím).¹⁵⁵ Další zajímavou oblastí je Autonomní region na Muslimském Mindanau (ARMM¹⁵⁶), který je na rozdíl od dvou výše popsanych krajů, je výrazně orientován na zemědělskou produkci (ta tvoří 61 % regionálního HDP)¹⁵⁷ a je v tomto ohledu další, poměrně výjimečnou, oblastí. Jeho závislost na zemědělské produkci znázorňuje rozdíl v případě tamního ekonomického růstu mezi lety 2016 a 2017. Zatímco v předminulém roce se zemědělský sektor propadl o 2,9 %, v loňském roce se podařilo zotavit z mírného propadu a zemědělství zaznamenalo solidní růst 7,7 %. Toto se ve značné míře projevilo v celkovém růstu autonomního kraje, kdy se růst regionálního HDP v letech 2016 a 2017 pohyboval na úrovni 0,4 %, resp. 7,3 %.¹⁵⁸

¹⁵¹ V případě Filipín je většina regionů rovněž označována římskými číslicemi – v tomto případě se jedná o Region IV-A.

¹⁵² *Gross Regional Domestic Product [GRDP]: Base Year: 2000, 2015–2017*. Philippine Statistics Authority, 2018. s. H-17.

¹⁵³ Mapa filipínských regionů (spolu s naznačenou hustotou jejich osídlení) je přiložena na konci této práce.

¹⁵⁴ Highlights of the Philippine Population 2015 Census of Population. *Philippine Statistics Authority* [online]. 2016 [cit. 2018-11-23]. Dostupné z: <https://psa.gov.ph/content/highlights-philippine-population-2015-census-population>.

¹⁵⁵ *Gross Regional Domestic Product [GRDP]: Base Year: 2000, 2015–2017*. Philippine Statistics Authority, 2018. s. 95.

¹⁵⁶ Oficiálně *Autonomous Region in Muslim Mindanao*.

¹⁵⁷ *Gross Regional Domestic Product [GRDP]: Base Year: 2000, 2015–2017*. Philippine Statistics Authority, 2018. s. 139.

¹⁵⁸ Tamtéž, s.13.

Filipíny jsou tedy zemí (nejen) ekonomicky velmi rozmanitou a aplikovat obecné přístupy na celou zemi by pravděpodobně nebylo dostatečně efektivní. Vzájemné rozdíly mezi regiony jsou značné a je nutné brát v potaz více individuální přístup při aplikaci hospodářské politiky.

Dle Světového ekonomického fóra (*World Economic Forum* – WEF) lze vývojovou fázi hospodářství každé země rozdělit do tří základních stádií. První fáze je označována jako *factor-driven stage* (volně přeloženo jako „faktory poháněná“ ekonomika), kdy je konkurenceschopnost státu založena především na levné, nekvalifikované pracovní síle a využívání přírodních zdrojů (závislost především na prvních čtyřech v tabulce níže uvedených pilířích). Udržení konkurenceschopnosti pak závisí především na správně fungujících veřejných i soukromých institucích, rozvinuté infrastruktuře a stabilním makroekonomickém prostředí. Nízká produktivita se odráží v nižších mzdách. V dalším stádiu je konkurenční výhoda představována efektivitou (*efficiency-driven stage*). Růst produktivity je rovněž doprovázen růstem mezd a v tomto důsledku je nutnost zdokonalit (zefektivnit) výrobní procesy a zvýšit kvalitu produktů. Konkurenceschopnost je poháněna především investicemi do vyššího vzdělání (5. pilíř), efektivní tržní prostředí (pilíře 6-8) a přístupem k technologiím (9. pilíř). Nemalou roli zde rovněž hraje i samotná velikost trhu (jedná se i o propojený zahraniční trh, který je v určitém ohledu schopen domácí trh nahradit). Finální fáze je poté označována jako *innovation-driven stage* a je založena na inovacích. Pro podniky je klíčová schopnost vyvíjet nové výrobky a služby na základě využití či tvorby vysoce sofistikovaných a moderních technologií. Pouze s pomocí inovací je možné zajistit vysoký životní standard a mzdy. Mezi tyto tři základní fáze rozvoje se řadí ještě přechodná období. Každá země by tak měla ve své historii projít čtyřmi fázemi, než se dostane na pomyslný vrchol žebříčku v posledním stádiu (*innovation-driven stage*).¹⁵⁹ V rámci hodnocení *Global Competitiveness Report* se na předních pozicích pravidelně umisťují státy jako např. Švýcarsko, USA, Německo či Singapur. Českou republiku (stejně jako většinu zemí OECD) lze v tomto ohledu rovněž řadit již mezi nejvyspělejší státy světa.¹⁶⁰ Filipíny v tomto ohledu udělaly za poslední dobu znatelný pokrok, ale i tak se v současné době dle

¹⁵⁹ APPENDIX A: Methodology and Computation of the Global Competitiveness Index 2017–2018. In: SCHWAB, Klaus. *The Global Competitiveness Report 2017–2018* [online]. Geneva, Switzerland: World Economic Forum, 2017 [cit. 2018-11-23]. ISBN 978-1-944835-11-8. Dostupné z: <http://www.cdi.org.pe/pdf/IGC/2017-2018/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf>.

¹⁶⁰ MACHKOVÁ, Hana. *Mezinárodní marketing: nové trendy a reflexe změn ve světě*. 3., aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Grada, c2009. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-2986-2. s. 30-31.

zmíněných pilířů a faktorů pohybují na úrovni druhého stádia (či dokonce na přechodu mezi *factor-driven a efficiency-driven* stádii).¹⁶¹

Tabulka č. 8: Pilíře konkurenceschopnosti dle WEF.

1. Instituce	- ovlivňuje investiční rozhodování - hraje klíčovou roli při rozdělování finančních prostředků - důležitost transparentnosti v potírání podvodů a podpoře investiční a spotřebitelské důvěry
2. Infrastruktura	- klíčové pro zajištění efektivního fungování hospodářství - nutnost zajištění kvalitního a stabilního energetického a telekomunikačního prostředí
3. Makroekonomické prostředí	- nutnost stabilního prostředí a udržitelné inflace - fiskální deficit a státní dluh na udržitelné výši
4. Zdravotnictví a základní vzdělávání	- zdravá pracovní síla a investice do zdravotnictví - dostupnost kvantitativního a kvalitního primárního vzdělávání
5. Vyšší vzdělávání a program celoživotního vzdělávání	- vzdělání kvalifikovanější pracovní síly schopné se adaptovat měnícímu se prostředí - kvalita sekundárního a terciárního vzdělání a existence tréninkových kurzů pro neustálé zlepšování pracovních schopností zaměstnanců
6. Efektivní trh se zbožím	- zajištění zdravého konkurenčního trhu se zbožím a službami a správného fungování tržních mechanismů
7. Efektivní pracovní trh	- efektivita a flexibilita pracovní síly - rovnoprávnost mužů a žen v podnikatelském prostředí
8. Rozvinutý finanční trh	- správné využití domácích i zahraničních finančních prostředků a investic - bezpečný, správně regulovaný, důvěryhodný a transparentní finanční systém
9. Technologická připravenost	- přizpůsobivost hospodářství a adaptace na nové technologie za účelem zvýšení produktivity
10. Velikost trhu	- velikost trhu jako prostředek lepšího a efektivnějšího využití zdrojů - v éře globalizace není nutné brát v potaz pouze národní trhy, ale spíše celé, provázané ekonomické oblasti (EU)

¹⁶¹ *Charting philippines 4Q 2018*. Chart Maker Company Limited.

11. Sofistikovanost podnikatelského prostředí	- kvalitní podnikatelská síť, kvantita a kvalita místních dodavatelů, vzájemná interakce
12. Inovace	- nutnost navržení a tvorby vysoce kvalitních produktů s vysokou přidanou hodnotou - veřejná i soukromá podpora inovací, podpora výzkumu a vývoje, spolupráce mezi univerzitami a firmami

Zdroj: World Economic Forum, The Global Competitiveness Report 2017–2018.

Výše uvedený přístup WEF ke konkurenceschopnosti spolu s postavením Filipín utváří přibližnou představu o současné situaci a tamních nedostatcích, které této zemi prozatím brání v lepším hodnocení. Právě dosažené skóre v indexu dokáže mnoho napovědět o vyspělosti dané země. Není náhodou, že naprostou většinu na posledních příčkách tvoří státy subsaharské Afriky, a naopak čelo žebříčku vedou výhradně vyspělé země OECD spolu s úspěšnými asijskými státy (Singapur, Hongkong, Tchaj-wan). Filipíny se nacházejí 56. pozici z celkem hodnocených 140 států.¹⁶² Některá z kritérií byla probrána již v předchozí kapitole práce (analýza makroekonomického prostředí, hodnocení institučních hledisek, propojenost domácího trhu se zahraničím) a nyní bude ještě podrobněji zkoumána problematika vzdělání, jakožto prvku hrajícího důležitou úlohu při rozdělování bohatství ve společnosti.

Zatímco při hodnocení základní gramotnosti populace vychází Filipíny průměrně v rámci ostatních asijských zemí (základní stupeň studia absolvuje 96 % obyvatel), při vyšších úrovních vzdělání již zaostávají.¹⁶³ Vzdělanost Filipínců se postupně zlepšuje, avšak je zapotřebí tamní systém nadále vylepšovat, jelikož propojenost dosažené úrovně vzdělání a chudoby je nepochybná. V tomto ohledu je nutno podotknout, že mladá generace má na Filipínách mnohem větší potenciál. Dle průzkumu z roku 2015 přes 75 % populace ve věku 15-24 let dokončilo střední či vyšší stupeň vzdělání. V porovnání s nejstarší generací (65 let a více), kde se toto číslo pohybuje kolem 35 %, je zde znatelný pozitivní posun. Nicméně, stále téměř polovina dospělých žijících v chudobě nedosáhla na více než základní úroveň vzdělání a méně jak 10 % jich úspěšně pokračovalo ve studiu i po střední škole.

¹⁶² *The Global Competitiveness Report 2018* [online]. Geneva, Switzerland: World Economic Forum, 2018 [cit. 2018-12-04]. ISBN 978-92-95044-76-0. Dostupné z: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf>.

¹⁶³ World Bank, 2018. Making growth work for the poor: a poverty assessment for the Philippines, s. 44.

Při srovnání s vyšší příjmovou skupinou (vyšší střední třída nad 15 USD/den), kde přibližně 70 % rodin je vedeno člověkem s vysokoškolským vzděláním, se jedná o znatelné rozdíly.¹⁶⁴

Neméně důležitá je následná propojenost pracovní trhu se vzdělávacím systémem. Na rozdíl od většiny sousedících asijských zemí, kde došlo k přesunu pracovní síly ze sektoru zemědělství do průmyslu, na Filipínách se většina takto uvolněných pracujících zapojila do sektoru služeb.¹⁶⁵ Dle zprávy Světové banky je zde nesoulad mezi nabídkou a poptávkou na pracovním trhu. Třetina zaměstnavatelů uvedla, že mají neobsazené pozice právě z důvodu nedostatku potenciálních zaměstnanců s potřebnými schopnostmi. Další zajímavostí je, že pracovníci s dokončeným vysokoškolským vzděláním stráví hledáním nové pracovní pozice v průměru 5,5 týdne, zatímco u lidí s nižším vzděláním je tato doba výrazně nižší. Navíc kolem 80 % lidí hledajících práci dokončilo střední či vysokoškolské vzdělání. Tento výrazný nesoulad tak může být indikací poměrně neefektivního systému vzdělávání na Filipínách.¹⁶⁶

Regionální pohled hraje další významnou roli v rozdílech mezi obyvateli. Městské a venkovské oblasti se liší v míře zaměstnanosti i podzaměstnanosti a podobné rozdíly jsou i mezi regiony navzájem. Zatímco městská populace se vyznačuje nižší zaměstnaností i podzaměstnaností, u venkovských oblastí tomu je obvykle naopak. Významné rozdíly v bohatství populace dokládá výše průměrné mzdy, kdy obyvatelé měst v průměru dosáhnou na příjem kolem 315 PHP/den, u venkovské části populace je to pouze 210 PHP/den (národní průměr je 263 PHP). Takto rozdílné postavení mají navzájem např. regiony NCR (výše zmíněné městské prvky) a Mindanaa (venkovská charakteristika regionu). Představu o situaci těchto dvou regionů pomůže utvořit procentuální vyjádření vysokoškolsky vzdělaných lidí. Zatímco v NCR se jedná o nejvyšší poměr z celých Filipín – 27 % pracovníků (oproti 10 % se základním či žádným vzděláním) – v ARMM se jedná o 8 % obyvatel (resp. 56 % se základním či nižším vzděláním).¹⁶⁷ Tabulka níže charakterizuje filipínské regiony z hlediska rodinných příjmů (resp. výdajů). I z těchto údajů lze vyčíst znatelné rozdíly mezi mnohými regiony – na jedné straně se tak opět nachází NCR s nejlepšími výsledky a naproti tomu chudší regiony (znovu především ARMM) s mnohem nižšími průměrnými příjmy. Regiony samotné tedy bezpochyby hrají velmi důležitou roli při determinaci průměrných příjmů obyvatel. Lidé žijící v bohatších částech země tak mají větší naději vyvarovat se životu

¹⁶⁴ World Bank, 2018. Making growth work for the poor: a poverty assessment for the Philippines, s. 38.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 58.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 60.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 60-62.

v chudobě. Trh práce je logicky ovlivněn hospodářskou strukturou daného regionu a mobilita pracovní síly se v tomto případě nezdá být schopná tyto rozdíly napravit.

Tabulka č. 9: Rodinné příjmy a výdaje v jednotlivých regionech Filipín.

Region	Celkový počet rodin (v tisících)	Průměrný příjem rodiny (v tisících PHP)	Průměrné rodinné výdaje (v tisících PHP)
NCR (National Capital Region)	2,917	379	325
CAR (Cordillera Administrative Region)	375	257	188
I (Ilocos Region)	1,105	204	159
II (Cagayan Valley)	771	195	140
III (Central Luzon)	2,386	259	211
IV-A (CALABARZON)	3,082	284	243
IV-B (MIMAROPA)	638	179	138
V (Bicol Region)	1,165	162	144
VI (Western Visayas)	1,604	202	163
VII (Central Visayas)	1,577	209	164
VIII (Eastern Visayas)	902	166	132
IX (Zamboanga Peninsula)	772	162	122
X (Northern Mindanao)	976	190	143
XI (Davao Region)	1,078	194	156
XII (SOCCSKSARGEN)	988	163	140
XIII (Caraga)	532	180	142

ARMM <i>(Autonomous Region in Muslim Mindanao)</i>	557	130	114
--	-----	-----	-----

Zdroj: Philippine Statistics Authority, 2017 Philippine Statistical Yearbook.

Trh práce se významně liší i v ohledu zaměstnanosti a výše mezd mezi pohlavími. Tři ze čtyř mužů jsou přítomni na trhu práce, zatímco u žen se jedná pouze o 50 % z nich. Průměrná mzda u žen je nižší než u mužů s tím, že rozdíly jsou vyšší především u skupin s nižším vzděláním – v rámci vysokoškolsky vzdělané skupiny jsou mzdy u žen „pouze“ na úrovni 92 % té u mužů (u ostatních skupin se jedná o 65-80 %).¹⁶⁸ Zajímavostí však zůstává, že v rámci dat z roku 2015 více žen dokončilo bakalářské (56 % žen oproti 44 % mužů) či ještě vyšší vzdělání (zde dokonce 59,9 % ku 40,1 %) než mužů.¹⁶⁹

Odlišnosti v úrovni dosaženého vzdělání se následně velmi výrazně projevují v rozdílech příjmů jednotlivých skupin filipínské populace. Mezi základní charakteristiky vysokoškolsky vzdělaných lidí na pracovním trhu patří kromě vyšší mzdy zejména nižší celková zaměstnanost (chudí lidé si nemohou dovolit delší dobu nepracovat) a nižší podzaměstnanost (u méně vzdělaných obyvatel je podzaměstnanost dvakrát vyšší). Nicméně především mzda je ukazatelem toho, jak velkou roli hraje dosažené vzdělání. U vysokoškolsky vzdělané části populace se mzda pohybuje na 2,5násobku středoškoláků, 3násobku lidí se základním vzděláním a 4násobku oproti lidem bez dosaženého vzdělání.¹⁷⁰

Porozumění vlivům nerovností umožní lépe pochopit jejich důsledky na společnost, pomocí čehož bude možno získat ten správný politický nástroj ke zkvalitnění života celé společnosti. Příjmové nerovnosti mají ve své podstatě silný vliv na psychiku a chování jednotlivce, což ve svém důsledku působí na celou společnost. Pokud se jedinec cítí méněcenný oproti zbytku společnosti, je zde mnohem větší předpoklad jeho nezačlenění a vyhranění se vůči zbytku spoluobčanů. Nízký sociální status je často doprovázen jistou úzkostí, což ve svém důsledku může vést ke stagnaci člověka a tímto k nadále se prohlubující nerovnosti vůči zbytku populace. Je zřejmé, že právě boj s vysoce nerovnými příjmy by měl

¹⁶⁸ World Bank, 2018. Making growth work for the poor: a poverty assessment for the Philippines, s. 61.

¹⁶⁹ Philippine Population Surpassed the 100 Million Mark (Results from the 2015 Census of Population). *Philippine Statistics Authority*.

¹⁷⁰ World Bank, 2018. Making growth work for the poor: a poverty assessment for the Philippines, s. 62.

být jedním z hlavních cílů moderních zemí. Jakékoliv napětí (ať už sociální či politické) ve společnosti je nebezpečné (bezpečnostně i ekonomicky) pro každý stát.

3.2 Vliv příjmových nerovností na Filipínách a možná řešení

Jaké jsou klíčové prvky v systému boje proti společenským nerovnostem a jak se v současné době k této problematice staví současná filipínská vláda v čele s prezidentem Duterte? Filipíny zažívají v poslední době poměrně úspěšné období (především z pohledu makroekonomického růstu) a jejich budoucnost velmi záleží na implementaci té správné hospodářské a sociální politiky ze strany vlády. Následující strany se věnují popisu možností řešení značných příjmových nerovností v případě filipínské populace.

S růstem bohatství společnosti narůstá role přerozdělování jejích zdrojů. Jedná se o jednu z nejdůležitějších hospodářských funkcí vlády. Proces přerozdělování je navázán na systém výběru daní a plánování výdajů. Pomocí transferů se vlády snaží o udržení minimální úrovně zdraví, výživy a příjmů svých obyvatel.¹⁷¹ V rámci daní pak nastává otázka, kdo nese vyšší daňové břemeno a zda nastavený systém daní slouží k potlačení nerovností ve společnosti. Z tohoto důvodu se často hovoří o problematice progresivity / degresivity vládních programů. Pokud je daňový systém nastavený tak, že nejnížší sociální skupiny obyvatel jsou ve své podstatě čistými příjemci transferů, a naopak nejvyšší vrstvy mají nejvyšší průměrnou daňovou sazbu, hovoří se o progresivně nastaveném systému. Mezi degresivní prvky ve své podstatě lze zařadit např. daň z přidané hodnoty, které jsou pro každého jednotlivce nastaveny stejně bez ohledu na jeho příjem. Degresivní daň tak mohou často do značné míry eliminovat dopad progresivního nastavení. Současně nastavený systém daně z příjmu na Filipínách je v tomto ohledu velmi konstruktivní (v rámci boje proti tamním nerovnostem) a nastavený progresivně (viz tabulka č. 6). Směr, jakým se filipínské vlády vydaly, by tak mohl nadále přispět k potlačení tamních příjmových nerovností a s pomocí správně nastavených transferových plateb nadále pomoci vyvést další obyvatele z chudoby. I dle MMF a autorů z WID¹⁷² se právě transfery spolu s nastavením systému přímých daní nejvíce podílí na redukci nerovností.¹⁷³ Aplikace vysoké progresivity u nejbohatší části obyvatel je

¹⁷¹ SAMUELSON, Paul Anthony a William D. NORDHAUS. *Ekonomie: 18. vydání.*, s. 322.

¹⁷² *World Inequality Report 2018*. World Inequality Lab. s. 258.

¹⁷³ Jednoduše lze tento princip uvést na následujícím příkladě. Pokud je sazba této daně nastavena na 50 % u částky nad 1 mil., člověk vydělávající 2 mil. by na dani odvedl 500 tis. (při výdělku 3 mil. by odvedl 1 mil. apod.).

rozhodně jednou z předních cest pro státy s tímto společenským problémem. Problém však nastává u rozvíjejících se států, kde vlády nemají na fiskální redistribuci dostatečné prostředky. Tyto státy spoléhají mnohem více na regresivní nepřímé daně a míra progresivity je zde omezena. Pro chudší státy je dále doporučeno více danit luxusní zboží a produkty s negativními dopady na společnost (alkohol, tabák, fosilní paliva apod.). Spolu s tím je zmiňována potřeba větší daňové zátěže příjmů z kapitálu, jelikož jsou tyto příjmy v průměru zatíženy menší daňovou povinností a za poslední dekády jejich podíl v rámci příjmů vzrostl.¹⁷⁴ Takto daněné bohatství může být dále doprovázeno daňovou sazbou na dary, dědictví či nemovitosti.¹⁷⁵ Právě současná daňová reforma na Filipínách, zavedená začátkem roku 2018, je dalším krokem, který by měl zemi přivést k rovnoměrnějšímu rozložení bohatství tamních obyvatel. První fáze reformy¹⁷⁶ prosazované prezidentem Duterte by měla dle slov filipínského ministerstva financí přivést „jednodušší, spravedlivější a efektivnější“ daňový systém. Jedním z cílů TRAIN je zlepšení infrastruktury a posílení sociálních služeb.¹⁷⁷ V dalších fázích by mělo postupně dojít k modernizaci fiskálních pobídek pro investory, zvýšení daně z alkoholu a tabáku či zvýšení finanční podpory pro všeobecný zdravotní systém.¹⁷⁸ Dále by mělo dojít ke snížení daní z nemovitostí (na jednotnou 6procentní hranici s možností základního odpočtu ve výši 5 mil. PHP či 10 mil. PHP v případě rodinného domu) a darovací daně (taktéž 6 % při daru nad 250 tis. PHP/rok).¹⁷⁹ Je evidentní, že filipínská vláda se snaží svůj daňový systém znatelně modernizovat. V rámci problematiky nerovností se na první pohled jeví jako neefektivní snížení darovací daně, avšak pokud se vezme v úvahu možnost zmíněných odpočtů, je zřejmé, že právě chudší občané budou od této daně pravděpodobně osvobozeni (či alespoň méně postiženi). Další dobrou zprávou je v tomto ohledu zavedení vyšší daně na některé luxusní výrobky (zde např. spotřební daň na automobily, která má být nastavena velmi progresivně při změně daňové zátěže především u nejdražších vozů).¹⁸⁰ Kromě výše zmíněných pozitivních přístupů

¹⁷⁴ *Fiscal monitor: Tackling Inequality*. International Monetary Fund (IMF).

¹⁷⁵ Tamtéž.

¹⁷⁶ Jedná se o *The Tax Reform for Acceleration and Inclusion (TRAIN)*, jež je součástí širší a postupně zaváděné změny daňového systému (*comprehensive tax reform program - CTRP*). Oficiálně se jedná o *Republic Act No. 10963*.

¹⁷⁷ What is the Tax Reform Program?. *Department of Finance* [online]. Department of Finance [cit. 2018-12-04]. Dostupné z: <http://www.dof.gov.ph/taxreform/index.php/train/>.

¹⁷⁸ Comprehensive Tax Reform Program. *Department of Finance* [online]. Department of Finance [cit. 2018-12-04]. Dostupné z: <https://www.dof.gov.ph/taxreform/>.

¹⁷⁹ Comprehensive Tax Reform Program (CTRP) Package 1 and 2. *Investor Relations Office* [online]. Department of Finance, 2018 [cit. 2018-12-04]. Dostupné z: https://iro.ph/article_doc/64e4aa73_5%20DOF.pdf.

¹⁸⁰ Comprehensive Tax Reform Program (CTRP) Package 1 and 2, *Investor Relations Office*.

z pohledu potlačení příjmových nerovností na Filipínách se souhrnná daňová reforma zabývá také zdaněním kapitálu. V tomto ohledu se naopak filipínská vláda vydává směrem zjednodušení a snížení daňové zátěže na kapitálové investice ve snaze o růst na kapitálovém trhu. Naopak burzovní služby by měly být zdaněny více.¹⁸¹ I když pokles daňové zátěže na některé kapitálové příjmy (plynoucí z investic) by mohl být kritizován z pohledu příjmových nerovností (dle zmíněné teorie by právě kapitál měl být v dnešní cílem zvyšování daňové zátěže, jelikož příjmy z kapitálu podporují celkovou nerovnost výrazněji ve prospěch nejbohatší části obyvatel), je snaha o podporu investic pochopitelná.

Jak již bylo z části naznačeno v předchozích částech textu, jedním z problémů v případě Filipín a jejich boje proti nerovnostem je podzaměstnanost, těžší pozice pro mladé a vzdělané na pracovním trhu a relativně nízká míra urbanizace. Geografická charakteristika Filipín přirozeně nahrává relativně nižšímu zastoupení populace ve městech, ovšem právě lepší pracovní možnosti ve městech pro mladé by mohly pomoci vyřešit problém, kterým je emigrace mladých, vzdělaných pracovníků do zahraničí. Filipíny se se svoji mírou urbanizace v loňském roce (46,7 % dle Světové banky) vyrovnají Thajsku, nicméně např. Korea či Malajsie dosahují hodnot kolem 80 %.¹⁸² S nedostatečnou urbanizací souvisí právě zmíněná podzaměstnanost. Obyvatelé ve venkovských regionech jsou především tímto trendem postiženi. Nedostatečně velká nabídka práce tak zde má za následek nižší pracovní využití zaměstnanců. Při pohledu na statistická hodnocení zaměstnanosti a vzdělání jsou ženy v poněkud paradoxní situaci. Na jedné straně se jedná o erudovanější část populace, na druhé straně jsou nedostatečně zastoupeny na trhu práce. Větší otevření trhu ženám by nepochybně prospělo filipínské společnosti jako celku, avšak jedná se o dlouhodobější a komplikovanější společenský problém. I přes snahy vlády o propagaci rovnoprávnosti žen na pracovním trhu, kladný posun je pouze velmi pomalý. Důvodem je především sociokulturní nastavení tamní společnosti. Filipíny tak mají na jedné straně relativně velkou zásobu kvalifikované, vzdělané pracovní síly, ale díky restrikcím pracovního trhu je často nevyužívána.¹⁸³

V souvislosti s pracovním trhem však mají Filipíny jednu značnou výhodu. Pozitivním trendem je demografická struktura populace¹⁸⁴, kdy se mediánový věk pohybuje na úrovni

¹⁸¹ Philippine Comprehensive Tax Reform Plan. SGV & Co. [online]. SGV & Co. [cit. 2018-12-04]. Dostupné z: <http://www.sgv.ph/tax-reforms/a-quick-guide-to-the-proposed-comprehensive-tax-reform/>.

¹⁸² World Bank. World Bank Data.

¹⁸³ *Philippines labour market risk report - Q3 2018*. (2018). London: Business Monitor International. Dostupné z: <https://search-proquest-com.zdroje.vse.cz/docview/2055396802?accountid=17203>.

¹⁸⁴ Viz příloha č. 2.

24,3 let¹⁸⁵ a do budoucna je populační vývoj z pohledu pracovního trhu velmi kladným „aktivem“.

Dle autorů z WID¹⁸⁶ je rovnější přístup ke vzdělání dalším významným faktorem. Zmíněné statistiky z předchozích částí textu jasně naznačují, že právě vzdělání je velmi silným faktorem determinujícím výši mzdy. Lidé s vysokoškolským vzděláním mají na Filipínách mnohem vyšší platy, a pokud není vzdělání přístupné pro všechny, bohatší části populace nadále bohatnou (díky dostupnosti vzdělání z jejich strany) a chudí lidé se jen těžko vymaní z „mezigenerační pasti“ (chudí rodiče nemají peníze na vzdělání pro své potomky a ti mají nadále hůře placenou práci atd.). Filipínský vzdělávací systém je stále podfinancován a i přes snahy současné vlády o jeho zpřístupnění, se stále jedná o jednu z velkých slabín celé filipínské společnosti.¹⁸⁷ Poslední dostupná data Světové banky z roku 2009 hovoří o financování o výši pouhých 2,7 % HDP. V porovnání s ostatními státy regionu (východní Asie a Pacifik vyjma vysoko příjmových zemí) se jedná o značný deficit. Tyto státy přispívaly na svůj vzdělávací systém v průměru 4,5 % (data z roku 2013).¹⁸⁸

Filipínská vláda by měla využít současného úspěšného období ekonomického růstu a skutečně reformovat výše zmíněné prvky (dokončení daňové reformy, investice do vzdělání) a zároveň se pokusit napravit nevyváženost v rozložení bohatství v rámci jednotlivých filipínských regionů. Některé sociokulturní aspekty jsou dlouhodobějšího rázu, ale propagace zrovnoprávnění ze strany vlády by je mohla do určité míry urychlit. Filipíny před sebou mohou mít velmi perspektivní budoucnost, pokud se jejich společnost a politici představitelé vydají tím správným směrem. Snížení příjmových nerovností je z dlouhodobého hlediska společensky i ekonomicky výhodné.

¹⁸⁵ Philippine Population Surpassed the 100 Million Mark (Results from the 2015 Census of Population). *Philippine Statistics Authority*.

¹⁸⁶ *World Inequality Report 2018*. World Inequality Lab. s. 269.

¹⁸⁷ Philippines labour market risk report - Q3 2018. Business Monitor International.

¹⁸⁸ World Bank. World Bank Data.

Závěr

Svět čelí v dnešní době mnohým globálním výzvám – ať už se jedná o velmi diskutované (dost možná však nedostatečně řešené) globální oteplování, prvky globalizace, jež ovlivňují nejrozličnější oblasti lidského života, či otázky kybernetické bezpečnosti a mezinárodní (ne)spolupráce. Příjmové nerovnosti jsou bezpochyby jedním z podobně významných témat. Jedná se problematiku, se kterou se více či méně potýkají všechny státy světa. Současné rozložení bohatství je svoji nerovnoměrností velkým rizikem pro nejednu společnost. Tato práce využila dosavadně provedeného výzkumu v této oblasti, jež byl následně aplikován na případ Filipín.

První kapitola identifikovala teoretické pojmy bezprostředně související s tématem nerovností, na které bylo rovněž nahlíženo jak z individuálního, tak společenského hlediska. Současný světový vývoj příjmů velmi ohrožuje především střední třídu. Zmíněná data jasně indikovala rostoucí tlak právě na tuto část obyvatelstva. Charakteristika současného vývoje identifikovala probíhající krizi střední třídy především v zemích Západu. Jelikož je právě střední třída pokládána za jeden ze základních stabilizačních pilířů společnosti, je tento trend ve svém principu značně rizikovým pro takto postižené státy. Významnou roli rovněž hraje míra kvalifikovanosti pracovní síly na pracovním trhu. V současném globalizovaném světě je pro rozvinuté ekonomiky mít dostatečně kvalifikované pracovníky. Přesun levné výroby do zahraničí souvisí s rostoucí poptávkou po zaměstnancích s vyššími odbornými znalostmi. Často tak dochází k růstu relativní mzdy kvalifikovaným pracovníkům a příjmové nerovnosti se zvyšují. Jako jedno z možných řešení této situace jsou zmíněny vyšší investice do vzdělání, kde by zájmem státu měla být podpora jeho všeobecné a stejné dostupnosti.

V druhé kapitole byla zmíněna historická souvislost s nynější podobou filipínské společnosti a její aktuální vývoj. I přes velmi úspěšné období růstu filipínského hospodářství z makroekonomického pohledu, je zde stále mnoho nedostatků, jež Filipínám brání v dosažení vyšší efektivity a z pohledu filipínské vlády je zapotřebí na těchto indikátorech zapracovat. Kvalitně provedené reformy za současného pozitivního trendu celosvětového hospodářství by mohly Filipíny ochránit před výraznějšími problémy v době případné recese. Jednou z mezinárodně působících institucí pravidelně zkoumajících filipínský vývoj je Světová banka a její index *Doing Business*. Cílem tohoto indexu je zhodnocení podnikatelského prostředí z více různých hledisek. Takovéto hodnocení může do určité míry naznačit atraktivitu daného

trhu pro zahraniční investory. V tomto ohledu mezi základní bariéry na Filipínách patří přílišná a neefektivní byrokracie, jež má za následek složitější založení podniku, a korupce. Korupční prostředí je kritizováno rovněž prostřednictvím *Transparency International*, jež zde zaznamenalo v posledních letech zhoršující se trend. *TI* se dále znepokojena mírou svobody tisku, která může souviset s určitými autoritativními tendencemi současného prezidenta Duterteho. Mezi základní výstupy této části práce patří hodnocení souvislosti výše dosaženého vzdělání s pobíranou mzdou. Propojenost těchto dvou kritérií je na Filipínách značná, což potvrzují dostupné výzkumy a publikovaná data. Vysokoškolsky vzdělaní lidé na Filipínách pobírají až 4,5krát vyšší mzdu oproti pracovníkům bez dokončeného vzdělání.

Regionální struktura Filipín byla podrobněji zkoumána v páté podkapitole textu. Z dostupných dat bylo zjištěno, že v charakteru hospodářství jednotlivých regionů na Filipínách existují značné rozdíly. Na jedné straně stojí NCR se svým výsadním postavením, oproti kterému stojí jako protipól ARMM. Pokud se k jejich charakteristice připojí analýza obyvatel venkova a měst, je tato souvislost velmi podobná. NCR lze zařadit jako typicky městský region, kde je větší procentuální zastoupení lidí zaměstnaných v sektoru služeb (nicméně zdejší zaměření na tento sektor je v porovnání se zbytkem Filipín až extrémní a nadměrně rozvinutý), vysokoškolsky vzdělaných obyvatel a nižší podzaměstnanosti. ARMM je naopak podobný charakteristice venkovské části populace, kde je většina regionálního HDP tvořena zemědělstvím, které ve své podstatě nevyžaduje kvalifikovanou pracovní sílu. Charakter hospodářství i zde úzce souvisí s kvalifikovaností a vzděláním obyvatel. Oproti NCR, kde je 27 % pracovníků vysokoškolsky vzdělaných a pouze 10 % z nich má základní či žádné vzdělání, v ARMM se jedná o pouhých 8 % lidí s vystudovanou vysokou školou a naopak více jak polovina (56 %) má základní či žádné vzdělání. Dalším problémem Filipín a tamního pracovního trhu je odlišnost přístupu k mužům a ženám. Paradoxem je v tomto případě fakt, že zatímco ženy jsou více úspěšné v dosažení vysokoškolského vzdělání, jejich přítomnost na trhu práce je mnohem menší než u zástupců opačného pohlaví. Pouze polovina filipínských žen se zapojuje do pracovního trhu a jejich mzdy jsou výrazně nižší než u mužů (tento rozdíl klesá s dosaženým vzděláním). Postavení žen na Filipínách je však poměrně silně spojeno s tamním sociokulturním prostředím a zlepšení jejich postavení (a přístupu k nim) je spíše otázkou dlouhodobého společenského vývoje.

Poslední podkapitola diplomové práce se zaměřuje na možná řešení příjmových nerovností. Doporučená opatření jsou definována na základě charakteristiky filipínského

hospodářství a společnosti, zkoumané v předešlých částech práce. V návaznosti na zmíněné možnosti je popsán i současný postoj filipínské vlády a její snahy o reformy, které by mohly vývoj příjmových nerovností v zemi ovlivnit. Mezi hlavní popisovaná opatření byl zařazen princip progresivity. Probíhající daňová reforma na Filipínách právě mnohé progresivní prvky obsahuje, a pokud se v tomto směru podaří nadále udržovat reformní kurz, je zde oprávněný předpoklad snížení nerovností i v budoucnu.

Problémy Filipín však hodně souvisí s podobou tamního pracovního trhu. Jedním z aspektů je již zmiňované postavení žen ve společnosti a jejich nerovný přístup k práci a mzdě. Mnohé venkovské oblasti se navíc potýkají s příliš velkou podzaměstnaností a mnozí Filipínci tak nemají možnost se dostatečně pracovně angažovat. Míra nezaměstnanosti se na Filipínách pohybuje na velice nízké úrovni (lehce nad 5 %), ale právě podzaměstnanost je identifikována jako jeden z důvodů pokračujících nerovností v příjmech mezi tamními obyvateli. Podzaměstnanost dosahuje na Filipínách hodnot kolem 18 % a vzhledem k tomu, že městské oblasti jsou jí postiženy méně (naopak je zde větší míra nezaměstnanosti), je logické, že ve venkovsky zaměřených regionech bude tato hodnota ještě vyšší. Dle Světové banky nebyl pokles v nezaměstnanosti za poslední léta dostatečně doprovázen poklesem v podzaměstnanosti. Dalším doporučením pro filipínskou vládu je zvýšení investic do vzdělání. Filipíny mají dlouhodobě podfinancované školství, které zde bylo mohutně budováno v době americké kolonizace. Právě Američané po vyhrané válce se Španělskem zavedli na Filipínách angličtinu jako oficiální jazyk a přispěli tak ke sjednocení výuky a jazykové roztržitosti Filipín. Pokud se podaří obnovit dostatečně velké investice do tamního systému školství a otevřou se větší možnosti pro chudé části obyvatel, Filipíny mají velký potenciál stát se jedním z důležitých světových hráčů. Křesťanství (pozůstatek z dob španělské kolonizace) a angličtina dávají Filipínám specifické postavení v regionu. Spolu s pozitivně se vyvíjející demografickou strukturou, která predikuje filipínskou populaci v roce 2045 na 142 mil. (navíc dnešní mediánový průměrný věk Filipínců je pouze lehce přes 24 let), se Filipíny jeví jako jeden z velmi atraktivních cílů pro investory.

Pro čtenáře zabývajících se Filipínami a jejich současným vývojem bude jistě zajímavé sledovat pozici Filipín v mezinárodním srovnání. Asie (a jihovýchodní Asie především) je region plný změn a rychlého postupu v nejrůznějších oblastech lidského života. Z poslední doby se zdá, že dlouhodobá filipínská orientace na USA by mohla být ohrožena. Je otázkou, zda nedávné snahy o navázání lepších vztahů s Čínou ze strany prezidenta Duterteho budou pouhým krátkodobým výkyvem, či se bude jednat o dlouhodobou strategii. Právě asijské státy

jsou v dnešní době těmi, kteří ze současného vývoje těží nejvíce a progres vývoje tamních společností a zdejší střední třídy je v kontrastu s některými problémy států Západu (názorová rozdělenost společnosti, klesající podíl střední třídy, rostoucí míra izolacionismu). Příjmové nerovnosti jsou tématem, které lze rozebírat jak z ekonomického, tak sociálního hlediska. Cílem textu nebylo poskytnutí komplexního náhledu (to ani není v možnostech této práce), ale spíše vybrání těch základních, které s nerovnostmi na Filipínách úzce souvisí a následně pomocí jejich identifikace poskytnout návrhy a doporučení na jejich zmírnění.

I když je každý stát ve své podstatě velmi originální, některé prvky lze aplikovat i z obecného hlediska. V případě možností snižování příjmových nerovností se jedná především o vzdělání, míru progresivity, sociokulturní prostředí (postavení žen a menšin ve společnosti). Současný svět je dynamické, provázané a komplikované prostředí. Od doby poslední celosvětové hospodářské krize uplynula již skoro celá dekáda a úspěšné ekonomické období nebude pokračovat neustále. Chudé skupiny obyvatel jsou zároveň tou existenčně nejvíce ohroženou skupinou obyvatel v případě hospodářského propadu. Kumulace majetku v rukou nejbohatších obyvatel je problémem, na který poukazují mnozí světoznámí ekonomové. Mezi přední odborníky, kteří značnou část svého života věnovali studiu a popularizaci problematiky příjmových nerovností, bezesporu patří Anthony Atkinson a Thomas Piketty. Jejich společná práce je viditelná na projektu *World Inequality Database*, jež se tímto negativním fenoménem poslední doby zabývá vsutku podrobně a zahrnuje mnohé další světově uznávané odborníky. Význam nerovností si uvědomuje nemalá část vědců a do budoucna je třeba jejich výzkum podporovat. Z tohoto pohledu je nutné problémy nerovností propagovat i v rámci širší veřejnosti, která jako jediná má sílu přimět politiky adekvátně jednat. Je zřejmé, že rozdíly v příjmech a bohatství zde budou existovat vždy (ekonomicky ani není výhodné se za každou cenu snažit o absolutní příjmovou rovnost), ale je třeba je udržet na udržitelné úrovni, jež neohrozí stabilitu společnosti. Obyvatelé, kteří mají pocit vyloučenosti, neúspěchu, frustrace budou představovat nejen ekonomickou, ale dost možná také bezpečnostní hrozbu. Ve světě je dnes mnoho příkladů takto se cítících občanů. Ať už se podíváme na rozdělenost americké veřejnosti, touhu po tvrdší, až autoritářské, ruce v Brazílii či dnešní Filipíny pod prezidentem Duterte. Právě on je dle mnohých představitelem autoritářství a jeho snahy o federalizaci země vnímají s nedůvěrou. Čím více lidí se bude podílet v odpovídající míře na prosperitě společnosti (resp. budou mít takovýto pocit), tím poklidnější a dlouhodobě úspěšnější společnost bude.

Seznam literatury

About ASEAN. ASEAN [online]. [cit. 2018-06-20]. Dostupné z: <http://asean.org/asean/about-asean/>.

AGUIAR, Mark a Mark BILS. Has Consumption Inequality Mirrored Income Inequality? *National Bureau of Economic Research* [online], 2011, (Working Paper 16807) [cit. 2018-01-17]. Dostupné z: <http://www.nber.org/papers/w16807.pdf>.

ALVAREDO, Facundo, Lucas CHANCEL, Thomas PIKETTY, Emmanuel SAEZ a Gabriel ZUCMAN. *World Inequality Report 2018* [online]. In: World Inequality Lab, 2017 [cit. 2018-06-13]. Dostupné z: <http://wir2018.wid.world/files/download/wir2018-full-report-english.pdf>.

APPENDIX A: Methodology and Computation of the Global Competitiveness Index 2017–2018. In: SCHWAB, Klaus. *The Global Competitiveness Report 2017–2018* [online]. Geneva, Switzerland: World Economic Forum, 2017 [cit. 2018-11-23]. ISBN 978-1-944835-11-8. Dostupné z: <http://www.cdi.org.pe/pdf/IGC/2017-2018/TheGlobalCompetitivenessreport2017%E2%80%932018.pdf>.

ATKINSON, A. B. *Ekonomika nerovnosti*. V Brně: BizBooks, 2016. ISBN 978-80-265-0508-2.

BLOOM, Greg. *Filipíny*. Praha: Svojtka & Co., 2013. Z řady průvodců Lonely Planet. ISBN 978-80-256-0842-5.

BRIAN, Keeley. Income Inequality: The Gap between Rich and Poor. In: *OECD Insights* [online]. Paris: OECD Publishing, 2015 [cit. 2018-01-13]. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264246010-en>. ISBN 978-9264-24601-0. ISSN 1993-6753.

Comprehensive Tax Reform Program (CTRP) Package 1 and 2. *Investor Relations Office* [online]. Department of Finance, 2018 [cit. 2018-12-04]. Dostupné z: https://iro.ph/article_doc/64e4aa73_5%20DOF.pdf.

Comprehensive Tax Reform Program. *Department of Finance* [online]. Department of Finance [cit. 2018-12-04]. Dostupné z: <https://www.dof.gov.ph/taxreform/>.

Corruption Perceptions Index. *Transparency International* [online]. 2017 [cit. 2018-06-20]. Dostupné z: <https://www.transparency.org/research/cpi/overview>.

Data. *World Inequality Database* [online]. [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: <http://wid.world/data/>.

Davos 2017 - Squeezed and Angry: How to Fix the Middle-Class Crisis. In: *Youtube* [online]. 20. 1. 2017 [vid. 2018-06-16]. Kanál uživatele World Economic Forum. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=tR-9u_UzgIU.

Doing Business in Philippines. *World Bank Group* [online]. World Bank Group, 2018 [cit. 2018-06-20]. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/philippines>.

Employment Situation in January 2018 (Final Results). *Philippine Statistics Authority* [online]. 2018 [cit. 2018-06-19]. Dostupné z: <https://psa.gov.ph/content/employment-situation-january-2018-final-results>.

Filipíny: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled. *BusinessInfo.cz* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí (MZV), 2018 [cit. 2018-06-20]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/filipiny-zakladni-charakteristika-teritoria-19331.html>.

Fiscal monitor: Tackling Inequality [online]. In: Washington: International Monetary Fund (IMF), 2017 [cit. 2018-06-14]. ISBN 978-1-48431-741-9. Dostupné z: <https://www.imf.org/~media/Files/Publications/fiscal-monitor/2017/October/pdf/fm1702.ashx?la=en>.

Frequently asked questions. *World Inequality Database* [online]. [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <http://wid.world/wid-world/>.

FÜRST, Tomáš. Fetiš čísel: Jak neměřit nerovnost. *Finmag.cz* [online]. 2012 [cit. 2018-04-06]. Dostupné z: <https://finmag.penize.cz/ekonomika/266516-fetis-cisel-jak-nemerit-nerovnost>.

GeoCurrents Maps of Population Density. *GeoCurrents* [online]. [cit. 2018-06-19]. Dostupné z: <http://www.geocurrents.info/wp-content/uploads/2016/02/Philippines-Population-Density-Map.png>.

Gross Regional Domestic Product [GRDP]: Base Year: 2000, 2015–2017 [online]. In: Quezon City, Philippines: Philippine Statistics Authority, 2018 [cit. 2018-11-23]. ISSN 0119-4518. Dostupné z: https://psa.gov.ph/sites/default/files/attachments/grdp/GRDP%20Publication_no%20map.pdf.

Hendrickson, K. (1967). Reluctant Expansionist: Jacob Gould Schurman and the Philippine Question. *Pacific Historical Review* [online]. 1967, **36**(4), 405-421. DOI:10.2307/3636775. Dostupné z: www.jstor.org/stable/3636775.

Highlights of the 2010 Census-Based Population Projections. *Philippine Statistics Authority* [online]. 2016 [cit. 2018-06-20]. Dostupné z: <https://psa.gov.ph/content/highlights-2010-census-based-population-projections>.

Highlights of the Philippine Population 2015 Census of Population. *Philippine Statistics Authority* [online]. 2016 [cit. 2018-11-23]. Dostupné z: <https://psa.gov.ph/content/highlights-philippine-population-2015-census-population>.

Charting philippines 4Q 2018. (2018). (). Pathum Thani: Chart Maker Company Limited. Dostupné z: <https://search-proquest-com.zdroje.vse.cz/docview/2117119119?accountid=17203>.

CHUA, Kevin. *Philippines Economic Update: Investing in the future* [online]. In: Washington, D.C.: World Bank Group, 2018 [cit. 2018-06-19]. Dostupné z: <http://pubdocs.worldbank.org/en/280741523838376587/Philippines-Economic-Update-April-15-2018-final.pdf>.

Income inequality measures. *BMJ Journals* [online]. [cit. 2018-04-11]. Dostupné z: <http://jech.bmj.com/content/61/10/849>.

Income Tax. *Bureau of Internal Revenue* [online]. 2018 [cit. 2018-06-19]. Dostupné z: https://www.bir.gov.ph/index.php/tax-information/income-tax.html#it_rates.

Inflation rates. *Bangko Sentral ng Pilipinas* [online]. Philippine Statistics Authority (PSA), 2018 [cit. 2018-12-06]. Dostupné z: http://www.bsp.gov.ph/statistics/spei_new/tab34_inf.htm.

Inflation Targeting: The BSP's Approach to Monetary Policy. *Bangko Sentral ng Pilipinas* [online]. [cit. 2018-06-19]. Dostupné z: <http://www.bsp.gov.ph/monetary/targeting.asp>.

Interest Rates. *Bangko Sentral ng Pilipinas* [online]. 2018 [cit. 2018-11-23]. Dostupné z: <http://www.bsp.gov.ph/statistics/keystat/winteresrates.htm>.

JOHNSON, Nathaniel a David JOHNSON. *Where are the Middle Class in OECD Countries?* [online]. In: Dresden: 34th IARIW General Conference, 2016 [cit. 2018-06-16]. Dostupné z: <http://www.iariw.org/dresden/johnson.pdf>.

KELLER, Jan. *Úvod do sociologie*. 5. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-864-2939-3.

Koutsoukis, J., & Calonzo, A. (2018, Feb 08). Duterte's bid to give away power raises eyebrows in manila. *Bloomberg Wire Service*. Dostupné z: <https://search-proquest-com.zdroje.vse.cz/docview/2007502641?accountid=17203>.

MACHKOVÁ, Hana. *Mezinárodní marketing: nové trendy a reflexe změn ve světě*. 3., aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Grada, c2009. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-2986-2.

Middle Easterners See Religious and Ethnic Hatred as Top Global Threat: Europeans and Americans Focus on Inequality as Greatest Danger [online]. Pew Research Center, October, 2014 [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <http://assets.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/2/2014/10/Pew-Research-Center-Dangers-Report-FINAL-October-16-2014.pdf>.

MILANOVIC, Branko, Peter H. LINDERT a Jeffrey G. WILLIAMSON. Measuring ancient inequality. *Policy Research Working Paper* [online]. World Bank Group, 2007 [cit. 2018-04-06]. Dostupné z: <http://siteresources.worldbank.org/INTDECINEQ/Resources/AncientInequality.pdf>.

MINCER, Jacob. Investment in Human Capital and Personal Income Distribution. *Journal of Political Economy* [online]. 1958, **66**(4), 281–302 [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/1827422.

Monetary Policy Decisions. *Bangko Sentral ng Pilipinas* [online]. 2018 [cit. 2018-11-23]. Dostupné z: <http://www.bsp.gov.ph/monetary/monetary.asp>.

Moody's assigns provisional (P)Baa2 rating to the Philippines' global bond offering. *Moody's* [online]. Moody's Corporation, 2018 [cit. 2018-06-21]. Dostupné z: https://www.moody's.com/research/Moodys-assigns-provisional-PBaa2-rating-to-the-Philippines-global-bond--PR_378039.

Moody's: Overheating risks in Philippines not material. *Moody's* [online]. Moody's Corporation, 2018 [cit. 2018-06-21]. Dostupné z: https://www.moody's.com/research/Moodys-Overheating-risks-in-Philippines-not-material--PR_381668.

MOGATO, Manuel. Philippine-U.S. war games to include allies Japan, Australia. *Reuters* [online]. Manila, 2018 [cit. 2018-06-18]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us->

philippines-usa-defence/philippine-u-s-war-games-to-include-allies-japan-australia-idUSKBN1HQ1B5.

MORAN, Timothy Patrick. Kuznets's Inverted U-Curve Hypothesis: The Rise, Demise, and Continued Relevance of a Socioeconomic Law. *Sociological Forum* [online]. 2005, **20**(2), 209–244. [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/4540893.

Muggah, R. (2018, Nov 03). Will turning right lead brazil the wrong way? *The Globe and Mail*. Dostupné z: <https://search-proquest-com.zdroje.vse.cz/docview/2128467809?accountid=17203>.

National Capital Region. *LOCAL GOVERNMENT ACADEMY* [online]. [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: <https://lga.gov.ph/region/national-capital-region>.

NIÑO-ZARAZÚA, Miguel, Laurence ROOPE a Finn TARP. GLOBAL INEQUALITY: RELATIVELY LOWER, ABSOLUTELY HIGHER. *Review of Income and Wealth* [online]. 2017, **63**(4), 661-684 [cit. 2018-04-11]. DOI: <https://doi.org/10.1111/roiw.12240>. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/roiw.12240>.

OECD: Wealth. *OECD.Stat* [online]. OECD [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=WEALTH>.

Overseas Filipinos. *Philippine Statistics Authority* [online]. 2016 [cit. 2018-06-20]. Dostupné z: <https://www.psa.gov.ph/tags/overseas-filipinos>.

Philippine Comprehensive Tax Reform Plan. *SGV & Co.* [online]. SGV & Co. [cit. 2018-12-04]. Dostupné z: <http://www.sgv.ph/tax-reforms/a-quick-guide-to-the-proposed-comprehensive-tax-reform/>.

Philippine Population Density (Based on the 2015 Census of Population). *Philippine Statistics Authority* [online]. 2017 [cit. 2018-11-23]. Dostupné z: <https://psa.gov.ph/population-and-housing/node/62690>.

Philippine Population Surpassed the 100 Million Mark (Results from the 2015 Census of Population). *Philippine Statistics Authority* [online]. 2017 [cit. 2018-11-23]. Dostupné z: <https://psa.gov.ph/population-and-housing/node/120080>.

Philippines Economic Update, October 2018 : Staying in the Course Amid Global Uncertainty [online]. Washington, DC.: World Bank, 2018 [cit. 2018-12-06]. Dostupné z: <http://documents.worldbank.org/curated/en/209201538533339474/pdf/130421-PEU-October-2018-WEB3.pdf>.

PHILIPPINES: Federalism plans may be frustrated. (2018, Apr 10). *Oxford Analytica Daily Brief Service*. Dostupné z: <https://search-proquest-com.zdroje.vse.cz/docview/2023419428?accountid=17203>.

Philippines. *Index of Economic Freedom* [online]. 2018 [cit. 2018-06-20]. Dostupné z: <https://www.heritage.org/index/country/philippines>.

Philippines labour market risk report - Q3 2018. (2018). London: Business Monitor International. Dostupné z: <https://search-proquest-com.zdroje.vse.cz/docview/2055396802?accountid=17203>.

PIKETTY, Thomas. *Kapitál v 21. století*. Praha: Knižní klub, 2015. Universum (Knižní klub). ISBN 978-80-242-4870-7.

PINI, Davide. *The Kuznets Curve and Inequality: A Comparative Study of 27 OECD Countries Across 30 years of Neo-Liberal Economic Policies* [online]. [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <http://econ.jhu.edu/wp-content/uploads/sites/27/2016/02/Pini-The-Kuznets-Curve-and-Inequality.pdf>. Economics Senior Honors Thesis. Johns Hopkins University. Vedoucí práce Professor Robert Moffitt.

POUSHTER, Jacob a Caldwell BISHOP. People in the Philippines Still Favor U.S. Over China, but Gap Is Narrowing: Duterte and his war on drugs are seen positively by most Filipinos. *Pew Research Center* [online]. 2017 [cit. 2018-06-18]. Dostupné z:

<http://www.pewglobal.org/2017/09/21/people-in-the-philippines-still-favor-u-s-over-china-but-gap-is-narrowing/>.

Poverty gap. *OECD Data* [online]. OECD, 2018 [cit. 2018-01-18]. DOI: 10.1787/349eb41b-en. Dostupné z: <https://data.oecd.org/inequality/poverty-gap.htm>.

Poverty rate. *OECD Data* [online]. OECD, 2018 [cit. 2018-04-06]. DOI: 10.1787/0fe1315d-en. Dostupné z: <https://data.oecd.org/inequality/poverty-rate.htm>.

Poverty. *World Bank* [online]. 2016 [cit. 2018-01-17]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/topic/poverty/overview#2>.

Ratingové hodnocení České republiky. *Česká národní banka* [online]. Praha: Česká národní banka, 2011 [cit. 2018-06-21]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2011/2011_IV/box_a_prilohy/zoi_2011_IV_box_2.html.

RAVALLION, Martin. Competing Concepts of Inequality in the Globalization Debate. *Policy Research Working Paper* [online]. World Bank Group, 2004 [cit. 2018-01-17]. Dostupné z: <http://documents.worldbank.org/curated/en/102381468761702296/pdf/wps3243inequality.pdf>.

Regional Well-Being : Regional income distribution and poverty. *Organisation for Economic Co-operation and Development* [online]. OECD.Stat [cit. 2018-01-15]. Dostupné z: <http://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=58616#>.

Richest 1 percent bagged 82 percent of wealth created last year - poorest half of humanity got nothing. *Oxfam International* [online]. 2018 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://www.oxfam.org/en/pressroom/pressreleases/2018-01-22/richest-1-percent-bagged-82-percent-wealth-created-last-year>.

SALAS, Alejandro. Slow, Imperfect Progress across Asia Pacific. *Transparency International* [online]. 2018 [cit. 2018-06-20]. Dostupné z: https://www.transparency.org/news/feature/slow_imperfect_progress_across_asia_pacific.

SAMUELSON, Paul Anthony a William D. NORDHAUS. *Ekonomie: 18. vydání*. Praha: NS Svoboda, 2007. ISBN 80-205-0590-3.

SHORROCKS, Anthony, Jim DAVIES a Rodrigo LLUBERAS. *Global Wealth Databook 2014* [online]. In: Zurich: Credit Suisse Group, 2014 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://piketty.pse.ens.fr/files/CSGlobalWealthDatabookOctober2014.pdf>.

SHORROCKS, Anthony, Jim DAVIES a Rodrigo LLUBERAS. *Global Wealth Report 2017* [online]. In: Zurich: Credit Suisse Group, 2017 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://publications.credit-suisse.com/tasks/render/file/index.cfm?fileid=12DFFD63-07D1-EC63-A3D5F67356880EF3>.

SCHWAB, Klaus. *The Global Competitiveness Report 2017–2018* [online]. In: Geneva: World Economic Forum, 2017 [cit. 2018-06-20]. ISBN 978-1-944835-11-8. Dostupné z: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf>.

The Global Competitiveness Report 2018 [online]. Geneva, Switzerland: World Economic Forum, 2018 [cit. 2018-12-04]. ISBN 978-92-95044-76-0. Dostupné z: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf>.

The World Factbook: East & Southeast Asia :: PHILIPPINES. *Central Intelligence Agency* [online]. [cit. 2018-06-16]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/rp.html>.

VONDRA, Pavel. *Filipíny*. Praha: Libri, 2016. Stručná historie států. ISBN 978-80-7277-511-8.

WARD, Karen. *The World in 2050: From the Top 30 to the Top 100* [online]. In: London: HSBC Bank, 2012 [cit. 2018-06-20]. Dostupné z: https://www.hsbc.com.mx/1/PA_esf-ca-app-content/content/home/empresas/archivos/world_2050.pdf.

WATTS, Stephen, Jason H. CAMPBELL, Sarah H. BANA, Sameer LALWANI a Patrick B. JOHNSTON. Counterinsurgency in the Philippines. In: *Countering Others' Insurgencies: Understanding U.S. Small-Footprint Interventions in Local Context* [online]. RAND Corporation, 2014, 63–110 [cit. 2018-06-18]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/10.7249/j.ctt5vjvmn.12.

What is the Tax Reform Program?. *Department of Finance* [online]. Department of Finance [cit. 2018-12-04]. Dostupné z: <http://www.dof.gov.ph/taxreform/index.php/train/>.

White, L. Markets: The Credit Rating Agencies. *The Journal of Economic Perspectives* [online]. 2010, **24**(2), 211-226. [cit. 2018-06-21]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/25703508>.

WILKINSON, Richard G. a Kate PICKETT. *Rovnováha: proč je rovnost výhodná pro každého*. Všeň: Grimmus, 2013, 328 s. Sociologie. ISBN 978-80-87461-09-9.

World Bank Country and Lending Groups. *World Bank: Data Help Desk* [online]. [cit. 2018-06-18]. Dostupné z: <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519-world-bank-country-and-lending-groups>.

World Bank, 2018. *Making growth work for the poor: a poverty assessment for the Philippines* [online]. In: Washington, D.C.: World Bank Group [cit. 2018-06-19]. Dostupné z: <http://documents.worldbank.org/curated/en/273631527594735491/Making-growth-work-for-the-poor-a-poverty-assessment-for-the-Philippines>.

World Bank, 2018. *Philippines Monthly Economic Developments: May 2018* [online]. In: Washington, D.C.: World Bank Group [cit. 2018-06-19]. Dostupné z:

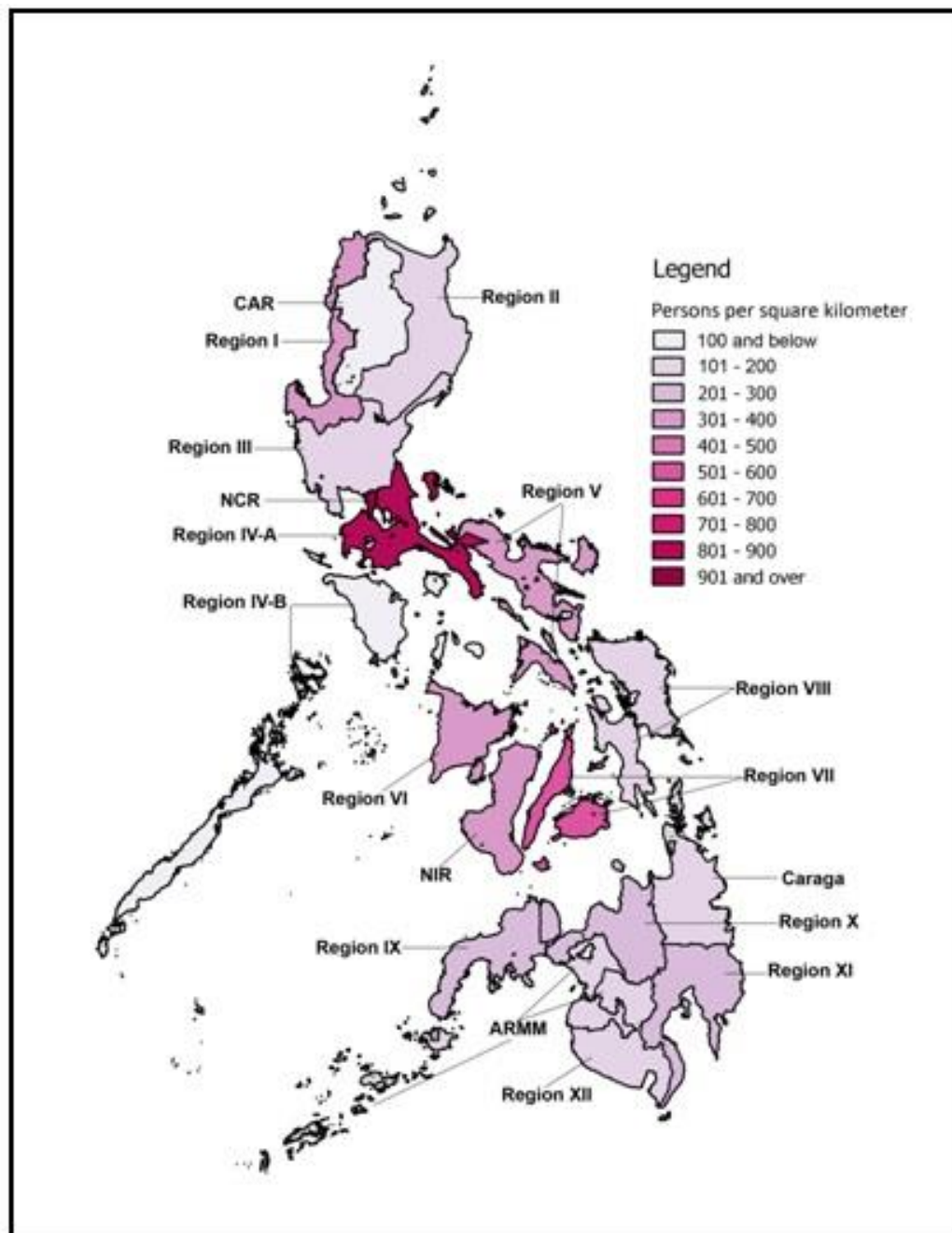
<http://documents.worldbank.org/curated/en/363621526305068559/Philippines-monthly-economic-developments-May-2018>.

World Bank, 2018. *World Bank Data* [online]. Washington, D.C.: World Bank Group [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/>.

2017 Philippine Statistical Yearbook [online]. Quezon City, Philippines: Philippine Statistics Authority, 2017 [cit. 2018-12-04]. ISSN 0118-1564. Dostupné z: https://psa.gov.ph/sites/default/files/PSY_2017_Jan%2016%202018.pdf.

Přílohy

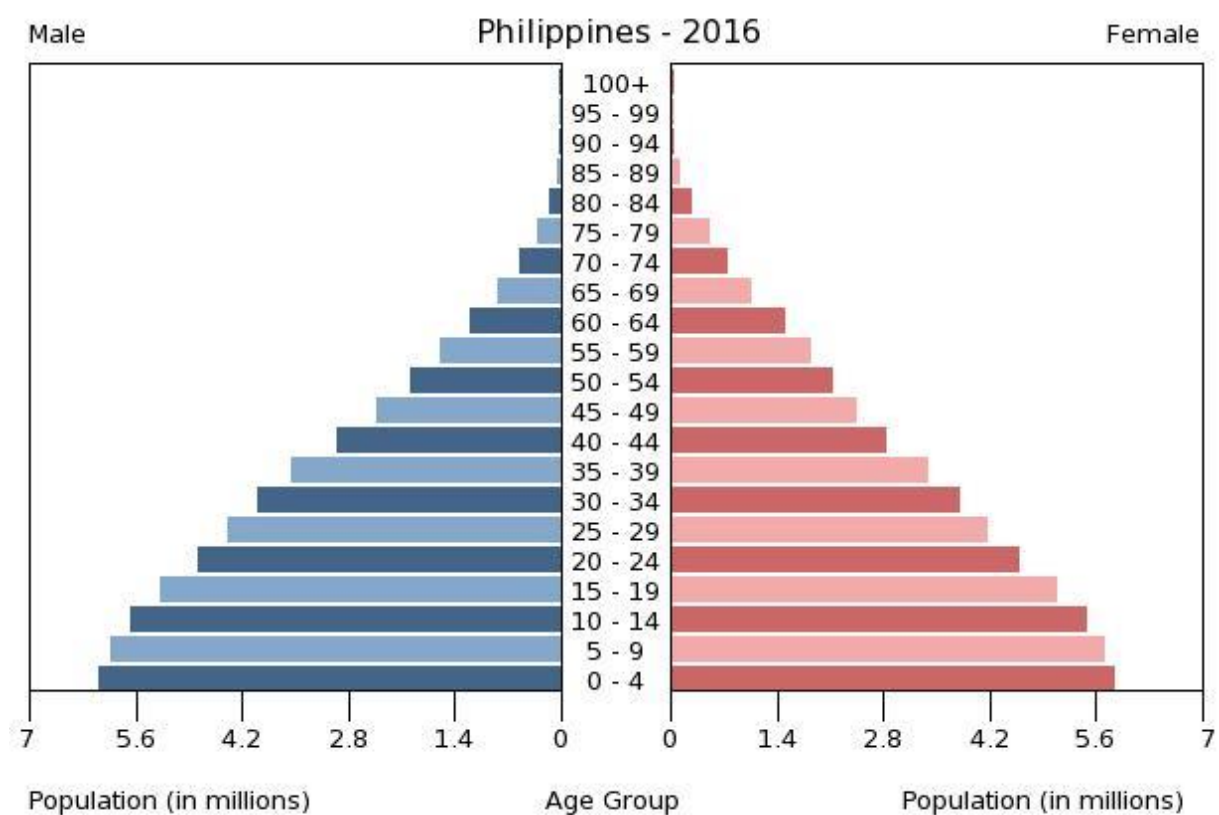
Příloha 1: Rozložení populace na Filipínách a mapa regionů.¹⁸⁹

Zdroj: Philippine Statistics Authority, Philippine Population Density.

¹⁸⁹ Region IV-B je od roku 2016 označován zkratkou MIMAROPA (v angličtině oficiálně *The Southwestern Tagalog Region*). Zkratka je akronymem kombinací jmen tamních provincií (*Occidental a Oriental Mindoro, Marinduque, Romblon a Palawan* (Zdroj: Mimaropa. *Wikipedia, the free encyclopedia* [online]. [cit. 2018-11-27]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Mimaropa>).

Příloha 2: Věková pyramida obyvatelstva na Filipínách

Zdroj: Central Intelligence Agency, The World Factbook: East & Southeast Asia :: PHILIPPINES.